THOMAS MANN

DÜŞKÜN

öykü

DOST KİTABEVİ YAYINLARI

DOST KİTABEVİ YAYINLARI : 4
ROMAN/ÖYKÜ/ŞİİR Dizisi : 1

Birinci Baskı : Şubat 1982

Kapak : «Dr. Gachet'nin Portresi» VAN GOGH

Dizgi/Baskı : Tomurcuk Basım Tesisleri

THOMAS MANN

DÜŞKÜN

Almanca'dan Çeviren
NASUH BARIN

DOST KİTABEVİ YAYINLARI
Zafer Çarşısı : No. 13
Yenişehir/ANKARA

Thomas Mann 1875 yılında Lübech'te doğdu. Başlangıçta iyi bir eğitim görmesine rağmen, babasının ölümünden sonra malî güçlüklerle karşılaştı ve üniversite öğrenimini tamamlayamadı. Yazarlığa haftalık bir dergide öyküler yazarak başladı. Bir ara İtalya'da da bulunan Thomas Mann, Hitler iktidara gelince önce sürgüne gönderildi, sonra da Alman vatandaşlığından çıkarıldı. Fransa'ya, İsviçre'ye, oradan da Amerika'ya gitti. 1955 yılında Zürich'te öldü.

Eserlerinden bazıları şunlardır : Venedik'te Ölüm, Tonio Kröger, Jozef ve Kardeşleri, Charlotte Weimar'da, Değişen Kafalar, Dr. Faustus, Serap, Brandenboorg'lar.

DÜŞ KIRIKLIĞI

İtiraf etmeliyim ki bu garip adamın şaşırtıcı konuşmaları, bende bıraktığı o her akşamki etkiyi başkalarında da bırakıyordu. Korkarım onun anlattıklarını aynı biçimde tekrarlıyamıyacağım. Belki de bu etkinlik hiç tanımadığım birisinin hayret verici bir açıklıkla anlattıklarında yatıyordu...

Bu hiç tanımadığım insan, dikkatimi bir sonbahar öğle öncesi aşağı yukarı iki ay önce San Marco meydanında çekti. Geniş meydanda çok az insan vardı. Masalımsı çizgileri ve altın süslemeleriyle harika bina, masmavi, yumuşak ve hayret verici bir durgunluk içinde olan gökyüzüne uzanmakta, bayraklar denizden gelen hafif bir rüzgarla sallanmaktaydı; binanın ana kapısının önünde genç bir kız sağdan soldan gelen güvercin sürüsüne mısır atıyordu. Karşılaştırılamaz ve bayramlara özgü bir görünümdü bu.

İşte böyle bir ortamda karşılaştım onunla ve şimdi yazarken bile kendisi bütünüyle gözlerimin önünde. Tam orta boylu denilemezdi, eğrilmiş hızlı hızlı yürüyor ve bastonunu arkasında tutuyordu. Koyu bir şapka, açık renkli yaz yağmurluğu ve koyu çizgili pantolondan oluşuyordu giysileri. Herhangi bir neden-

le onu İngiliz sanıyordum. Yaşı belki otuz belki de elli olabilirdi. Yüzünde kalınca bir burun, yorgun bakışlı gri gözler, sinek kaydı traş ve ağzını sürekli oynatan biraz aptalımsı bir gülüş vardı. Zaman zaman kaşlarını kaldırarak bir şeyler ararcasına bakınıyor, ardından gene yere bakıp kendi kendine bir şeyler söylenerek başını sallayıp gülüyordu. Meydanı sabırla bir aşağı bir yukarı dolaşmaktaydı.

O günden sonra onu her gün gözlemeye başladım. Çünkü iyi ya da kötü, hava nasıl olursa olsun öğleden önce veya sonra demeden meydanı her zaman ve hep aynı hareketlerle en az otuz ya da elli kez arşınlamaktan başka hiç bir işi yokmuş gibi görünüyordu... Hatırladığım kadarıyla o akşam askeri bando bir konser vermişti. Meydanın en uzak köşesinde ki Café Florian'da ufak bir masada oturuyor, konserin bitiminden sonra insanların sağa sola dağılışlarını izliyordum. Bu tanımadığım insan, o her zamanki **«sanki gülümsemesiyle»** yanımdaki boşalan masaya gelip oturdu. Zaman geçmiş etrafta kimse kalmamış ve bütün masalar boşalmıştı. Artık sağda solda salına salına gezenlere rastlanmıyor, meydanda saygıdeğer bir barış havası esiyordu. Gökyüzü yıldızlar ve yarım ayla San Marco meydanındaki yapıların tiyatromsuluğunu bütünlemekteydi.

Komşumu yalnız bırakmak istemiş ve gerektiğinde dönmek üzere sırtımı ona çevirmiş, gazetemi okuyordum. Fakat ondan ne bir hareket ne de bir ses çıkıyordu. Birden konuşmaya başladı.

«Venediğe ilk gelişiniz mi bu bayım?» diye kötü bir Fransızcay'la sordu. İngilizce yanıt vermeye çalışırken, ağır aksak öksürerek canlı ve kısık bir sesle en ufak şive aksanı olmadan Almanca devam etti:

«Bütün bunları ilk kez mi görüyorsunuz? Beklediklerinizi bulabildiniz mi? —Ah yoksa daha güzel olabileceğini mi düşünmüştünüz? —Gerçek bu! Bunu mutlu ve gıpta edilecek görünümünüzü bozmamak için söylemiyorsunuz! —Ah! «Geri yaslanıp, yüzünde betimlenemez bir anlatımla gözlemeye başladı.

Araya giren boşluktan bu konuşmanın nasıl devam ettirileceğini bilmeksizin yerimden kalkmayı düşünüyordum ki aceleyle öne doğru eğilerek:

«Biliyor musunuz bayım buna ne denir; Düş kırıklığı» diye sorarcasına kısık ve etkili bir tonda ekleyip ellerini bastonunun üstüne koydu. — «Hayır en ufak bir başarı ya da işi tutturup tutturamama değil, tersine büyük, genel düş kırıklığı. Tüm yaşamda o herşeyi hazırlayan düş kırıklığı! Tabii, siz bunun ne demek olduğunu bilmezsiniz. Ama ben gençliğimden beri onunla yaşıyorum. Beni yalnızlaştıran, mutsuzlaştıran ve biraz da garipleştiren hep o. Yadsımıyorum bunu. Beni nasıl anlıyabilirsiniz ki bayım? Eğer sizden rica edersem beni iki dakika da olsa dinler misiniz? Çabucak anlatacağım...

Anlatayım. Ufak bir kentte, Ren nehrine bakan odaları ve eski moda üzüntülü aydın iyimserliğiyle, vaiz konuşmalarını nefes ala ala, yani bir rahip evinde büyüdüm — Nefret ettiğim, belki de acılarımın sorumlusu olan şu büyük sözlerdi; İyi ve kötü, güzel ve çirkin! Yaşam bu büyük sözcüklerin bende uyandırdığı müthiş ve soyut önsezilerden başka bir şey değildi. İnsanlardan ya tanrısal iyiliği ya da saçlarımı diken diken eden şeytanımsı kötülüğü, yaşamdan ise, ya büyüleyici güzelliği ya da çirkinliği beklerdim. Her şeyin ötesinde, gerçeğe, yaşanacak olana, hangi biçimde olursa olsun esrik bir mutluluğa veya sezil-

mez ,anlatılmaz bir mutsuzluğa karşı içimi bir istem ve derin, korkulu bir özlem kaplardı. Üzüntülü bir açıklıkla anımsıyorum ki Bayım, yaşamımın ilk düş kırıklığı — sizden dikkatinizi rica edeceğim güzelim bir umudun başarısızlığı değil, bir kazanın ortaya çıkmasıyla oldu. Evimizde yangın çıktığında çocuktum. .Yangın habersiz ve sinsice başlamış, bütün bir kat yanmış ve alevler benim odamın kapısıyla merdivene kadar gelmişlerdi. İlk ben farkına varıp, «İşte şimdi yanıyor! İşte şimdi yanıyor!» çığlıklarıyla bütün evi ayağa kaldırdığımı anımsıyorum. Geçmişte bilinçsizce söylenmiş olan bu sözcüklerin ardında hangi duyguların olduğunu daha sonraları anladım. Bu yangın ve ateşe olan içten tutkuydu; hâlâ onu yaşıyorum! Kötü bir şey mi bu? **«BÜTÜN»** işte bu yeryüzünde...

Bunun ufak bir şey olmadığını tanrı bilir. Bütün ev sonunda yandı. Hepimiz zar zor hayatımızı kurtarabilmiştik. O yangından kalan yara izlerini hâlâ taşıyorum. Ayrıca düş gücünün ondan sonra gelişen olayları etkilemesi ve anılarımda bu «baba evi» yangınını çok korkunç çizgilerle çizmiş olduğunu söylemek de pek yanlış olmaz. Çok daha kötü şeyleri yaşayacağıma ilişkin bir sezi, bir imgelem gelip içime yerleşmiş ve tasımlandığında böylece bu gerçek donuklaşmıştı. Yangın tutkusunu yaşadığım ilk büyük olaydı bu: Korkunç bir umut, düş kırıklığına uğramıştı böylece.

Korkmayın, size bütün yaşadığım düş kırıklıklarını anlatacağım diye. Yaşamdaki büyük beklentilerimin gerçekleşmesi için umutsuz çabalarıma binlerce kitabın ve pek çok şairin yapıtlarının katıldığım söylemekle yetiniyorum yalnızca. Ah! Onlara nefreti nasıl öğrendim. Şu şairlere, hani o büyük sözleri bütün du-

varlara yazan ya da yazılanlarla gökyüzünün tavanını. Vezüv yanardağına banmış sedir ağaçlarıyla boyamak isteyenlere, — her sözcüğün büyük bir yalan ya da büyük bir matrak olduğunu söylemeden kendimi alamıyorum!

Hayran olduğum şairler bana dilin yoksul olduğu ninnisini söylediler. Yoksulmuş ha, yoksulmuş — ah hayır bayım, hayır! Bana kalırsa dil zengin. Yaşamın sınırlılığı ve yoksunluğuna karşı oldukça zengin. Acının sınırı; bedensel olanda kendini yitiriş, ruhsal olandaysa salaklıktır. — İşte mutluluk da bundan başka bir şey değildir! Ama insana özgü bu şeyleri «paylaşma gereksinimi» kendi adına şakşakçılarını bulup, bütün sınırlara sünger çekerek yalan söyler.

Yoksa bu salt bende mi böyle? Yoksa bazı sözlerin bende umursamazlıkla yorumlanıp, bazılarının yaşanmış ve yaşanacak olanda hiç de var olmayan sezgiler oluşturması mıydı bu?

Böylelikle bu ünlü yaşamdan sezgilerime uygun **«yaşanacak olana»** büyük bir istekle geri çekildim. Tanrıya şükür istediğim gerçekleşmedi. Yeryüzünün sağını solunu, kutsal yöreleri dolaşıp büyük sözlerle insanlığın önünde ben de durdum ve düşündüm: Bütün bunlar güzel. Daha güzel de ne olabilir. Yeryüzünde **«BÜTÜN»** bu değil mi? Belki de gerçekliği anlıyamıyorum, hepsi bu. Yer yüzünün her hangi bir dağında derin ve dar bir uçurumun kenarındaydım. Kayalar çıplak ve dikey olup aşağıdan çağlayanın sesi geliyordu. Aşağıya bakıp düşündüm: Kendimi atsam nasıl olur acaba? Ama kendi kendime yanıt verme deneyimim olduğundan: eğer atlamış olsam düşerken kendimle konuşur; e... şimdi düşünüyorsun, işte şimdi bu gerçek! Sonra n'olacak?

İnanın bana, birlikte konuşmayı da yeterince yaşadım. Yıllar önce kanatlarımın altına alabileceğim, elinden tutup istediğim yere götürebileceğim bir yaratığı sevdim. Sevdim ama kız beni sevmedi. Öyle ya bunda şaşılacak bir şey yok. Bir başkasının kanatlarının altına gitti... Bundan daha acı verici bir şey yaşanır mı? Bundan daha fazla işkence çektiren şehvetle karışık buruk bir eziyet var mıdır? Bir çok geceler gözlerim açık yattım. Sürekli acı çektiren, üzüntülü düşünceler! İşte bu büyük acı! Hâlâ yaşıyorum onu! —Şimdi n'olacak?—

Size mutluluğumdan söz etmem gerekli mi? Mutluluğu da yaşadım. Mutlulukta beni düş kırıklığına uğrattı... Ah bütün bu aptalca örneklere gerek yok. Yaşam; genelde, bütünüyle, vasat ve hiç de ilginç olmayan akışıyla beni hep düş kırıklığına uğrattı. Düş kırıklığı! Düş kırıklığı!

«Bu da ne «diye yazmıştı genç Werther bir keresinde «İnsan, bu kutsal yarı Tanrı, güçlü olması gerektiği yerde tüm gücünü yitirmiyor mu? Mutluluktan havaya uçtuğunda ya da acılara gömüldüğünde onu körelmiş, soğuk bir bilinçte alıkoyan, yoksa sonsuzluğun yitirilmesinin özlemiyle doluluğu mu?»

Denizi ilk gördüğüm günü sık sık düşünürüm. Deniz büyük, deniz geniş, bakışlarım kıyıdan ayrıldığında doyuma ulaştığını umardı: Ama orada çok gerilerde ufuk vardı. Neden benim de bir ufkum var? Yaşamdan sonsuzluğu bekledim hep.

Belki de benim ufkum diğer insanlarınkinden daha dar, kim bilir? Gerçekliği anlayamadığımı söyledim — belki de herkesten daha iyi anlıyorum? Yakında hiç anlamıyacağım. Oldukça çabuk bittim. Mutluluğu ve

acıyı belki de ufak boyutlarda, hafi durumlarda tanıyorum salt?

İnanmıyorum; İnanmıyorum insanlara. Hele yaşam adına büyük sözler söyleyen şairlere ise hiç — bütün bunlar korkaklık ve yalan!

Farkına vardınız mı bayım, insanların nasıl gösteriş ve saygınlığa meraklı olduklarını? Nasıl kıskanç olduklarını? Nasıl mutluluğun büyük laflarına düşkün olup, acıdan hiç söz etmemelerini? Karanlık oldu ve siz beni dinlemiyorsunuz bile. Bu yüzden bir kez daha itiraf edeyim ki ben bile kendimi diğerlerinin önünde mutlu gösterme yalanını birlikte söyledim. Ama bir kaç yıl oluyor bu gösteriş budalalığı ve kendini beğenmişliğin yıkılıp gitmesi. Ardından yalnızlaştım, mutsuzlaştım ve biraz da garipleştim Öyle, yadsımıyorum bunu.

En çok sevdiğim iş, geceleri yıldızlar gözlemektir. Yeryüzünden başka bir yere bakmak için en iyi yöntem bu değil midir? Belki de sezgilerimi en azından kendime saklamam bağışlanır? Doyuma ulaşmış bir yaşamı düşlemek, gerçekte bundan böyle büyük sezgilerimin düş kırıklığına uğraması demektir. Bu da artık ufku olmayan bir yaşamdır!

Bunu düşlüyor ve ölümü bekliyorum. Ah, ölümü öylesine iyi tanıyorum ki; şu son düş kırıklığını! İşte bu ölümdür. Son anlarımda kendimle konuşacağım, işte onu yaşıyorum! — ŞİMDİ BU NE? — Hava soğudu meydanda bayım: Bunu hâlâ duyumsuyorum, he he, en iyi mutluluklar sizin olsun. Hoşçakalın...»

GLADİUS DEİ

1

Münih pırıl pırıl ışıldıyordu. Törensel meydanlar ve beyaz sütunlu tapınaklar ,antik biçimli anıtlar ve barok kiliseler, fıskiyeler, saraylar ve bahçelerinin üzerinde gökyüzü mavi, geniş bir kadife gibiydi, ışıklı ve çevresi yeşillerle bütünleşen bir bakış açısında, güzel Haziran ayının ilk gününün puslu ve güneşli bir görünümü vardı.

Bütün sokaklarda kuşların sevinç çığlıkları... Ve bütün meydanlarla sıra sıra evler arasında huzurlu ve eğlenceli kent yaşamı, yuvarlanıyor ,çalkalanıyor ve uğulduyordu. Bütün ülkelerden gelmiş turistler ufak ve yavaş giden faytonlara binmiş, sağa sola seçimsiz bir merakla evlerin duvarlarına bakıyorlar ya da müzelerin geniş merdivenlerini çıkıyorlardı.

Birçok pencere açıktı ve sokaklara müzik sesleri geliyordu. Piyanoda yapılan egzersizler ya da keman ile violonselin temiz yürekli ve acemice uğraşıları. «Odeon»da denildiğine göre bir çok piyanoda ciddi çalışılıyordu.

Nothung — motivini ıslıklarla çalan gençler, akşamları çağdaş bir yapıya sahip olan tiyatro binasının

arkasında toplanıyor, edebi gazeteleri ceketlerinin yan ceplerinde geziniyor, üniversite veya şehir kütüphanelerine bir girip bir çıkıyorlardı. Bir kolu Türkenstrasse'de diğer kolu zafer kapısında olan Güzel Sa-Sanatlar Akademisinin önünde bir saltanat arabası duruyordu. Merdivenlerin yükseltisinde oturan, ayakta duran renkli gruplar oluşturulmuştu. Modeller, pitoresk ihtiyarlar ve Arnavutluk dağlarının renginde giysiler içinde olan çocuklar ve kadınlar.

Bütün caddelerde kuzeyin kaygısız ve salına salına yürüyüşü ..Kişinin çalışma tutkusuyla kendini yiyip bitirdiği bir yaşam değil, aksine hoş amaçlar için bir yaşamdı bu. Başlarında yuvarlak şapkaları, gevşek boyun bağları, bakımsızlıkları ve ev kiraları farklarını renkli resim çalışmalarıyla ödeyen ve gezintiye çıkıp kendi «havalarını» bu pırıl pırıl güne salan genç sanatçılarla, bu «tip»lere bakan kısa boylu, koyu renk bandajlı ,büyük ayaklı ve dikkatsiz tavırlı genç kızlar...

Her beş evden bir tanesinin camı orasının atölye olduğunu gösteriyordu. Arasıra kentsoylu yapı biçimine göre yapılmış konut sıralarında, geniş alçak tavanlı, garip süslenmiş biçimiyle fantazya dolu genç bir mimarın matrak bir yapıtına rastlanıyordu. Ve birden çok yapay bir binanın ön yüzünde çevresi akan çizgiler, güneşli renkler ,baküs rahipcikleri, deniz kızları ve neşe verici çıplaklıklarıyla çevrelenmiş arsız bir doğaçlama ile yapılmış kapı...

Pek keyif verici olan da elde yapılmış möblelerin yapıldığı ve sergilendiği dükkânlarla çağdaş şık yapıtların pazarlarında vakit geçirmekti. Bu ne fantazi dolu konfordu? Şeylerin biçimlerindeki bu ne humor!

Her tarafa ufak heykelcikler, çerçeveler ve antikacı dükkânları dağılmıştı. Vitrinlerde insana karşı bakışlarıyla yanıt veren Quattrocento Floransa kadın büstleri soylu bir şehvanilik içindeydiler. Ve bu dükkânların en ucuzunun ,en ufağının sahibi bile sanki yapıtlarını yeniden çoğaltma hakkını kendisinden almışcasına Donatello ve Mino da Fiesole'den söz ediyorlardı...

Fakat orada; Odeon meydanındaki üstü kapalı içi sütunlarla dolu geniş holün karşısında ,krallık sarayının yanındaki tabanı mozaik olan geniş pencereli büyük sanat dükkanının vitrinine bakabilmek için insanlar birbirini iteleyip, kakalıyorlardı. Bu güzellikler dükkânı M. Blüthenzweig'a aitti. Bu ne muhteşem bir gösterişti! Yeryüzündeki resim ustalarının bütün galerilerden yeniden çoğaltılmış resimleri değerli ve akıllıca süslenmiş çerçeveler içinde belirli bir zevk ve sadeliği taşıyordu; çağdaş resimlerin kopyeleri sevinçli ve anlamlı bir fantazi içinde antiği gerçekçi ve humor dolu olarak yeniden doğurmuş gibi görünüyordu .Rönesans plastiği, eksiksiz kopya dökümlerinde, çıplak bronz gövdeler ve incecik, kırılgan süs camları, üzerine parlak bir cila sürülmüş dik toprak vazolar, lüx cildler, döşeme sanatının zafer örnekleri, soylu bir gösteriş içinde dekore edilmiş çağdaş lirik şairlerin yaratıları, ayrıca sanatçıların, müzikçilerin, filozofların, tiyatro sanatçılarının, şairlerin portreleri halkın ilgisini çekecek bir biçimde duvarlara asılmıştı...

Kitap bölümünün vitrininde bir yığın kitabın üstünde, önünde bir çok insanın biriktiği büyük bir resim asılıydı: Eski altın çerçeve içinde, kırmızı-kahverengi karışımı değerli bir fotoğraftı bu. Yılın uluslararası,

sergisinin en doruk noktasını yansıtıyordu. Duvarlarda konser programları, sanatsal olarak güçlü çizgilerle giysi reklamları kişiyi arkaikleştiren bir etkinlikle çağrılarına davet ediyorlardı.

Çevrene ve kitapçıların vitrinlerine bak! Gözlerin şu başlıkları görecek, «Rönesanstan bu yana yaşama sanatı», «Renk duyusunun eğitimi», «Sanat yaratısı olarak kitap »,«Sanata açlık», — şunu bilmek zorundasın ki, bu uyandırıcı yazılar binler tarafından okunup, satın alınacaklar ve bu aynı nesneler üzerine gene o dolu salonlarda konuşulacak... Şansın varsa ünlü kadınlardan biri rastlar sana. Bu öyle bir kişilik olur ki insan ona ancak sanat aracısı olan gözlerle bakmaya alışmıştır, tıpkı yapmacıktan yaratılmış mücevherler içinde Tizian-sarışınları gibi; zengin ve güzel kadınlardan, aldatıcı çizgilerinin dahi bir ressam tarafından sonsuzluğa ulaştırılıp, aşk hayatı üzerine tüm kentin konuştuğu kadınlar,— sanatçılar karnavalindeki kraliçeler, biraz süslenip püslenmiş, soylu bir şehvanilik içinde cilveli ve tapınılacak kadınlardan biri! Bak büyük ressamlardan biri sevgilisiyle arabada ve Ludwigstrass'yi yukarı doğru çıkıyor. Herkes bu arabayı gösteriyor, duruyor ve arkalarından bakıyor. Herkes onları selamlıyor. Az kalsın onları sevenler korumak üzere cephe alacaklar. Sanat büyüyor, sanat iktidarda, sanat güllerle donatılmış asasını şehrin üzerine fırlatıyor ve gülücükler dağıtıyor. Sanatın tüm bu gelişimine olan her yönlü saygı dolu katılış ve onun adına çalışkan bir propaganda, süsüne, biçimine, anlamına ve güzellik çizgisine sadık bir kült hüküm sürüyor... Münih pırıl pırıl ışıldıyordu.

2

Genç bir adam Schellingstrasse'de yolun tam ortasından, sağından solundan bisikletlilerin zil çalmalarına hiç aldırmadan Ludwig kilisesinin ön yüzüne doğru yürüyordu. Görünüşüne bakılırsa üzerinde sanki güneşi gölgeleyen bir şey varmış ya da zor saatlerin duyumsallığından henüz kurtulamamış gibiydi. Yoksa bu adam bu güzelim kenti bir bayram parlaklığına boğan güneşi sevmiyor muydu? Neden kendine dönüktü ağır ağır yürürken? Ve neden bakışları yere yönelmişti?

Şapkası yoktu, ama bu, giysi özgürlüğüne açık olan bu hafif kentin aklını çelmesinden kaynaklanmıyordu, tersine şapka yerine siyah paltosunun köşeli ve dar alnını gölgeleyen, kulaklarını kapayan ve yanaklarını çevreleyen kapşonunu çekmişti başına. Hangi vicdan azabı, hangi kuruntu, kendi kendine çektirdiği hangi eziyet yanaklarını böylesine çukurlaştırmıştı? Böyle bir pazar gününde çukurlaşmış yanaklarda kuruntularla yaşayan bir insanı görmek ürperti verici değil miydi? Kaşları koyu ve kalın, burnu ince ve eğri, dudakları da şişkindi. Birbirine karışmış gibi görünen gözlerini yukarı doğru kaldırdığında alnında enine doğru kırışıklıklar oluşuyordu. Bakışlarında bir bilgi, bir sınırlılık ve bir acının anlatımı vardı. Yüzüne yandan bakıldığında Floransa'daki ufak, dar manastır hücresinde yatan, yaşam ve onun utkularına korkunç bir biçimde başkaldırmış bir rahibin yüzünü andırıyordu... Schellingstrasse'de yavaş ve emin adımlarla elleri geniş paltosunun cebinde yürüyen Hieronymus'du. İki ufak genç kız; kısa boylu, dikkatsiz tavırlı, bandajlı güzel yaratıklar kolkola onun yanından ma-

ceracı tavırlarla geçerlerken birbirini dürtüp, onun yüzüne ve kapşonuna gülerek, koşuşturdular. Ama o bunu hiç umursamadı. Lidwigstrasse'ye gelip, kilisenin merdivenlerini çıktı.

Orta kapının büyük kanatlarından biri olduğu gibi açıktı. İçerde şafak karanlığı gibi bir karanlık, serin, boğuk ve kurban dumanını andıran bir hava seziliyor, uzakta bir yerde zayıf, kırmızı bir pırıltı görülüyordu. Yaşlı bir kadın kanlı gözlerle dua bankından kalkarak koltuk değnekleriyle sütunların arasından uzaklaştı.

Bunun dışında kilise bomboştu. Hieronymus istavroz çıkararak kilisenin ortasındaki mihrabın ortasında durdu. Şurada, göğsünün içinde büyüyen biçim kendisinin değil miydi? Dik, hiç kımıldamayan, özgürce yukarı kaldırılmış başıyla orada öylesine duruyor, büyük ve eğri burnuyla dudaklarında buyurgan bir anlatım, artık bakışları yere değil, yukarıdaki haça yönelmişti. Bir süre donmuş gibi öylece kala kaldı. Ardından diz çökerekten geri çekilerek, kiliseden ayrıldı. Yavaş ve kendinden emin adımlarla, başı öne eğik, yolun tam ortasından üstü kapalı, sütunlarla süslenmiş avluyu karşısına alarak Ludwingstrasse'yi yukarı doğru çıktı. Odeon meydanına geldiğinde alnında enine kırışıklıklar belirerek yukarı doğru baktı ve adımlarını yavaşlattı: Büyük sanat dükkânı, M. Blüthenzweig'ın geniş güzellikler mağazası önündeki insan topluluğu dikkatini çekmişti.

İnsanlar bir o vitrinden bir ötekisine gidiyor, birbirlerinin omuzlarının üstünden bakıyor, vitrinde olan şeyleri gösteriyor ve birbirleriyle düşüncelerini paylaşıyorlardı. Hieronymus bu kitlenin arasına karışarak bütün bu nesneleri tek tek gözlemliyerek, algıladı.

Yeryüzündeki resim ustalarının bütün galerilerden yeniden çoğaltılmış kopyeleri, değerli çerçeveler ve onların basit gariplikleri, rönesans plastiği, bronz gövdeler ve ince süs bardakları, parlak vazolar, süslü ciltler ve sanatçıların portreleri, müzikçiler, filozoflar, tiyatro sanatçıları, şairleri görüp, her nesneye bir an bakakaldı. Paltosunu ceplerinden tutup gövdesine doğru bastırırken kapşonlu başını kesik hareketlerle bir nesneden diğerine döndürüyor, kalın kaşlarını yukarı kaldırıp baktığında; gözlerinde bu tanımadığı yabancı şeyler karşısında bir süre serin, güçsüz ama meraklı bir anlatım beliriyordu. Sonunda en çarpıcı resmin bulunduğu vitrine, önce diğer insanların omuzlarının üstünden baktı, sonra iyice camın önüne kadar geldi.

Büyük, kırmızı- kahverengi karışımı, zevkli bir biçimde eski altın çerçeve içine yerleştirilmiş bu değerli fotograf bir yığın kitabın üstünde, vitrinin tam ortasında asılıydı. Çağdaş duygularla yapılmış ve her türlü tartışmadan uzak, özgür bir çalışma olup, bir Madonnanın görüntüsüydü. Kutsal doğurucunun çok etkileyici dişiliğinin çıplak bir güzelliğiydi. İri ve yaşlı gözleri koyu bir biçimde olup, nefis ve olağan üstü gülümseyen dudakları hafif aralıktı. İnce, biraz sinirli ve gergin elleri zarif, dahası ilkelce bir zayıflıkta olan çocuğu kalçasından tutmakta, çocuksa bir yandan kadının göğsüyle oynamakta öte yandan da akıllı gözlerle izleyicilere yan yana bakmaktaydı.

İki genç adam Hieronymus'un yanında duruyorlar ve resim üzerine konuşuyorlardı. Koltuklarının altında şehir kütüphanesinden aldıkları ya da oraya götürdükleri kitaplar; sanat ve bilimle humanist kişiler olarak yetiştirilmişe benziyorlardı.

«Beni şeytan çarpsın ki ufaklığın işi iş!» dedi birisi. «Göründüğü kadarıyla birisini kıskandırmak istiyor» karşılığını verdi öteki, «Düşündürücü bir dişi!»

«Öyle bir dişi ki adamı deli eder. 'Hem bakire kal, hem de kalma doğmasını biraz çarpıtıyor doğrusu...»

«Evet, evet çok etkileyici bir izlenim bırakıyor... Aslını gördün mü?»

«Elbette. Çarpılmıştım. Asıl renkleriyle çok daha afroditimsi bir etki bırakıyor... Özellikle gözler.»

«Aslına benzemesi de bu kadar olur.»

«Nedenmiş o?»

«Modeli tanımıyor musun? Sanatçı kendi ufak temizlikçi kadınını kullanmış. Öylesine bir portre ki kanunsuzların yöresine dahil edilebilir... Ufaklık zararsız ama.»

«Umarım yaşam, bu tür mater amata'lardan biraz fazlaca olaydı çok daha zorlaşırdı...»

«Pinakothek mi satın almış?» (*)

«Öyle mi? Şuraya bak! O ne yaptığını elbette biliyordu. Giysinin altındaki gövdenin çizgileri gerçekten harika!»

«Evet, inanılmaz bir yetenek var bu herifte»

«Tanıyor musun onu?»

«Biraz. Günün birinde büyük bir isim olacak orası kesin. Daha şimdiden Kral sofrasına iki kez davet

---

(*) Pinakothek: Münih'te resim toplayıcı galerinin adı.

edildi...» Bu en son birbirlerine söylediklerinden sonra ayrılmak üzere:

«Bu akşam Tiyatroda görecek miyim seni?» diye sordu biri, «Dramatik topluluk Makyavel'in «Mandragola»sını sunuyor.»

«Oho, bravo. Eğlenceli olacağı kesin öyleyse. Ama ben sanatçılar varyetesine gitmek istiyorum. Ardından da namuslu Nicolo'nun yerine uğraşım. Allahaısmarladık...»

Birisi sağ birisi sola giderek ayrıldılar. Onların yerini yeni gelen insanlar almış ve bu başarılı resme bakmaya başlamışlardı. Ama Hieronymus olduğu yerde hiç kımıldamadan kalmıştı, kafası öne doğru gerilmiş ve elleriyle ceplerinden tutup paltosunu sıktığı titremesinden belliydi. Kaşları artık o biraz serin ve kızgın bir anlatımla yukarda değil, aksine aşağı sarkmış, kapşondan yarı örtük yanakları daha da çukurlaşmış, dudakları bembeyaz kesilmişti. Başı yavaş yavaş yere doğru eğilmiş ve sonunda bu sanat yaratısına aşağıdan bakmaya başlamıştı. Burun kapakları titriyordu. Bu konumda herhalde bir çeyrek saat kaldı. Çevresindeki insanlar gidiyor, geliyorlardı. Ama o yerinden hiç kımıldamamıştı. En sonunda ayak baş parmakları üzerinde yavaşça dönerek oradan uzaklaştı.

3

Ama Madonnanın resmi de onunla birlikte gelmişti. Nerede olursa olsun, ister daracık odasında, ister serin kilisede diz çökmüşken olsun her zaman bu iri ve yaşlı gözlerle, bilmecemsi dudaklar, çıplaklık ve güzelliğin resmi ruhuna başkaldırıyordu. Ve hiç bir dua engel olamıyordu.

Üçüncü gece ama yukardan bir yerden gelen buyruk ve çağrılar Hieronymus'un bu imansızlığı ile küstah ve abartılı güzellik düşlerine müdahale etti. Musa örneği boşuna aptalca bahaneler arayıp durdu; tanrısal istem tüm sarsılmazlığıyla kendisinden bu kararsızlığını bırakarak gülen düşmanlar karşısında yüksek sesle kurban olmasını istedi. Aynı günün öğle öncesi (Tanrı böyle istediği için) sanat dükkânının yani M. Blüthenzweig'ın güzellikler mağazasının yolunu tuttu. Kapşonunu başına gene geçirmiş, paltosunu ceplerinden tutarak gövdesine bastırmış, yürüyordu.

4

Hava nemliydi; gökyüzü kurşun renginde olup, fırtına sezilmekteydi. Buna rağmen sanat dükkânının önü özellikle Madonnanın olduğu yer tıklım tıklımdı. Hieronymus oraya kısa bir süre bakıp sanat dergilerinin ve gazetelerin asılı olduğu cam kapıyı itti. «Tanrı böyle istedi» dedi ve içeri girdi.

Yazı masasının üzerindeki büyük kitaba birşeyler yazan esmer, güzel, başı bandajlı, büyük ayaklı bir genç kız kendisine yaklaşıp, hizmet edip edemiyeceğini sordu. «Teşekkür ederim» dedi Hieronymus yavaşça ve ona doğru baktı. Alnından enine kırışıklık, gözlerinde bir ciddiyet vardı. «Sizinle değil, dükkân sahibi Bay Blüthenzweig'la konuşmak istiyorum.»

Kız kuşkuyla geri çekilerek işine geri döndü. Hieronymus dükkânın tam ortasında duruyordu.

Dışarda vitrinlere tek tek örnekler halinde sunulmuş nesneler içerde en az yirmi kat daha fazlaydı ve

yığın halinde yerleştirilmişti: Renk, çizgi, biçim, uslup, espri, tad ve güzellik doluluğuydu bu. Hieronymüs yavaşça sağına ve soluna bakınarak, siyah renkli paltosunu gövdesine daha da sıkıca bastırdı.

Dükkânda birçok insan vardı. Çapraz olarak bakıldığında köşedeki geniş masada sarı giysili, siyah keçi sakallı bir bey oturmuş Fransız resimlerini ara sıra budalaca gülerek inceliyordu. Görünüşünden az maaş verildivi çıkarılabilecek genç birisi ona yeni resim dosyaları ileterek hizmet ediyordu. Bu budalaca gülen beyin karşısında soylu bir yaşlı bayan, yanyana durup, yere doğru sarkan solgun kumaşların üzerine işlenmiş masal-çiçekleri motifli elişleriyle ilgileniyordu. Onun çevresinde de dükkânda çalışan biri dolanıyordu. İkinci bir masada; ağır hareketli, başında kasket, ağzında pipo olan bir İngiliz oturuyordu. Giyimi mevsime uygun, sinek kaydı traşlı, soğuk ve yaşı belirsizdi. Bay Blüthenzweig'ın kendi taşıdığı bronz heykellerden seçim yapıyordu. Şuh ve iffetli bir biçimde elleriyle göğüslerini kapayan zarif ve çıplak bir genç kız heykelinin başından tutarak bunu örnek gösterip etrafında şöyle bir döndü.

Kahverengi sakalları kısa ve parlak gözlü bay Blüthenzweig ellerini ovuşturuyor ve bu genç kız heykelini övüp, istediği fiatı söylüyordu.

«Yüz yirmi mark, Sir» dedi İngilizce «Münih sanatı, Sir. Gerçekten olağanüstü güzel ve hayret verici.» Burada aklına birşey daha gelmişti «Çok davetkar ve baştan çıkarıcı!» Ardından gene baştan başladı aynı şeyleri anlatmaya. Burnu basık üst dudağına yattığından sık sık nefes alıp bıyıklarının arasından tıslayarak konuşuyordu. Arasıra müşterinin kulağına

kadar eğiliyor ve sanki gizli birşeyler anlatıyordu. Hieronymus içeri girdiğinde bay Blüthenzweig gelene kaçak bir bakış atmış ve kendini tamamiyle İngilize adamış pozunu hiç bozmamıştı.

Yaşlı, soylu bayan seçimini yapmış, alacağını alarak dükkândan çıkmıştı. Yeni bir bey girdi içeri. Bay Blüthenzweig bu yeni gelene de adamın satın alma gücünü ölçercesine bakıp, orada çalışan genç kızı yolladı hemen bu müşteriye. Bey muhteşem Medici'nin oğlu Piero'nun fayans büstünün önünde bir an durup bakarak kızla birlikte yürüdü. Blüthenzweig'ın yanından geçerlerken Blüthenzweig onu selamlarcasına eğildi. Ardından Hieronymus'a dönerek ilgilenmeye başladı.

«İsteğiniz...» diye pek fazla aşağıdan almayan bir biçimde sordu.

Hieronymus elleri ceplerinde, Blüthenzweig'ın yüzüne gözlerini kırpmadan bir süre baktı. Ardından dudakları yavaşça aralanarak:

«Size şu vitrinde asılı duran resim nedeniyle geliyorum, Madonna'nın büyük fotoğrafı.» Sesi boğuk ve tekdüzeydi.

«Evet güzel» diye başladı Blüthenzweig ellerini ovuşturarak:

«Çerçeve ile birlikte yetmiş mark bayım. Fiat hiç değişmez... birinci sınıf bir yeniden çoğaltmadır. Olağanüstü çekici ve etkileyici.»

Hieronymus susmuştu. Sanat tüccarının konuşması sırasında kapşonlu başını yere doğru eğmişti; ardından başını tekrar yukarı doğru kaldırarak:

«Size şunu önceden belirteyim ki ne herhangi birşey satın alacak durumum ne de böyle bir isteğim var. Sizin beklentilerinizi düşkırıklığına uğrattığım için üzgünüm. Bu sizi üzecekse acırım size. Ama birincisi ben yoksul bir insanım ikincisi sizin bu sunduğunuz nesneleri sevmiyorum. Hayır, hiç birşey satın alamam» dedi.

«Hayır... alamıyorsunuz öyle mi» dedi bay Blüthenzweig. Tıslaması artmıştı «O halde, sorabilir miyim...»

«Sizi tanıdığım kadarıyla» diye devam etti Hieronymus. «Sizden hiç birşey alabilecek gücümün olmayışı nedeniyle beni küçümsüyorsunuz...»

«Hmm...» dedi bay Blüthenzweig. «Hayır canım sadece...»

«O halde sizden ricam, beni biraz dinleyip, söylediklerime önem vermeniz.»

«Önem mi vermek. Hımm... sorabilir miyim...»

«Sorabilirsiniz» dedi Hieronymus, «Ve ben de cevaplandıracağım sizi. Buraya şu resmi, Madonna'nın büyük fotografını vitrinden alıp yok ederek, hiç bir zaman onu gözler önüne koymama ricasıyla geldim.»

Bay Blüthenzweig bir an dilsizleşti ve Hieronymus'un yüzüne sanki kendi söylediği müceralı sözcükleri rezil etmişcesine baktı. Fakat böyle olmadığını kavrayınca tıslayarak:

«Herhangi bir resmi kurum adına görev gereği mi burada bulunduğunuzu; yoksa sizi buraya atanın han-

gi rüzgâr olduğunu bana söyleme lütfunda bulunurmuydunuz...»

«Hayır» diye yanıtadı Hieronymus «Ne herhangi bir resmi kurumdan ne de devletin şerefini korumak üzere buradayım. Güçlü olan benden yana bayım. Beni buraya neyin getirdiğine gelince, sadece vicdanım.»

«Vicdanınız... Şey lütfen... Şunu bir yere not edin... Sizin vicdanınıza göre... İşlerimiz düzenlenmez!»

Ardından sırtını dönerek hızla çalışma masasına gidip birşeyler yazmaya başladı. Dükkânda çalışan iki kişi güldüler. Hesap defteri üzerinde birşeyler yapan genç kız da kıkırdadı. Sarı giysili keçi sakallı beye gelince hiç bir tepki göstermeyip elindeki Fransız resimlerine bakmaya devam etmesinden yabancı olduğu anlaşıldı.

«Beyle ilgilenir misiniz» diye omuzunun üstünden tezgâhtarlara seslendi bay Blüthenzweig. Ardından yazmaya devam etti. Az maaş veriliyormuş gibi görünen tezgâhtarla diğer tezgâhtar Hieronymusa yaklaştılar.

«Size herhangi başka bir isteğiniz konusunda yardımcı olabilir miyiz» diye sordu az maaş ödenen. Hieronymus dimdik ama acılı gözlerle bakıyordu.

«Hayır» dedi, «başka bir isteğim konusunda yardımcı olamazsınız. Şu Madonna resmini derhal vitrinden kaldırıp onu oraya asmamanızı rica ediyorum, hem de hiç bir zaman.»

«Oho... Neden?»

«Tanrının yarattığı kusal anadır o...» dedi Hieronymus kısık bir sesle.

«Herneyse... Duydunuz! Bay Blüthenzweig'ın isteğinizi yerine getirme eğilimi yok.»

«Düşününüz, Tanrının kutsal anası» dedi Hieronymus. Başı titriyordu.

«Doğru. — Ne olacak yani? Madonna'lar sergilenmiyecek mi? Resim yapılmayacak mı?»

«Bu biçimde değil! Bu biçimde değil!» dedi Hieronymus. Başını yukarı kaldırmış hızla sağa sola çeviriyordu. Kapşonunun altında alnındaki enine çizgilerin daha da derinleştiği görülüyordu. «Sizde biliyorsunuz herhangi bir insanın bu tür resimler yapmasının fenalık olduğunu... Çıplaklık ve şehvet! Dışarda, kendi kulaklarımla iki basit ve bilinçsiz insanın bu Madonnayı izleyip, kutsal bakirelik doğmasının çarpıtıldığı konuşmayı duydum...»

«Ah inanın sorun bu değil» diye gülerek yanıt verdi genç tezgâhtarlar. Boş vakitlerinde broşürlere çağdaş sanat akımları üzerine yazı yazdığından «aydınca» bir konuşma yapabilirdi. «Resim bir sanat yaratısıdır» diye devam etti «ölçütün bu olması gerektiği kesin bilinmelidir. Öte yandan bu resim büyük bir övgü kazanmış olup, devlet tarafından satın alınmıştır...»

«Devlet tarafından satın alındığını biliyorum» dedi Hieronymus. «Ayrıca ressamın iki kez Krallık sofrasına davet edildiğini de biliyorum. Halk bunu konuşuyor. Bu adama böyle saygı duyulmasının gerçek nedenini Tanrı bilir! Bu gerçeğin doğrulanması nereden gelmekte? Eğer bu, yeryüzü karşısında anlaşılmaz bir körlük, utanmaz bir dalkavukluk sayılmaz ise! Bu gördüğünüz eser maddi ve şehvani hislerden başka birşey değildir... doğru mu, değil mi? Cevap

veriniz! Cevap veriniz siz de Bay Blüthenzweig!» Bir an bir sessizlik oldu. Hieronymus bütün ciddiliğiyle bir yanıt istiyor görünüyor ve acı dolu, etkili bakışlarla önünde merakla ve afallamış biçimde duran iki tezgâhtar ile bay Blüthenzweig'ın sırtına bakıyordu. Sessizlik hüküm sürüyordu. Sadece sarı giysili keçi sakallı Fransız resimlerinin üzerine eğilmiş olan bey arada bir kıkırdıyarak gülüyordu.

«Gerçek bu» diye devam etti Hieronymus. Boğuk sesinde derin bir kızgınlık vardı... «Bunu inkâr etmeye cesaretiniz yok! Nasıl ama nasıl böyle bir resmin yapıcısını kutsamak mümkün oluyor? Nasıl bu resmin önünde durup tahkir edici hislere kapılmak mümkün? Ki işte bu vicdan gerçek güzelliği susturmuştur! Evet, ciddi olmak gerek, nasıl seçkin, soylu ve onurlu insanlığın durumu bu hislere terk edilir? Bu imansızlık ya da ne olduğu belli olmayan dalkavukluk değil de nedir? İşte bu anda aklım hiç bir şeyi almıyor... Bu saçma gerçek karşısında yani bir insanın aptal ve iyi gelişmiş hayvansı dürtülerinin yüksek bir üne ulaşması karşısında aklım gerçekten duruyor! Güzellikmiş... Güzellik nedir? Nasıl oluyor da güzellik böylesine güncelleşiyor ve neyi etkiliyor? Bunu bilmemek mümkün değil bay Blüthenzweig! Nasıl böyle düşünülüyor? Yani meselenin iğrençliği ve üzüntü veren yanı unutuluyor! Asıl namussuzluk, bilinçsiz, utanmaz çocukların arsız bir düşüncesizlikle bu türden sunulan bir güzelliği yücelterek onaylamaları, güçlendirmeleri ve baştacı etmeleri. Bunun nedenine gelince, bu insanlar acı çekmekten dahası kurtuluşa inanmaktan çok uzak!... Ey bilinmez kişi çok kötümsersiniz! Bana cevap verin. Bilgi, yeryüzünün en derin acısıdır, bunu size söyleyeyim. Ama bu aynı zamanda cehennemle cennet arasındaki yer

olup, arındırıcı bir acıdır ve onsuz da insan ruhu selamete ulaşamaz. Dini olan arsız çocuk duygularıyla imansız kuşkular değil bay Blüthenzweig, aksine iğrenç et tutkularımızın bilgimizde eriyip, yok olmasıdır.»

Sessizlik... Siyah keçi sakallı sarı bey kısaca kıkırdadı.

«Ama artık gitmelisiniz» dedi yumuşakça az maaş ödenen tezgâhtar.

Fakat Hieronymus gitmeye ilişkin en ufak bir hareket yapmıyordu. Kapşonlu başını yanan gözlerle yukarı doğru kaldırmış dükkânın tam ortasında duruyor; kalın dudakları, sert ve paslı tınıalarla önlenemez ve lanetleyen sözcükleri biçimlendiriyordu...

«Sanat! diyorsunuz, haz. Güzellik! Yeryüzünü güzellik bürümüşmüş ve herşeye kendi soylu biçimini vermişmiş!... Hadi canım! Kafirler. Yoksa tantanalı renklerinizle yeryüzü sefaletini boyayıp, kapatmayı mı düşünüyorsunuz? Yoksa bu rahat yaşamın ve keyfin tören gürültülerinin işkence çeken yeryüzünün iniltilerini bastıracağına mı inanılıyor? Yanılıyorsunuz utanmazlar! Tanrıya karşı olan bu bağlılığınız onun gözünde nefretten başka birşey değildir. Ey bilinmez kişi sanatın namusuna tecavüz ediyorsun. Cevap veriniz! Yalan söylüyorsunuz diyorum size. Ben sanatın namusuna tecavüz etmiyorum! Sanat yaşamın vicdansız bir hile ile onaylanıp, şehvani hislerin güçlendirilmesi olamaz. Sanat tüm korkulacak derinliklerle, varoluşun utanç verici ve üzüntü dolu yanlarını merhametle aydınlatan kutsal bir meşaledir: Sanat yeryüzünü yakacak tanrısal ateş olup, bütün rezillikler ve işkenceleri o merhametli, kurtarıcı ateşleriyle yok edecektir!... Alınız, Bay Blüthen-

zweig, alınız meşhur ressamın eserini vitrinden... Evet onu yakıp küllerini rüzgâra fırlattığınızda iyi edeceksiniz!...»

Çirkin sesi kesildi. Geriye doğru hızla bir adım atıp, elini paltosunun cebinden tutkulu bir hareketle çıkarak, kabarıp vitrindeki Madonna resmini gösterdi. Bu hükümdar pozunda kalmakta ısrar ediyordu. Burnunu emir verircesine öne doğru uzatıp, kalın kaşlarını yukarı doğru kaldırarak, alın çizgilerinin daha da derinleşmesine, yanaklarının kızarmasına neden olan bir hareketti bu.

İşte burada bay Blüthenzweig yüzünü döndü. Ya yetmiş marklık yeniden çoğaltılmış resmi yakmak düşüncesi onu çok kızdırmış ya da Hieronymus'un konuşması artık sabrını taşırmıştı; herneyse, ama çok kızgın görünüyordu. Elindeki kalemle kapıyı gösterip, burun ve bıyıklarının arasından tıslayarak hiddetli bir biçimde:

«Siz, patron bey, ortalıktan derhal yok olmazsanız, kapının yolunu fedaimiz iyi gösterir adama. Beni anlıyor musunuz?»

«Oho, beni korkutamazsınız, kovamazsınız beni, susturamazsınız» diye haykırdı Hieronymus. Bir elini yumruk yapmış göğsüne vuruyor ve başını sallıyordu. — «Yalnız ve güçsüz olduğumu biliyorum ama buna rağmen siz benim dediklerimi yerine getirinceye kadar susmam bay Blüthenzweig! Resmi vitrinden alınız ve hemen bu gün yakınız onu. Ah sadece resim değil bu günah dolu heykelleri, büstleri de yakın! Şu utanmaz putperestlik örneği vazoları, süs eşyalarını, ucuz aşk edebiyatı kitaplarını da yakın! Bu dükkânda ne varsa hepsini yakın bay Blüthenzweig.

Çünkü bütün bunlar Tanrının gözünde süprüntüden başka bir şey değil. Yakın yakın, yakın herşeyi!» diye büyük hareketler yaparak devam etti. «Orakçılar için ekin biçme zamanı geldi artık... Günümüz küstahlığı bütün dalga kıranları aşmakta... Size söylüyorum...»

«Krauthuber» diye arkadaki kapıya doğru seslendi bay Blüthenzweig. «Hemen içeri gelin!»

Bu emirle birlikte içeri insanüstü birşey girdi; insanda korku uyandıracak dev gibi bir insani görüntü. Şişkin, kabarık, dolgun adelelerin biçimsizliği... Ölçüsüz, yavaş ve uflayıp puflayarak nefes alan, arpa ile büyüdüğü belli bu halk «yiğiti», korkunç güçlüydü! Yüzünde ilk dikkati çeken şey bıyıklarının fok balığınınki gibi olmasıydı. Üstünde yapışkan lekeleriyle dolu deri bir önlük vardı ve sarı gömleğinin kolları kıvrıktı. «Baya kapıyı açmasına yardımcı olur musunuz Krauthuber» dedi Bay Blüthenzweig «şayet kapıyı bulamıyacak olursa kendisini sokağa bırakıveriniz!»

«Ha?» dedi adam ve ufak, filin gözlerine benzeyen gözleriyle bir kızgın işverenine bir Hieronymus'a bakıyordu... Kapıya doğru gürültülü bir biçimde bastığı yerleri titreterek yürüyüp, açtı kapıyı.

Hieronymus sapsarı kesildi. «Yakınız...» diyecekti ki birden gövdesini karşı koyulması olanaksız bir gücün sardığını duyumsadı. Bu güç onu yavaşça kapıya doğru götürdü.

«Ben zayıfım» dedi «gövdem kaba kuvvete dayanamaz... buna gelemem, hayır... Bu da ne demek? Yakınız...»

Sustu. Dükkânın dışındaydı. Bay Blüthenzweig'ın dev

kölesi kendisini biraz sertçe yere bırakmış ve merdivenin en alt basamağına elleri üstüne düşmüştü. Dev ayrıca kapıyı şangırtıyla kilitlemişti.

Ayağa kalktı. Yumruk yapılmış eli olduğu gibi göğsünde duruyor diğeri ise paltosunun cebindeydi. Yanaklarında külrengi bir solgunluk, büyük burnunun delikleri açılıp kapanıyor, kalın ve çirkin dudakları nefretle titrerken, ateş gibi olan gözleri bu güzel meydana esrik ve şaşkınca bakıyorlardı.

Kendisine yöneltilmiş meraklı ve alaylı bakışları görmüyordu. Gördüğü; mozaik kaplı yerde yeryüzünün kendini beğenmişliği, sanatçılar karnavalının maskeli giysileri, süs eşyaları, vazolar, antik biçimli nesneler, çıplak heykeller ve kadın göğüsleri, putperestlik örneği yapılmış resimler, ucuz aşk şiiri dizeleri ve propaganda yazıları ve bütün bunların hepsinin pramit gibi üst üste yığılıp kendi sözcüklerine köle olan halkın zafer çığlıkları arasında alevler içinde yakılmasıydı... Gördüğü sarıya çalan bulutların hafif gök gürlemeleriyle Theatinerstrasse'nin doğrultusunda gidip, ateşten bir kılıçla bütünüyle mutlu bu kenti kibrit ışığıyla aydınlatmasıydı... «Gladius Dei super teram...» diye kalın dudakları fısıldıyor, gökyüzüne yönelmiş bakışlarıyla, yumruğunu kesik kesik hareketlerle sallayıp, titrek bir sesle mırıldanıyordu:

«Cito et velociter!»

TOBİAS MİNDERNİCKEL

Kent merkezine doğru çıkan Quasi caddesindeki oldukça dik yokuşlu sokaklardan bir tanesinin adı da Graue sokağıydı. Nehirden yukarı çıkıldığında, sokağın ortasına doğru sağ kolda; 47 numaradaki küçük ve donuk renkli ev, komşu evlerin yapısından bir ayırt edilemeyip, herhangi bir ayrıcalık taşımıyordu. En alt kattaki kilerde lastik pabuç ve çizmelerle, hint yağı bile saklanabilirdi. Sağda solda kedilerin oynadığı avludan geçilip evin girişine gelindiğinde dar ve eski merdiven, anlatılmaz bir küf ve yoksulluk kokusu içinde olan katlara çıkıyordu. İlk katta solda bir marangoz, sağda bir ebe; ikinci katta; solda bir kundura tamircisi ,sağda merdivenlerde ayak sesi duyulur duyulmaz şarkı söylemeye başlayan bir bayan, üçüncü katta ise soldaki daire boş, sağda soyadı Mindernickel, ön adı Tobias olan bir adam yaşıyordu. Bu adamla ilintili bir öykü, oldukça bilmecemsi ve tüm ahlak kavramlarını ayaklar altına aldığından anlatılmalıydı.

Mindernickel'in dış görünümü çarpıcı, garip ve komikti: Örneğin yürüyüşe çıktığında zayıf gövdesiyle bastonuna yaslanması ve baştan aşağı siyah giysiler giymesi gibi. Eski moda, sert, silindir şapkası, dar,

fazla giyilmekten parlayan ceketi ve kısacık pantolonu. (Öyleki; yürürken çizmesinin lastik kısımları bile bile görünüyordu). Ayrıca bu giysinin jilet gibi keskin ütülenmiş olduğu da söylenmeli. Zaten zayıf olan boynu, ceketinin düşük yakalarından uzandığında daha da incelip bir deri bir kemik görünümü kazanıyordu. Düz ve ağarmış saçları şakaklarına kadar iniyor, silindir şapkasının köşesi çökük yanakları ile sinek kaydı traşlı yüzünü gölgeliyordu. Yerden hiç ayrılmayan ateşli gözleri ile burnunun yanından ağzına doğru inen iki derin çizgi, görünümünü bütünlüyordu.

Mindernickel evinden dışarı pek çıkmıyordu ve bunun da nedeni vardı. Sokakta görünür görünmez bir sürü çocuk hemen ardından koşuyor, gülüyor, «Hey, hey, Tobias!» diye matrak şarkılar söyleyerek ceketinin ucundan çekiştiriyorlardı. Bu arada komşular kapı önüne çıkıp, eğleniyorlardı bu görüntüyle. O ise hiç karşı koymadan çevresine bakınıp bir yandan omzuları kalkık, başı ileriye doğru uzanmış tıpkı şemsiyesiz birisinin yağmura tutulduğu gibi koşuyor ve bir yandan da kapı önünde sanki onu selamlamak için durup, gülen insanlara alçak gönüllü selamlar yolluyordu. Uzaklaşıp çocuklar peşini bırakınca ve kendisini tanımayanların arasına girdiğinde de bu tavırlarında bir değişiklik olmuyordu. Kendisine yönelmiş binlerce alaylı bakış olduğunu sandığı için çoğunlukla yere bakıyor ve herhangi bir nesneye, bir insana bakma zorunluluğunda ise, tutarlı ve sakin olamayışı, gözlerini kararsız ve ürkekçe yerden kaldırışı onun özelliğini oluşturuyordu. Kulağa biraz garip gelebilir ama görüngüler dünyasına tek başına yaşayan canlı olarak bakıp değerlendirebilmek için doğal algılama yetisi yokmuş gibi görünüyordu. Dahası her görüngü onu yeniyor, bakışlarını insan ve-

ya şeylerden alıp yere doğrultması zorunluluğuna inandırıyordu...

Mutsuzluğun alışılmadık düzeyinde gözüken bu sürekli yalnız adamın özü neydi? Kaba kentsoylu giysileri ve elini dikkatli bir biçimde çenesine götürüşü, tam ortasında yaşadığı halk tabakasından birisi **sayılmama** isteği değil miydi? (Onunla bu oyunun nasıl oynandığını tanrı bilir) Yaşam, tüm küçümserliği ve kahkahası ile yumruğunu patlatmış, bu da yüzünün biçimini belirlemişti sanki...

Ayrıca onun sanıldığı gibi kaderin sillesini yemediği ve düşünülebilirdi. Yeryüzüne gelmişliği, aptal ve zayıf görüntüsü ile yeterince merhamet duygusu uyandırdığı için; (çok basit) doğa, ona ölçülülüğü, güçlülüğü ve omurgalarının üstünde başı dik gezmeyi çok görmüştü.

Siyah bastonuna sarkmış kente gidip geliyor ise; çocuk bağırtıları ile karşılanıp, ardından evine gelir, küf kokulu merdivenleri çıkıp, yoksul ve gösterişsiz odasına girerdi. Değerli ve güzel olarak bir şey nitelendirilecek olursa o da sağlam, iki yanında madeni tutacakları olan antik Fransız komidiniydi. Pencerede karşı komşunun umutsuz ve yürekler karartan duvarı doğanın görünümünü kapattığı için yerine çiçeksiz, salt toprakla dolu bir saksı konulmuştu; Tobias Mindernickel içeri girer girmez hemen saksıya yaklaşıp önce bir süre bakar ve ardından koklardı onu. Bu odanın yanında, ufak karanlık bir dinlenme yeri bulunuyordu. — İçeri girdiğinde, silindir şapkasını ve bastonunu masanın üstüne koyup, toz kokan, yeşil kumaş örtülü sedire oturarak çenesini ellerinin arasına alıp, kaşları kalkık, ayaklarının ucuna bakıyordu. Bu

görünümü ile onun için yeryüzünde yapılacak başka hiç bir iş yok gibiydi.

Mindernickel'in kişiliği söz konusu olduğunda bir şey söylemek çok güçtü; başından geçen şu olayda bunu doğruluyordu.

Garip bir adam olarak evden çıktığında alışıldığı üzere çocuk bağırtıları, alayları, kahkahaları ile karşılanmıştı. Bu koşuşturma sırasında on yaşlarında bir çocuğun ayağı birbirine dolanıp öylesine sert bir biçimde yere düşmüştü ki, burnu ve alnı hemen yarılıp, kanlar içinde uzanıp kalmıştı. Tobias geriye dönüp bunu görür görmez çocuğun yanına gidip, yumuşak, titrek ve merhametli bir ses tonunda: «Ah zavallı yavrum,» dedi «çok acıdı mı? Kanıyorda! Bakın, alnından kanlar akıyor! Evet, evet ne kadar da sefil yatıyorsun! Elbette ağladığına göre acı veriyordur! Sana o kadar acıyorum ki! Kendi hatandı, ama bak, mendilimle yaranı bağlıyacağım... Hah şöyle! Hadi bakalım kendini topla ve ayağa kalk! Ve bir daha...» Bu sözcüklerle çocuğun başını sümüklü mendiliyle bağlayıp dikkatle ayağa kaldırdıktan sonra kendi yoluna gitti. İşte bu anda yüzünde ve tavırlarında şimdiye dek olan alışılmışlığın dışında bir anlatım vardı. Yere daha bir güvenle ve dik basıyor, dar giysileri içinde genişçe nefes alıp, veriyordu; gözleri irileşip, parlaklaşmış dünyaya dudaklarında acı dolu, mutlu bir gülümseme ile bakıyordu...

Bu olaydan sonra, Graue sokağının insanları alaydan vazgeçmiş gibi görünüyordu. Ama belirli bir süre sonra onun bu şaşırtıcı tavrı unutulmuş gene o sağlıklı, neşeli ve hain gırtlaklar kendi halindeki adamın ardından durmazcasına bağırmaya başlamıştı: «Hey, hey, Tobias!»

2

Güneşli bir öğle öncesi saat on birde Mindernickel evden çıkmış, bütün kenti katederek, öğle saatlerinde yörenin en güzel manzarasına sahip olan Lerchen tepesine gelmişti. O gün harika bir bahar havası vardı ve tepeye bir iki araba ile veya yürüyerek gezintiye gelenler de olmuştu. Büyük giriş yolundaki ağaçlardan birinin altında tavırlarından tasmasından tuttuğu ufak av köpeğini satacağı anlaşılan bir adam oturuyordu: Tek kulağı ve gözlerinin çevresi siyah olan, sarı, adaleli, ufak köpek yaklaşık dört aylıktı. Tobias bu görüntünün farkına varır varmaz on adım uzaklıkta durdu bir an, ardından yaklaşarak kuyruğunu canlı canlı oynatan köpeğin çenesini okşamaya başladı. Küçük köpek onunla oynuyor, bastonun uağzına alıp, çevresinde dönüyordu. Tobias gözlerini köpekten hiç ayırmadan oturan adama yaklaşıp, kısık ve acele bir ses tonuyla sordu:

«Kaça bu köpek?»

«On mark» diye yanıtladı adam.

Bir an susan Tobias kararsız bir tonda yineledi:

«On mark?»

«Evet» dedi adam.

Deri cüzdanını çıkararak bir beş marklık, bir iki marklık, üç tane de bir marklığı adama verip, tasmayı alarak, alış verişi izleyen insanların (Tobias'ın gene o ürkek bakışları ve kambur, hızlı yürüyüşü ile alaylı gülmeler) arasından, bir o yana bir bu yana yalna yalpayalayıp, viyaklayan köpeği çekiştirerek götürmeye başladı. Köpek yol boyunca ön ayaklarını gererek direniyor ve yeni efendisine korkak, soru dolu

bakışlarla bakıyordu; efendisi ise mutlu ve enerji dolu geri dönüyordu.

Tobias'ın Graue sokağında köpekle görülmesiyle birlikte mahalle çocukları arasında müthiş bir şamata başladı. Hemen köpeği alıp üzerine eğilen Tobias, bu şımarık bağırtıların arasından ceketinin şurası burası çekilerek de olsa merdivenlerden çıkıp, odasına girdi. Sürekli ve hafifçe inleyen köpeği yere koyarak sırtını okşayıp, sevgi ve güven verici bir tonda:

«Hadi, hadi hayvancık! Şimdi benden korkmana gerek yok. Gerçekten gereksiz bu.»

Komodinin çekmecesinden bir parça kaynamış et ve patates alarak hayvana verdi. Hayvanın şikayet dolu iniltileri durmuş, kuyruğunu sallıyarak şapur şapur verileni yiyordu.

«Ayrıca bundan böyle adın Esau olacak» dedi Tobias,» beni anlıyor musun? Esau. Tınısı nedeniyle bu ismi kolay aklında tutarsın herhalde... Eliyle bulunduğu yeri gösterip, emredercesine:

«Esau!»

Belki biraz daha yiyecek bir şeyler elde ederim beklentisi içinde olan köpek ona doğru yürüyünce, Tobias hayvanın böğürlerini okşayarak:

«Hah şöyle arkadaşım; şimdi seni överim işte.» dedi. Ardından gene bir iki adım geriye giderek emrini yineledi:

Neşelenen hayvan bir sıçrayışta gelip efendisinin çizmelerini yalamaya başladı. Emir vermekten büyük bir mutluluğa erişmiş olan Tobias bu alıştırmayı defalarca tekrarladı; ama en sonunda yorulmuş görünen köpek

dinlenmek ve hazım etmek istercesine av köpeklerine özgü cesur ve akıllı bir pozda, yani ince ve uzun ön ayaklarını yan yana getirerek uzandı.

«Bir kez daha» dedi Tobias. «Esau!»

Esau kafasını diğer tarafa döndürmekten başka hiç bir hareket yapmadı.

«Esau» diye bağırdı Tobias, efendilere özgü bir tonda «yorgun da olsan gelmek zorundasın!»

Esau kafasını ön ayaklarının üzerine koyup hiç aldırmadı bile. «Dinle» dedi Tobias, alçak sesinde korkunç bir tehdit vardı: «emirlerime uy! Yoksa beni kızdırmanın akıllıca bir şey olmadığını gösteririm sana!»

Hayvan kuyruğunu bile sallamadı.

Mindernickel birden çok sinirlendi. Siyah bastonunu alarak hayvanı ensesinden tutup yukarı kaldırıp, vurmaya başladı. Hayvancık acıyla bağırıyor, o ise sinirden kendini yitirmiş bir biçimde her vuruştan sonra haykırarak:

«Dinlemiyorsun öyle mi? Verdiğim emirlere uymama yürekliliğini gösterebiliyorsun demek?»

Neyse sonunda bastonunu bir kenara atarak, inleyen hayvanı yere koyup, derin derin nefes alarak büyük adımlarla dolaşmaya başladı. Bir yandan da Esau'ya kızgın bakışlarla bakıyordu. Bu aşağı yukarı gidip gelme bir süre devam ettikten sonra sırt üstü yatmış ve ön ayaklarını yalvarırcasına sallayan hayvanın önünde kollarını kenetleyerek, durdu; soyluluğunu ve savaşı yitirmiş Napolyo'nun ordusu karşısında aldığı tavıra benzer bir tavırla; müthiş soğuk ve sert bir tavırla ekledi:

«Sormam gerekirse, neden böyle davrandın?»

Köpek efendisinin ayaklarına doğru sürünerek yalvaran bakışlarla yukarı doğru baktı. Tobias ise aşağı doğru bakıyordu ama birden bacaklarında hayvanın gövdesinin sıcaklığını duyumsayınca, Esau'yu kollarına alarak, kaldırdı.

«Sana acıyorum» dedi; bu iyi hayvancık o anda suratını yalamaya başlayınca birden duygusallaşmış, bu ona çok dokunmuş, ve acı duymaya başlamıştı. Büyük bir sevgi ve göz yaşlarıyla hayvanı göğsüne bastırarak, sürekli şu sözcükleri yineliyordu:

«Bak... benim bir tanemsin... bir tanem...» Ardından birlikte sedire oturarak köpek için tanrıya dua edip, çenesini ellerinin arasına alarak, tatlı ve sakin gözlerle hayvancığa baktı.

3

Tobıas Mindernickel'in şimdi eskisinden de az, yani hemen hemen evinden hiç dışarı çıkmamasının nedeni Esau ile birlikte topluma gözükmek eğilimini kesin duyumsamamasıydı. Bütün dikkatini köpeğe adamıştı, evet; sabahtan akşama kadar onu besliyor, gözlerini temizliyor, emirler veriyor, azarlıyor ve bir insanla konuşur gibi onunla konuşuyordu. Yaptığı bütün iş buydu! Buna rağmen Esau her zaman onun istediği gibi davranmıyordu. Tobias'ı en çok mutlu eden köpeğin kendisiyle birlikte sedire oturup, havasızlık ve esirlikten olsa gerek mahzun gözlerle kendisine bakmasıydı; sakin ve kendi ile hoşnut bir tavırla Esau'nun sırtını okşar ve şunları derdi: «Bana acıyla bakıyorsun, zavallı arkadaşım! Evet yeryüzü öylesine

üzüntü dolu ki, daha çok gençsin, sende yaşayacaksın bunu...»

Hayvan av-oyun güdüleri ile çılgın ve kör gibi oraya buraya sıçrayıp, terlikleri parçaladığında, Tobias uzaktan olan biteni ne yapacağını bilmeksizin izler ve bir süre sonra da haşin bir tonda emir verirdi:

«Bırak bu arsızlığı artık. Sağa sola dans eder gibi sıçramanın anlamı ne?»

Hatta bir keresinde Esau kapıyı açık bulup, dışarıya kaçmış, kedilerin peşine düşmüş, at pislikleri yemiş ve çocuklarla oynamıştı. Tobias'ın çocukların alkışları ve gülüşleriyle, acıklı ve asık suratla ortaya çıkışı herkesin keyfini kaçırmış, köpek uzun sıçrayışlarla ondan kaçmak istemişti... İşte o gün Tobias Esau'yu uzun uzun hiddetle dövmüştü. Bir gün —köpek bir kaç haftadan beri kendisine aitti— Tobias komidinden köpeğe verilmek üzere ekmeği çıkarmış ve keskin ekmek bıçağıyla ekmeği yere düşecek parçalar halinde keserken, açlıktan deliye dönmüş hayvan yüzsüzce, kör gibi ekmeğe atladığında sağ kürek kemiğinin orası bir anda kesilmiş ve yere kanlar içinde yığılmıştı. Elindeki her şeyi korkuyla bir tarafa fırlatan Tobias, yaralanan köpeğin üzerine eğildi; gerçekten birden yüzünde bir parıltının, mutluluğun ve hafifliğin izlenimi vardı. İnleyen köpeği dikkatlice sedire koyarak hiç kimsenin düşleyemiyeceği biçimde hasta bakıcılığına başladı. Bütün gün yanından hiç ayrılmayıp yarasını yıkadı, bağladı, avuttu ve yorulmaz bir dikkatle acısını paylaşarak o gece kendi dinlenme köşesine aldı onu.

«Çok acıyor mu?» diye sordu. «Evet, evet, zavallı hayvancık acı çekiyorsun! Ama artık sus, birlikte dayana-

cağız ne yapalım.» Yüzü sakin ve mutluydu bu tür sözcükleri söylerken.

Esau güçlenip, iyileşmeye başladığında Tobias'ın neşesi de kaçmış, huzursuzlaşmıştı. Artık yara ile ilgilenmiyor, acıma duygularını salt okşama ve sözcüklerle yansıtıyordu. Köpek çabucak iyileşmiş ve sağa sola sıçramaya başlamıştı bile. Bir gün sütlü beyaz ekmeğini şapırtıyla yedikten sonra sedirden yere inerek sevinçli sevinçli havlıyor, ele avuca sığmaz bir biçimde bir köşeden diğerine koşuyor, battaniyeleri paralıyor, patatesleri devirip top gibi yerde yuvarlıyarak onlarla oynuyordu.

Pencerenin ordaki saksının başında sırtı dönük duran Tobias birden bir eliyle saçlarını geriye atarak dönüşü, komşunun gri duvarında garip ve siyah bir çizgi oluşturdu. Sapsarı ve kin dolu yüzünde, kıskanç, şaşkın ve kötü bakışlarla sensiz ve sakince Esau'nun sıçrayışlarını takip etmeye başladı. Ve birden yakalayarak, yavaşça kollarına aldı onu.

«Benim zavallı hayvanım» diye acı dolu bir sesle konuşmaya başladı — ama Esau kendisine bu tavırda davranılmasını istemeyen bir biçimde okşamak üzere uzanan eli çenesiyle tutarak Tobias'ın kollarından kurtulup, yere atladı ve sağa sola sıçrayarak, neşeli neşeli havlamaya devam etti. Ardından ansızın gerçekleşen korkunç bir olayı tüm ayrıntıları ile anlatmaya dilim varmıyor. Tobias öne doğru eğik ve kolları aşağı doğru sarkık bir biçimde duruyor, dudakları birbirine kenetlenmiş, göz bebekleri müthiş titriyordu. Birden bire delice bir sıçrayışla hayvanı yakalıyarak elindeki büyük ve parıldayan nesneyi bir darbede hayvanın sağ omuzundan göğsünün derinliğine

dek sapladı. Köpek en ufak bir ses çıkarmadan yığılıverdi olduğu yere — kanlar içinde ve titreyerek...

Bir saniye sonra, köpek sedirde yatıyor ve Tobias önünde diz çökmüş, mendiliyle yarayı sarmaya çalışarak kekeliyordu: «Zavallı hayvanım benim! Zavallım! Her şey ne kadar üzüntü verici! Hele biz ikimiz! Acı çekiyorsun? Evet, evet biliyorum, tabii çekiyorsun — nasıl da mahzun yatıyor! Ama ben, bak yanındayım! Seni avutacağım! Bak en iyi mendilimi senin için...»

Esau yatıyor ve hırlayarak can çekişiyordu. Bulanık ve soru dolu gözleri, bir suçsuzluk, bir anlayışsızlık ve bir haykırışla efendisine bakıyordu — ve bacakları biraz daha gerilip, öldü. Tobias hiç kımıldamadan duruyor ve yüzünü Esau'nun gövdesine yaslamış, hıçkırarak ağlıyordu.

PEYGAMBERİN YANINDA

Garip yerler vardır, garip beyinler, ruhun garip yöreleri, yüksek ve yoksul. Büyük kentlerin girişlerine, oraya, sokak ışıklarının azalıp, jandarmaların çifter çifter gezdiği yerlere, evlerin en tepesine, kollarını kavuşturup derin derin düşünen düş canilerinin yani genç ve solgun yüzlü dehaların olduğu yere; eğik duvarlı çatı katlarındaki sigara dumanları ile boğuşan, yalnız, kızgın, kendi kendini yiyen, aç ve onurlu sanatçıların ucuz ve anlamsız süslenmiş atölyelerine gitmek zorundayız.

İşte burası sondur, buzdur, saflıktır ve hiçtir. Ne bir anlaşmanın, ne bir onayın, ne bir sabrın, dahası ne bir ölçünün ne de herhangi bir değerin yeri yoktur burada! Burada hava öylesine ince, öylesine saftır ki yaşamın çürük kokuları gelişemez. Dik kafalılık, var olan en büyük tutarlılık, kuşku ile tahtta oturan «ben» ile, özgürlük, çılgınlık ve ölüm hüküm sürer buralarda...

İsa'nın çarmıha gerildiği günün akşamı sekizdi saat. Daniel'in davet ettiklerinin çoğu tam zamanında geldiler. Herkese uçan bir kartalın pençeleri ile taşıdığı kılıç figürü ve kendine özgü bir yazı biçimiyle çey-

rek forme boyutunda davetiye yollanmıştı. Bu, İsa'nın çarmıha çekildiği günün akşamı Danielin «çağırılarını» okuma toplantısı olacaktı. Davetliler önce belirli bir saatte, boş, yarı karanlık, bir alt sokakta yeni Peygamberin yaşamış olduğu evin önünde bir araya geleceklerdi.

Davetlilerin bazıları birbirlerini tanıdıkları için selamlaşıyorlardı. Bunlar Polonya'lı bir ressam ve onunla birlikte yaşayan kız, uzun boylu, sakallı yahudi şair ve giysilerinin içinde kaybolan solgun yüzlü karısı, hastalıklı ve yırtıcı bir dış görünümü olan ispiritizmacı (iş saatleri dışında ata binme şampiyonu ve öğretmeni) ve kanguruya benzeyen filozoftu. Sadece yazar, eğik şapka ve bakımlı bıyıkları olan bey, kimseyi tanımıyordu. Kendisinin çevresi ayrıydı ve buraya raslantı sonucu gelmişti. Yaşama belli bir yaklaşımı olup, kitabı kentsoylu çevrelerde okunuyordu. Bu akşam alçak gönüllü, sadık ve sabırlı olmaya karar vermişti. Araya bir mesafe koyup, ötekilerin ardından girdi eve. Herkes tek tek demir parmaklıklara tutunarak çıkmaya başladı yukarı doğru merdivenleri. Kimse konuşmuyordu. Çünkü bu insanlar «sözün» değerini bilen ve gereksiz yere konuşmayan türdendiler. Pencere kenarlarında duran gaz lambalarının boğuk ışıkları merdiven başlarında, gelip geçenlere dairelerdeki oturanların isimlerinin okunmasına yardımcı oluyordu. Yukarı çıkılırken, Heim-und Sorgenstaetten sigorta şirketinde çalışan bir sigortacı, bir ebe, bir acentanın ince çamaşırlarını yıkayan çamaşırcı kadın ve bir nasır uzmanı-operatörün adları, küçümsenmeden, sakin ama yabancı bir duyguyla okundu. Evet, bu yarı karanlık bir dar geçiti andıran merdivende hiç durmaksızın ve herkes kendinden emin bir biçimde çıkılıyordu; yukarıda, merdivenin sonunda, davet-

kâr bir ışık, yumuşak ve kaçkın pırıltılarıyla selamlıyordu onları.

Bir ambar girişini andıran çatıya gelmişlerdi. Solgun mihrab örtüsü ile örtülmüş sehpa üstlerinde altı değişik şamdanda mumlar yanıyordu. Kapıda karton levha üzerinde eski Roma harfleriyle yazılmış «Daniel» yazısı okunuyordu. Zili çaldılar...

Mavi giysi ve uzun parlak çizmeler giymiş, geniş alınlı ve içten bakışları olan bir genç elinde mumla kapıyı açtı. Onlara yolu gösterip, badanaları dökülmüş bir koridordan geçirerek içersinde tahta gardroptan başka bir şey bulunmayan tavan arası odasının kapısını açtı. Hiç konuşmadan gırtlağından çıkan anlaşılmaz ses tounu izleyen bir jestle davetlilerden palto ve mantolarını çıkarmasını istedi. Bu arada yazar, herkesin katıldığı bir soruyu gence yöneltip yanıt alamayınca dilsiz olduğu anlaşılmıştı. Ardından elindeki ışığı ile konukları koridordan geri götürecek başka bir kapıyı açıp, içeriye aldı. Yazar gene en son girdi içeri. Üzerinde redingot, ellerinde eldiven vardı. Tıpkı bir kilisedeymiş gibi davranmaya karar vermişti.

Büyük odada, yirmi veya yirmi beş mum ışığının törensi parlaklığı hüküm sürüyordu. Sade, beyaz yakalı ve manşetli giysiler içinde olan Daniel'in kız kardeşi genç bayan Maria Josefa kapı kenarında durmuş, gelenlerinin ellerini içtenlikle s.kıyordu. Yazar onu tanıyordu. Bir keresinde edebî sohbetlerin yapıldığı çay sofrasında karşılaşmıştı. Sırtı dik bir biçimde oturmuş, bir elinde çay fincanı erkek kardeşinden konuşmuştu. Dahası «Daniel'e» dua etmişti.

Yazar bir an gözleriyle çevresinde Daniel'i aradı...

«Burada değil» dedi Maria Josefa «yok. Nerede oldu-

ğunu bilmiyorum. Ama ruhu aramızda olacak ve kendi «çağırıları» okunurken kelimesi kelimesine izleyecektir onları.

«Kim okuyacak bunları?» diye yumuşak ve saygıyla sordu yazar. Ona göre bu olay ciddiydi. Kendisi yeryüzünde var olan her şeye derin saygı duyan, öğrenme istekli, övülmesi gereken şeyleri de öven, iyi yürekli ve alçak gönüllü bir insandı.

«Erkek kardeşlerimin en genç olanı» diye yanıtladı Maria Josefa «İsviçre'den bekliyoruz. Henüz gelmedi. Fakat tam zamanında yerini alacaktır.»

Kapının tam karşısındaki masanın üstünde çerçevesinin üst kısmı eğik tavanın başlangıcına gelen yerde, keskin çizgilerle çizilmiş büyük bir tablo Napolyon'u o her zamanki despot tavrı ile, uzun çizmeli ayaklarını şöminede ısıtırken betimliyordu. Girişin sağ tarafında, mihrab biçimindeki sandığın üstünde gümüş şamdanlardaki yanan mumlar kutsal kişiliklerden biri olan gözleri ileri doğru bakan, ellerini bilinen o dinsel biçimde kavuşturulmuş olarak gösteriyordu. Bu resmin önünde de bir dua bankı vardı ve insan resme doğru yaklaşıp bu kutsal kişiliği aşağıdan yukarı doğru gözlemlediğinde amatör bir fotografçının elinden çıkmış gibi görünen bu şey, otuz yaşlarında, sakalsız, kemikli ve yırtıcı kuş yüzünü andıran bir surattan başka bir şey değildi.

Yazar bir süre Daniel'in resmi önünde durdu; ardından ihtiyatla diğer odadan içeri girdi. Büyük bir yuvarlak masanın ardında çevresi defne yaprakları ile süslenmiş ve üzerine davetiyelerdeki kılıç taşıyan kartalın işlendiği sarı renkte cilalanmış levha, masanın etrafındaki diğer küçük tahta sandalyelerin orta-

sındaki, ince, uzun gotik sandalyenin (bu tıpkı tahtı andırıyordu) üzerinde duruyordu. Ucuz bir kumaşla kaplanmış uzun ve basit bir bank duvarla tavan arasında raf oluşturan yere yani en alçakta bulunan pencerenin yanına yerleştirilmişti. Alt kattaki çini soba gereğinden fazla yakıldığından olsa gerek pencere açıktı; bu da mavi gece ile aşağıda gelişi güzel sıralanmış gaz fenerlerinin, uzaklaştıkça daha büyük aralıklarla gözden yitirilen sarı ve parlak ışıklarını seyretme olasılığını sağlıyordu.

Fakat pencerenin karşısına doğru oda giderek daralıyor ve ilerde yük dolabı gibi bir şey gözüküyordu. Odanın bu kısmı daha fazla aydınlatılmıştı ve o geride olan yarı kabine yarı oda gibi bir şeydi. İçinde solgun bir kumaşla örtülmüş divan görülmekteydi. Onun da sağ tarafında ise üzerinde İsa'nın çarmıha gerilmiş heykelciği, yedi kollu şamdan, kırmızı şarapla dolu bir kase ve bir parça kuru üzümlü turta vardı. Bu odamsı yerin önündeki boşlukta ise insan boyundan yüksek demir ayaklı şamdan ile altın suyuna banılmış sütun ve onun başlığından aşağı sarkan kan kırmısızı — ipek bir şal asılıydı. Ayrıca sütunun üstünde ikilik formalar biçiminde istiflenmiş bir sürü yazı: Daniel'in çağırıları. Duvarlar Napolyon dönemi sanat anlayışına uygun, üzerinde zafer çelenkleri olan duvar kağıtlarıyla süslenmişti; ölü maskları, gül çelenkleri paslanmış büyük bir kılıç, Napolyon'un büyük bir tablosunun dışında, Lutfer, Nietzsche, Moltke, İskender, Robespierre ve Savonarola'nın portreleri tüm salona dağılmıştı...

«Bütün bunlar yaşanılmıştır» dedi Maria Josefa, bir yandan odanın döşeniş biçiminin yazarın saygı dolu ve kendini ele vermez yüz anlatımındaki gerçek duygu-

yu sezinlemeye çalışırcasına. Fakat onun hemen ardından diğer konuklar gelmeğe başlamış ve herkes rahat bir tavırla banklara, sandalyelere oturmaya başlamıştı. İlk gelenlerin ardından yeni gelenler de oturdular. Bunların arasında yaşlı ama çocuk yüzlü desinatör, yürürken aksayan ve kendisini «erotik» şiirlerle uğraşan birisi olarak tanıtan bir bayan, soylu çevresine ters düşüp salt anne oluşundan dolayı bu gruba kabul edilen evlenmemiş soylu kökenli genç bir anne, yaşlı bir bayan yazar ve kambur bir müzikçi — toplam on iki kişiydiler. Pazar pencerenin olduğu köşeye çekilmişti; Maria Josefa ise ellerini dizlerinin üstüne koyup kapının yakınında bir yere oturmuştu. Herkes İsviçre'den gelip tam zamanında yerinde olacak olan genç erkek kardeşi bekliyordu.

Ansızın bu tür toplantılara salt sevdiği için giden o zengin Bayan çıkageldi. İçi ipek kaplı kupa arabasıyla kentten gelmişti. Evet kentteki o duvarları büyük Göbelin duvar halıları ile kaplı, kapı döşemeleri ise Gaillo Antico'den olan evinden. Harika bir kadındı. İçeri girer girmez güzel bir parfüm kokusu saldı ortaya. Üzerinde sarı işlemeli mavi bir giysi, kızıl saçlarının üstünde bir Paris şapkası ve Tizian-gözleri. Meraktan, can sıkıntısından, karşıtlara olan ilgisinden belki de öylesine istediğinden, gelmişti. Tavırlarında biraz gariplik sevimli bir tuhaflık vardı. Daniel'in kız kardeşiyle kendisini iyi tanıyan yazarı selamlayarak pencere kenarındaki banka; «erotik» olan kadınla kanguruya benzeyen filozofun yanına (adamı bakışlarıyla kontrol edermişcesine) oturdu.

«Az kalsın geç kalıyordum» dedi güzel ve oynak dudaklarıyla ardında oturan yazara doğru. «Çaya konuklarım vardı; biraz uzadı da...»

Bu kadının gelişi yazarı heyecanlandırmıştı. Allahtan giysileri şıktı. Ne güzel kadın! diye düşündü. Böyle bir kızın anası olduğu her halinden belli.

«Küçük hanım Sonya?» diye kadının omuzlarının üzerinden sordu. «Küçük hanım Sonya'yı birlikte getirmemişsiniz?»

Sonya bu zengin kadının kızıydı ve yazarın gözünde bu yaratık tarihin mutlu bir rastlantısı, dahası her yönüyle tam eğitilmiş bir «kültür ideali» idi. Kızın ismini iki kez anmasının nedeni: Bu ismi söylerken bundan büyük haz duymasıydı.

«Sonya hasta» dedi zengin kadın. «Evet, düşünün ayağı! kötü. Ufak bir iltahap gibi bir şey. Belki de gerekliydi bu. Kendisi istedi.»

«Kendisi istedi!» diye yineledi yazar fısıldarcasına.

«İşte onu bu tavırlarında tanıyorum. Fakat kuzum onun bu gösterisine katılmamak elde değil.»

«Öyle mi? Selamlarınızı iletirim ona» dedi zengin kadın. Yazarın sustuğunu görünce:

«Yetmez mi bu size?»

«Evet. Yetmez» dedi yazar yavaşça.

Zengin kadın, onun kitaplarına önem verdiğinden olsa gerek gülerek ekledi:

«O halde çiçek yollayın ona.»

«Teşekkür ederim» dedi «Teşekkür ederim. Yollayacağım!»:

İçinden kendi kendine konuştu; bir çiçek, bir buket, bir çelenk. Yarın kahvaltı bile yapmadan arabayla çiçekçiye giderim. —!

Ve yaşama belli bir yaklaşımı olduğunu duyumsadı.

Dışarda kısa bir gürültü oldu. Kapı sertçe açılıp kapandı. Ve konukların önünde ansızın tıknaz, güçlü ve koyu giysiler içinde olan genç bir adam belirdi: İsviçre'den gelen genç erkek kardeşti bu. Çevreye tehdit edici bakışlar fırlatarak odayı bir baştan bir başa sert adımlarla geçip, heykelciğin önündeki boşlukta sanki demir atmışcasına durarak, en üstte duran Daniel'in yazılarından birini kapıp, hemen okumaya başladı.

Yaklaşık yirmi sekiz yaşlarında, kalın boyunlu ve çirkin bir adamdı. Kısa kesilmiş saçları başına garip bir «köşeli» görünümü veriyordu. Sarkık dudaklarını sinirli sinirli oynatarak sözcükleri söylemesi, söylenenleri itici ve tekdüzeleştiriyor, göze çarpan, iri elmacık kemikleri ve basık burnu ile sakalsız, somurtkan-kaba yüzü bu çirkinliği de pekiştiriyordu. Üstüne üstlük bu yüz solgundu da! Yüksek ve yırtıcı bir tonda ama duyumsuyarak okuyordu. Yazılmış olanları izleyen eli kızarmış, titriyordu. Anlaşılması olanaksız kabalık ve yumuşaklığı sergiliyordu onun bu okuyuşu. İşin garip yanı onun bu tavırlarıyla okuduklarının içerdiklerinin de uyuşmasıydı. Bunlar vaızlar, tasvirler, tezler, kurallar, görüşler, kebanetler ve güncel yaşama ilişkin çağırılardı. Ve askeri-stratejik veya felsefi-eleştirel bir biçimde coşkulu ve belli bir sıra gözetmeksizin yazılmış yazılardı. Yalnız bir megalomani içinde olan bir benliğin korkunç baştan çıkarışıyla yeryüzünün alev gibi sözcüklerle tehdit edilişiydi bu. «İsmi «Chiritus İmperator maximustu» ve yeryüzü yuvarlağının yok olması için ölüme hazır mangalar öneriyor, haberciler yolluyor, hiç acımasız koşullarını öne sürüyor, yoksulluk ve namusluluk istiyor ve

sınırsız çağrısını doğal olmayan bir şehvetle sürekli ama sürekli yineleyip, kesin başeğmeyi öğütlüyordu. Bu da, İskender, Napolyon ve İsa'yı kendinden önceki öncüler olarak adlandırılmasına rağmen bunların bile ruhu uşaklıktan kurtarımda değeri olmadıklarını iddia ediyordu.

Genç adam bir saat okudu; ardından bir kase kırmızı şarabı titrek ellerle içip Daniel'in diğer çağırılarını okumaya başladı. Dar alnı terlemiş, titrek dudakları ve arada bir tıslayan burnu ile haykırarak okumaya devam etti. Bu «yalnız bir benlik» söylüyor, arada bır nefes alıp dinleniyor ve kumanda ediyordu. Kendini çılgın görüntülerde yitirip mantıksızlık girdabına dalıyor birden hiç beklenmedik yerde ortaya çıkıp Hozanna dualarına dinsizlik, kan ve duman karışıyordu. Yeryüzü büyük ve kanlı savaşlarla fethediliyor ve sonunda kurtarılıyordu... Daniel'in çağırılarının dinleyenler üzerindeki etkisini söylemek güç. Bazısı kısık gözlerle tavana bakıyor, bazıları da öne doğru eğilmiş dizlerinin üzerine dirseklerini dayayarak çenesini ellerinin arasına almıştı. «Erotik» olan kadının gözleri «iffetli» sözcüğünün geçtiği her yerde garipleşiyor, kanguruya benzeyen filozof ise uzun ve eğri işaret parmağı ile havada bir şeyler yazıyordu. Yazar da ağrıyan sırtına en uygun oturma biçimini deneyip durmuştu. Saat ona doğru bir an jambonlu ekmek görüntüsü gözlerinin önüne gelmiş, ama ardından cesurca bu imgelemi savmıştı. On buçuğa doğru genç adamın titreyen sağ elinde son yaprak görüldü. Bitmişti. «Askerler» diye gücünün en sonuna gelmiş bir biçimde noktaladı. «Yağmalanmak üzere sizlere bırakıyorum YERYÜZÜNÜ!» Ardından gene o tehdit edici bakışlarını herkese şöyle bir yöneltip, geldiği gibi gitti. Dinleyenler bir dakika daha son kaldıkları

konumu hiç bozmadılar. Ardından herkes ayağa kalkıp kapı yanında saf ve sessizce duran Maria Josefa'ya kısık sesle bir şeyler söyleyerek, elini sıkıp ayrıldılar.

Dilsiz oğlan yerindeydi. Konuklara gardorop odasını aydınlatıp palto ve manto giymelerine yardımcı oldu ve herkesi Daniel'in en üst kattaki İmparatorluğunun dar merdivenlerinden indirerek kapıyı kapattı. Konuklar birbirleri ardından sokağa çıktılar. Zengin kadının kupa arabası kapı önünde duruyordu; arabacı arabayı iki sokak lambası arasına almıştı. Hanımefendisinin geldiğini görünce selamladı. Yazar kadına arabaya dek eşlik etti.

«Nasıl hissediyorsunuz kendinizi» diye sordu.

«Bu tür şeyler üzerine düşündüklerimi pek söylemem» yanıtını verdi kadın.

«Bu adam gerçekten dahi ya da böyle bir şey...» dedi yazar. Yanıt alamayınca:

«Evet, deha da ne demek?» diye düşünceli bir tavırda devam etti, «Bu Daniel'de bunun için gerekli ön koşullar var: Yalnızlık, özgürlük, tutkular, büyük bir bakış açısı, kendi kendine inanç, hatta çılgınlık ve suç işlemeye yatkınlık. Noksan olan ne? Belki de insanî olan. Bir parça duygu, özlem, sevgi? Ama neyse bunlar tamamiyle şu anda söylenen varsayımlar...

«Sonya'ya selamlar» dedi ve arabanın içine doğru elini oturan kadına uzattı. Kadının yüzünde bir gerilim sezdi. «Küçük hanım Sonya' ya da «Kızınız küçük hanım» denilmeyip sadece «Sonya» denilmesine sinirlenişin bir kanıtıydı bu.

Fakat kadın yazarın kitaplarına değer verdiğinden bunu gülerek karşılayıp:

«Söylerim» dedi.

«Teşekkür ederim» dedi yazar, bir umut esrikliği içinde. «Şimdi akşam yemeğine gidiyorum ve bir kurt gibi yiyeceğim!»

Öyle ya yaşama belli bir yaklaşımı vardı.

ÖLÜM

10. Eylül

İşte güz geldi bile. Yaz geri dönmeyecek ve ben onu bir daha hiç göremiyeceğim...

Deniz sakin ve gri. Dışarda ince, hüzün verici bir yağmur yağıyor. Bu günün sabahını gördüğümde yaza elveda deyip, güzü selamladım. Bu benim kırkıncı güzümdü ve gerçekten acımasız gelmişti. Bu acımasızlık, tarihini ara sıra yavaş sesle anacağım dalıp gitme duygusu ile sessiz, dehşetli bir günüde beraberinde getirecekti...

12. Eylül

Küçük kız Asuncion'la birlikte kısa bir yürüyüşe çıktık. Asuncion iyi bir yol arkadaşıydı. Yürürken konuşmuyor, ara sıra sevgi dolu gözlerini yukarı kaldırarak bana bakıyordu. Sahil yolundan Kronshafen'a kadar gidip, gecikmeden geri döndük. Yolda bir iki insana raştlamıştık o kadar.

Geri dönerken evimin dış görünüşüne bakıp, koltuklarım kabarmıştı. Kendime ne güzel seçmiştim bu evi! Bahçesindeki solgun ve ıslak çimler tepeden gri denize

bakan evin yolunu oluşturuyordu. Arka tarafında ise önce sokak sonra tarlalar vardı. Fakat benim ilgimi bunlar değil sadece deniz çekiyordu.

15. Eylül

Gri gökyüzü ile deniz kenarında birleşen tepenin üzerindeki bu ev tıpkı bulanık ve gizemli bir masal gibiydi. Ve ben de, bu son güzümün böyle olmasını diliyordum. Bu gün öğleden sonra çalışma odamın penceresinde otururken yaşlı Franz'ın da boşaltılmasına yardım ettiği erzak arabası geldi. Her kafadan bir ses çıkıyor, müthiş bir gürültü yapılıyordu boşaltma işleminde. Bunun beni nasıl rahatsız ettiğini anlatamam. Bu hoşgörüsüzlük karşısında sinirden titredim: Ve emrederek bu tür işlemlerin sabah erkenden, ben uyurken yapılmasını belirttim. Yaşlı Franz sadece: «Emredersiniz Bay Kont» dedi, ama alevli gözleriyle kuşkulu ve korkakça bana baktı.

Beni nasıl anlayabilirdi ki? Olayı bilmiyordu. Güncel yaşam ve tek düzeliğin şu son günlerimi oyalamasını istemiyordum. Ölümün kendisinde kentsoyluluğu ve alışılmışlığı taşımasından korkuyorum. Çevremde yabancı ve az rastlanır, büyük, ciddi, bilmeceli günler olmalı — on iki Ekim'de...

18. Eylül

Şu son günler dışarı çıkmayıp, zamanın çoğunu şezlongta oturarak geçirdim. Sinirlerimi yıprattığı için olsa gerek fazla da okuyamadım. Sadece uzanıp, dışarda biteviye ve yavaş yavaş yağan yağmura baktım.

Sık sık Asuncion geliyordu. Bir keresinde bana sahil kenarında topladığı yarı ıslak yarı kuru çiçekler getirdi. Teşekkür için onu öptüğümde benim «hasta olmuş» olduğum gerekçesiyle ağladı. Bu sevecen ve merhametli ilgisi bana anlatılmaz bir acı verip, çok dokundu!

21. Eylül

Uzun bir süre çalışma odamdaki pencerenin başında oturdum; Asuncion da benim dizlerimde. Dışarıya, geniş ve gri denize baktık. Arkamızdaki yüksek, beyaz kapılı ve möbleli büyük odada, derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Çocuğun yumuşak, sade ve omuzlarına dek dökülen siyah saçlarını okşarken, dağınık ve renkli yaşamımı düşündüm; özellikle dingin ve güven dolu gençliğimi, yeryüzündeki gezginliğimi ve kısa süreli mutluluğumu.

Anımsıyor musun Lisbon'daki kadife gibi bir gökyüzü altında o sevimli, ateşli ve cazibeli yaratığı? On iki yıl önce, ince kolları boynunda ölürken sana şu çocuğu armağan edeni!

Küçük Asuncion'un gözleri annesininki gibi koyu ama daha yorgun ve düşünceliydi. Yumuşak ve buruk dudakları sustuğunda ya da hafifçe gülümsediğinde çok güzelleşiyordu.

Benim küçük Asuncion'um! Bir bileydin seni bırakıp gideceğimi. «Hastayım» diye ağladın. Ah bunun ne ilgisi var! Bunun on iki Ekim'le ilgisi ne?...

23. Eylül

Kendimi anılarımda yitirdiğim ve geçmişimi düşün-

düğüm günler çok seyrek. Kaç yıldan beri hep ileriyi düşünüyor, o korkunç günü bekliyorum. Yani kırkıncı yaşımın on iki Ekim'ini.

Nasıl olacaktı, nasıl? Korkmuyorum ama bana öyle geliyor ki yavaş ve acı çektirerek gelecekti bu on iki Ekim.

27. Eylül

Kronshafen'den şose yolunu izleyerek Doktor Gudehus geldi. Asuncion ve benimle birlikte ikinci kez kahvaltı masasına oturdu. «Gerekli» deyip yarım tavuğu yiyerek, «Sizin her gün hareket etmeniz gerekli Bay Kont. Temiz havada bol bol hareket. Okumak yok! Düşünmek yok! Kuruntu yok! Öyle ya ben sizi bir filozof olarak görüyorum, he, he!»

Omuzlarımı sarsıp benim için ettiği zahmetlere yürekten teşekkür ettim. Zorunlu ve sıkılgan bakışlarla küçük Asuncion'a da bakıp öğütler verdi. Ayrıca benim biraz daha fazla uyuyabilmem için Brom dozunu arttırmamın gerektiğini de ekledi.

30. Eylül

Son Eylül günü! Artık pek fazla uzakta değil. Evet, pek fazla uzakta değil. Saat öğleden sonra üç.. Ve on iki Ekim'in başlamasına dek kaç dakika olduğunu hesaplıyorum. Tam 8460 dakika.

Havanın çok rüzgarlı ve yağmurlu, denizin de dalgalı oluşundan bu gece hiç uyuyamadım. Yatakta uzanıp zamanın geçmesini bekledim. Düşünmek ve kuruntu yapmak yok. Ah olamaz! Doktor Gudehus be-

ni bir filozof olarak değerlendiriyor ama benim gene de düşünmeye gücüm yok. Yalnız bir şeyi düşünüyorum: Ölümü evet ölümü!

2. Ekim

Çok sarsıldım. Yaptığım hareketlere bir zafer duygusu karışıyor. Bazen düşünüp başkalarının beni kuşkulu ve korkak bakışlarla süzmeleri çıldırmış olarak nitelendirilmem anlamına gelmiyor muydu? Ve ben de kendimi kuşkuyla irdeledim. Ah hayır, çıldırmış olamam.

Bir gün kendisine «sub Flore»den öleceği kehanetinde bulunulan Kaiser Grederik'in tarihini okudum. Bunun üzerine Kaiser, Floransa ve Florentinum kentlerine gitmekten kesin kaçınmıştı ama bir gün nasıl olduysa yolu Florentium kentine düşmüş ve orada da ölmüştü. — Niçin ölmüştü?

Kehanet aslında saçma; söz konusu bunun seni yenebilmesi. Kehanete yenildin mi, gerçekleşir işte o zaman söylenenler. — Nasıl? Ve bende de kendiliğinden gelişip güçlenen, her ne kadar dışardan söylenenler gibi değerli olmasa bile, gene de bir Kehanet vardı. Gerçi nerede değil ama «ne zaman» ölüneceğinin kesin olarak önceden bilinmesiydi bu.

Ah insanların ölümle olan şu sürekli bağlantısı. Kendi isteminle ve inancınla ölümün etki alanına girer ve onu kendine doğru çekip o inandığın saatte de sana gelmesini sağlarsın...

3. Ekim

Düşüncelerim önümdeki gri su gibi genişleyip bana

puslu ama sonsuz olarak göründüğünden çoğunlukla şeyler arasındaki bağlamlarla kavramların saçmalığına inanıyorum.

İntihar nedir? Özgürce seçilmiş ölüm? Ama hiç kimse özgür olmadan da ölmez ki. Zayıflığın ayrımı yapılmaksızın yaşamdan vazgeçiş ve kendini ölüme sunuş. Bu zayıflık ya ruhsal ya da sürekli bedensel bir hastalığın sonucudur. Belki de her ikisinin. Yani kişi önce kendinle anlaşır ve ardından ölür...

Ben kendimle anlaştım mı? Sanırım evet. Çünkü on iki Ekim'de **ölmezsem**, çıldırabilirim...

5 Ekim

Tüm uğraşım kesintisiz bunun üzerine düşünmek. — Ne zaman ve nereden gelmişti bu «bilgi» bana? Düşünüyorum bir türlü tam olarak söyleyemiyorum. On dokuz ya da yirmi yaşımda bile öleceğim günü biliyordum!

İşte şimdi o kadar yakınlaştı ki bu gün, daha şimdiden ensemde ölümün soğuk nefesini duyuyorum.

7. Ekim

Yağmur daha da sertleşti. Deniz gürlüyor, yağmur tavanda tranpet çalıyordu. Dün gece uyuyamadım. Paltomu alıp sahile indim ve bir taşın üstüne oturdum.

Ardımda karanlık, yağmur ve tepenin üstündeki ev vardı. Küçük Asuncion uyuyordu. Benim küçük Asuncion'um. Deniz köpükleriyle devinerek ayaklarımın ucuna dek geliyordu.

Bütün gece ileri doğru baktım. Ölüm ya da ölüm sonrası böyle olmalıydı: Her tarafta sonsuz ve derin derin inleyen karanlık. Bu karanlıkta benden bir düşünce, bir sezgi yaşayacak mıydı? Yoksa bu anlatılmaz uğultuya, sonsuz baş mı eğecektim?

8 Ekim

Ölüm geldiğinde teşekkürlerimi sunacağım ve çok yakında beklentilerim sona erecek. Üç kısa güz günü daha ve olacak ne olacaksa! Evet büyük bir gerilimle bekliyorum en son saniyeyi. Bu son derece hoş ve anlatılması olanaksız saniyeyi. Ulaşılabilecek en yüksek şehvet duygusu değil miydi bu?

Üç kısa güz günü daha ve ölüm odama ayak atacak — bakalım nasıl davranacak! Bir tırtıl böceğine davrandığı gibi mi? Yoksa boğazıma sarılıp boğacak mı beni? Veya beynimi tutarak, çekip dışarı mı alıverecek? — Ne olursa olsun onu büyük ve güzel olarak düşlüyorum. Tıpkı vahşi bir hükümdar gibi.

9. Ekim

Dizimde oturan Asuncion'a sordum: «Yakında senden herhangi bir şekilde ayrılırsam üzülür müydün?» Başını göğsüme yaslayıp hıçkırıkla ağlamaya başladı. Boğazıma bir acı düğümleniverdi. Ayrıca ateşim vardı ve soğuktan titriyordum.

10. Ekim

Yanımdaydı. Bu gece yanımdaydı o! Onu ne gördüm ne de duydum ama konuştum onunla. Komik

ama bir diş doktoru gibi davrandı! — «En iyisi gel hemen bitirelim bu işi» dedi. Fakat bunu istemediğimden, karşı koyup, bir iki kısa sözcükle savdım onu.

«En iyisi gel hemen bitirelim bu işi» nasıl da tınlamıştı! İliklerime kadar işledi. Öylesine ayık, öylesine tekdüze ve kensoylu! Düş kırıklığının böyle soğuk ve alaylısını hiç yaşamamıştım.

11. Ekim

Anlıyor muyum bunu? Ah inanın bana anlıyorum! Bir buçuk saat önce odamda otururken, yaşlı Franz içeri girdi birden; hıçkırıp, titriyordu: «Kız» diye bağırdı, «çocuk! Ah çabuk geliniz!» Hemen gittim.

Ağlamadım. Soğuk bir ürpertiyle sarsıldım. Siyah saçları küçük, bembeyaz yüzünü çevrelemiş yatıyordu. Diz çöktüm. Ne düşündüm ne de başka bir şey yaptım. Dona kaldım öylece. — Doktor Gudehus geldi.

«Kalp krizi bu» dedi ve hiç şaşırmamış birisi gibi kıza eğildi. Bu beceriksiz, budala herif sanki böyle bir şeyin olacağını biliyormuş gibiydi.

Ama ben — ben bunu anladım. Ah onunla yalnız kaldığımda — dışarda yağmur ve deniz çağlıyor, rüzgâr soba deliklerinde uğulduyordu. — Bir anda her şey gün gibi açıklığa kavuşmuş ve masaya vurmuştum. Yirmi yıldan beri bir saat sonra gelecek olan ölümü çağırmış o da kendi derinliğinde bu çocuğu yalnız bırakamıyacağının farkına varmıştı. Belki de gece yarısı ölmeyecektim. Bu yüzden böyle olmalıydı bu! Belki de önceden olduğu gibi gene kovacaktım onu:

Fakat o, benim bilgime ve inancıma boyun eğmesi gerektiğinden, önce çocuğa gitmişti. — Ah küçük Asuncion'um benim. Ben ölümü senin yatağına çağırdım, seni ben öldürdüm. Ah, bütün bunlar ince ve gizemli şeyler için kaba, zavallı sözlerim benim.

Çok yaşa! Çok yaşa! Belki de orada, dışarda senden bir düşünce bir sezgiyi yeniden bulurum. Çünkü bak: Saatin yelkovanı geriye gidiyor ve senin yüzünü aydınlatan lamba birazdan sönecek. Senin ufak ellerini tutuyor ve bekliyorum. Birazdan bana gelecek o. Başımı öne doğru eğip, gözlerimi kapayacağım ve «En iyisi gel hemen bitirelim bu işi» sözcüğünü dinleyeceğim...

ANEKDOT

Arkadaşlarımızla birlikte akşam yemeği yemiş ve ev sahibinin odasında, gece geç vakite kadar oturmuştuk. Sohbetimiz düşünülmeye değer şeylerden olup, biraz da duygusaldı. Hint felsefesindeki Maya-ilkesi ile, Budha'nın o göz kamaştırıcı «Susamak» adlı yaratısındaki özlemin hoşluğu, bilginin acı yönleri ve büyük aldamacadan söz ediyorduk. «Özlemin rezilliği» kavramı ortaya çıkmış; felsefi tümce de oluşturulmuştu. «Özlemin ereği yeryüzünün aşılmasıydı.» Bu gözlemlerin etkisiyle olsa gerek birisi doğup büyüdüğü kentdeki soylular arasında yaşanmış olan bir olayı tüm ayrıntılarına sadık kalacak bir biçimde anlatmaya başladı.

«Angela'yı tanımış mıydınız, — Müdür Becker'in karısı, ilahi güzel küçük Angela Becker'i — o gülen mavi gözlerini, o tatlı dudaklarını, o harika gamzelerini ve alnındaki saçlarının dalgalarını bir görmeliydiniz. Onun bu aşk dolu görünümüne dalıp gider tıpkı benim veya diğerleri gibi çarpılırdınız ona! Bir ideal nedir? Her şeyden önce canlı bir güç, bir mutluluk sözcüsü, hayranlığın ve güçlülüğün bir kaynağı yani —yaşamın tüm yönlerinin ruhsal enerjisi ve bunların

kışkırtıcısı ve dikeni! Dahası Angela Becker toplumumuzun ideali, yıldızı ve düşlerinde gördüğü bir resimdi. En azından onu bir kez görüp kendi iç dünyasına mal etmiş olanların onun yitirilmesini gene kendi zarar ve ziyanlarına özdeş tutacaklarına inanıyordum. Hatta böyle bir durumda kişinin yaşamak için isteği bile azalıp, dolaysız ve dinamik olarak bunun kendi üzerindeki etkisini duyumsayabilirdi. Evet, yemin ederim böyleydi bu!

Ernst Becker bu kadını dışardan gelirken birlikte getirmişti, — kahverengi sakallı, sakin, nazik ama pek önemi olmayan bir adamdı. Tanrı bilir Angela'yı nasıl elde etmişti; her neyse sözün kısası kendisine aitti o. Ernst okul çıkışıyla hukukçu ve devlet memuru idi ama otuz yaşlarında bankacılık mesleğine atılmıştı, — kısa kesin, onu memleketine götürüp mutlu, rahat ve zengin bir yaşam sunarak yaklaşmış ve hemen ardından da evlenmişti.

İpotek bankasının müdürlerinden biri olarak otuz - otuz beş bin mark eline geçiyor ve çocuksuz olan Becker ailesi kentdeki toplumsal yaşamdan yeterince canlı paylarını alıyorlardı. Angela sezonun kraliçesi, kotiyon danslarının bir numaralısı ve gece toplantılarının baş tacıydı. Tiyatro locası eserin aralarında hayran hayran gülümseyen ve bekleyen insanlarla doluyordu. Pazara gittiğinde hangi pazarcı sehpasının önünde dursa çevresini hemen satıcılar çeviriyor ve hepsi birbirini Angela'nın sevimli dudaklarının bır gülümseyişini kazanabilmek için onun elini öpmeğe çalışıyorlardı. Neye yarıyordu bu parlak ve sevinç dolu tanımlar? Sadece dış görünümü ile bıraktığı o hoş etkiyle kişiliğinin betimlenmesine. Yaşlısını da gencini de kendine aşık etmişti. Bütün kadınlar ve

kızlar ona tapıyorlardı. Delikanlılar onun için şiirler düzüp, çiçek yolluyorlardı. Bir keresinde bir teğmen Angela ile vals yapabilmek uğruna çıkan tartışmada hükümet müşavirini düelloya davet edip, omuzundan vurmuştu. Yaşlı beyler akşam yemeğinden sonra çevresini alıyor, çekici konuşmalarını dinleyip onun o güzelim mimiklerinde ferahlıyorlardı, böylece yaşlıların yanakları kırmızılaşıyor, yaşama bağlanıp, mutlu olduklarının bilincine varıyorlardı. Hatta gene bir gün bir general — şakacıktan olsa da gerçek payı yok değildi — salonun ortasında onun önünde dizleri üzerine eğilmişti. Ama bütün bunların yanında hiç kimse, ne kadın ne erkek onun gerçekten güvenilir dostu olmakla iftihar edemiyordu. Tabii Ernst Becker'in dışında. Sessizliği, alçak gönüllülüğü, tekdüzeliği ama buna karşın mutlu görünümü birer övgü aracı oluyordu. Bizlerle Angela arasında sürekli bir mesafe bulunmasının nedeni onun sadece salon veya balolarda görülmesiydi. Evet, bu harika yaratığı hiç gündüz gözüyle değil, hep geceleri yapmacık ışıklar altında — toplantı-eğlence psikozu içinde görüyorduk. Hepimiz onun hayranıydık ama dostları değildik: Ama böylesi de daha iyiydi. Yoksa senli benli olaydık «idealimiz» nerede kalırdı?

Angela'nın gündüzleri ev işleri ile uğraştığı kendi evinde verdiği toplantılara gidildiğinde, çevredeki titizlikten anlaşılıyordu. Yemekten sonra harp'ın başına oturuyor ve o güzelim sesiyle dinliyenleri hayran bırakıyordu. Bunu kimse unutmuyor. Akşama getirdiği bu tad, bu güzellik ve canlı ortam gerçekten büyüleyiciydi; etrafa saçılan sürekli sevecenliği ile herkesin kalbini kazanıyordu. Kocasına karşı yumuşak tavırları, mutluluğu dahası mutluluğun olasılığını gös-

teriyor ve bizde de bu; eksiksiz bir yaşamın onu kocasına armağan ettiği kanısını uyandırıp, canlandırıcı ve özlemlenen «iyiye» karşı inancımızı güçlendiriyordu.

Bu kadın Ernst Becker'in kadınıydı ve sanırım sahibi olduğu bu şeyi yeterince de takdir ediyordu. Kentte tek kıskanılan adam olduğunu sık sık duyuyor ve herkes kendisini karısından dolayı övüp, saygılarını sunuyor ve samimice kıskançlıklarını bildiriyordu. Becker'ler on yıldan beri evliydiler; Müdür kırk Angela ise yaklaşık otuz yaşındaydı. Günün birinde şöyle bir olay oldu:

Becker'ler gene o örnek akşam yemeklerinden birini veriyordu. Yirmi kişilik bir sofra hazırlanmıştı. Yemek çeşitleri harika olup etrafta canlı bir hava esiyordu. Soğuktan üşümüş olanlara şampanya sunulurken genç ve bekâr bir bey ayağa kalkıp, kadeh tokuşturarak ev sahiplerinin ve mutluluklarından kaynaklanan gerçek ve gönlü bol konuk severliklerinin adına herkesin bardağını kaldırmasını istedi. Angela'dan söz ederken onu bütün kalbiyle övdü.

«Evet, sevgili, harika, saygıdeğer Bayan» dedi elindeki bardağı ona doğru döndürerek, «bekarlığı sultanlık bilerek yaşıyorsam nedeni sizin gibi bir kadını bulamayışımdır. Ve eğer bir gün evlenecek olursam, — şu kesin ki: Karım olacak kadın sizin saçınızın teline kadar aynı olacaktır!» Ardından Ernst Becker'e dönüp izin ve rica ederek: (şimdiye dek kim bilir kaç kez yapmıştı bunu) hepimizin onu nasıl kıskanarak sonsuza dek mutluluklar dilediğimizi iletti. Ve tüm orada bulunan konuklardan tanrının gözdeleri olan Bay ve Bayan Becker'lerin şerefine içilmesine bir kez daha katılmamızı istedi.

Herkes olduğu yerden kalkarak bardaklarını bu çifte doğru uzattı. Ama birden bir sessizlik oldu. Müdür Becker ayağa kalktı. Yüzü ölü yüzü gibi bembeyazdı. Aynı biçimde bu bekar beyin de yüzü birden solgunlaşıp gözleri kırmızılaştı. Ve titrek, canlı bir ses tonunda devam etti. «Öncesi — göğsünden fırlayan ses tonuyla — öncesi bu adam şunu söylemeli. Bir kez dahi olsa çoktan beri bir tek kendisinin bildiği gerçeği ortaya çıkarmalı. Bir kez dahi olsa kıskandığımız sahibi olduğu put karşısında bizim körelmiş gözlerimizi açmalı! Konukların kimi oturuyor, kimisi ayakta dona kalmış kulaklarına inanamayıp irileşmiş gözlerle süslenmiş şu masaya bakıyorken, bu insan, evliliğin korkunç çöküş örneği, — evliliğin **cehennemi...**

Şu kadın — şuradaki — ah ne kadar yanlış, yalancı ve bir hayvan gibi vahşi. Ne kadar sevgiden yoksun ve ıssız. Bütün gün nasıl da perişan ve ihmalkâr tembellik içinde! Akşamları sadece akşamları, yapmacık ışıklar altında ve aldatıcı yaşamda uyanıyor. Bütün gün tek yaptığı şey vahşide bulunmuş yöntemlerle kedisine işkence etmek. Kocasına nasıl da şeytansı neşesiyle eziyet ediyor. Kapıya gelen herkesle, uşaklarla, tamircilerle, dilencilerle nasıl utanmadan kocasını aldatıp, boynuz takıyor. Kendi çürümüşlüğü yetmiyormuş gibi kocasını gırtlağına taktığı tasmayla küçümsüyor, zehirliyor. Kocası nasıl da bu eskiden pazar soytarısı olan kadının zavallılığına acıyıp, evlendi. Şimdi de şu «aşk» adına nasıl da herşeye katlanıyor. Bu mutluluk dileklerinden, kıskanlıklardan ve şerefine bardak kaldırmalardan yorulduğunu evet, bıktığını bir kez daha olsa söylemeli!

«Neden» diye son bir kez bağırdı, «yıkanmıyor bile bu kadın. Tembel de ondan. Bu dantelalı giysiler için-

de pis bir kadın var!»

Konuklardan iki bey hemen bu genç bekarı dışarı götürdüler. Toplantı dağıldı. Birkaç gün sonra Ernst Becker karısının onayı ile sinir hastalıkları kliniğine gitti. Aslında hiç bir şeyi yoktu, sapasağlamdı. Ama bu olay onu baştan çıkarmıştı. Bir süre sonra da karıkoca kenti terk ettiler.»

MUTLULUK İSTEMİ

Yaşlı Hofmann, servetini güney Amerika'da sömürge çiftliği sahibi olmasına borçluydu. İyi bir aileden gelme güney Amerikalı bir kadınla evlenerek, ardından eşiyle birlikte, aynı zamanda benim de doğum yerim olan memleketi kuzey Almanya'ya yerleşmiş ve ailenin diğer üyeleriyle birlikte yaşamaya başlamıştı. Paolo da bu kentte doğmuştu.

Ben aileyi yakından tanımamıştım. Ne ki Paolo tıpkı annesine benziyordu. Onu ilk görüşüm babamın bizi ilk kez okula götürmesiyle oldu. Zayıf, sarı yüzlü bir oğlandı. Onu hâlâ görüyorum. Eskiden uzun, dalgalı, dağınık ve siyah saçları bahriyeli giysisinin yakasına kadar gelir, tüm ince yüzünü çevrelerdi.

İkimizin de evde keyfi yerinde olduğundan şu çıplak okul sıralarıyla, özellikle bize alfabeyi öğretmek isteyen kızıl sakallı ve uyuz insanlar ortamıyla hiç anlaşamamıştık. Babam beni bırakıp gitmek istediğinde ağlamış, ceketinin ucunu sıkıca tutarken, Paola çok durgun kalmıştı. Duvara sakince yaslanmış, ince dudaklarını büzmüş, iri ve yaşlı gözlerle diğer geri kalan, habire birbirini itip kakan, duygusuzca sırıtan ümitsiz gençliğe bakmıştı.

Bu biçimdeki maskelerle doluydu çevremiz. Bizi birbirimize iten bir şey vardı ve ikimiz de kızıl sakallı öğretmenin bizleri yan yana oturtmasından hoşnuttuk. O günden sonra da hep beraber olup, hergün yağlı ekmeklerimizi değiş tokuş eder olduk.

Anımsadığım kadarıyla hastalıklı bir görünümü vardı. Arada bir uzun bir süre okula gelmez, yeniden geldiğinde ise şakaklarında ve yanaklarında esmer insanlarda görülen o hafif mavi damarlar gözükürdü. Bu artık onda yerleşmişti. Önce Münih'te ardından Roma'da onu yeniden gördüğümde dikkatimi ilk bu damarlar çekti. Arkadaşlığımız bütün okul yılları boyunca herkesin bildiği gibi gene aynı doğuş nedeniyle sürüp gitti. Bu orta okulun üçüncü sınıfında gizli gizli Heine okuyup, yeryüzü ve insanlar hakkında son kararını verip, diğer sınıf arkadaşlarına karşı «coşkulu ve heyecanlı mesafe» koymaktı.

Birlikte — sanırım onaltı yaşındaydık — ilk aşkımızı bir danslı partide şöyle yaşamıştık;

Onun ilgisini çeken kısa boylu kız, sarışın, neşeli bir yaratıktı. Paola'nın «melankolik ateşi», yaşına göre dikkate değer olup bana arada sırada müthiş görünürdü.

Bu danslı partiyi özellikle anımsıyorum. Kotiyon (1) dansının ardından kız bir başkasına ardarda iki armağan sundu. Ona hiçbir şey vermemişti. Korkuyla izliyordum onu. Benim yanımda duvara yaslanmış ayakta duruyor ve sakin sakin boyalı ayakkabılarına ba-

---

(1) Kotillon : Aristokratımsı dansların sonuncularından. Dansın bitiminde eşler birbirlerine eğlendirisi armağanlar verir.

kıyordu. Birden olduğu yere yığıldı. Hemen evine götürdük ve bunun üzerine sekiz gün hasta yattı. Bu olaydan sonra da — sanırım her fırsatta — kalbinin pek sağlam olmadığı ortaya çıkmıştı.

Bu olaydan çok önce resim yapmaya başlamış ve yeteneğini de oldukça geliştirmişti.

Ben de hâlâ sakladığım kurşun kalemle yapılmış bir kız resmi var. İmzanın yanında: «Bir çiçek gibisin. — Paola Hofmann fecit.» Ne zaman olduğunu bilmiyorum ama daha ileriki sınıflardaydık. Paola'nın ailesi, yaşlı Hofmann'ın Karlsruhe'deki işlerinden dolayı bu kentten ayrılarak oraya göçtüler. Paolan'ın okul değiştirmesi doğru olmayacağından yaşlı bir Profesörün yanında pansiyoner olarak kalacaktı. Fakat bu durum uzun sürmedi. Her ne kadar Paolo'nun ailesinin Karlsruheye gitmesi Paolo'nun da günün birinde oraya gitme nedeni değilse de bunun da etkisi yok değildi.

Bununla ilgili olarak; bir din dersi sırasında baş öğretmen kızgın bakışlarla Paolo'nun önünde duran eski Ahid'ten bir sayfayı koparmış ve sayfanın boş olan yerine çok açık, en ufak bir utanç duygusu taşımaksızın bir dişi resmi çizilmişti. Sonunda Paolo Karlsruheye aitti. Bağlantısız önceleri birbirimize yazdığımız kartpostallarla devam ettiyse de bir süre sonra kopmuştu.

Bu kopukluktan aşağı yukarı beş yıl sonra onunla Münih'te yeniden karşılaştım. Güzel bir ilkbahar günü, öğle öncesi Amellienstrasse'den aşağı yürüyordum. Akademinin merdivenlerini tırmanan, uzaktan İtalyan modellerini andıran birisini gördüm. Biraz daha yaklaştığımda gerçekten oydu bu.

Orta boylu, ince, şapkasını sık siyah saçlarının gerisine atmış, mavi damarlı teni, şık ama rüküş — örneğin yeleğinin bir iki düğmesi açıktı — ve kısa bıyıklarını yukarı doğru kıvırmıştı. Ağır ve duyarsız adımlarla bana yaklaştı.

İkimizde birbirimizi aynı anda tanımış ve çok yürekten selamlaşmıştık. Café Minerva'da, geçen son yıllar üzerine yaptığımız soru dolu konuşmada, bana öğle geliyor ki ikimizde yüksek, dahası coşkun duyguların etkisi altındaydık. Gözleri parlıyor, büyük jestler yapıyordu ama bu arada iyi de görünmüyordu. Gerçekten hastaydı. Şimdi tabii böyle kolay anlatıyorum ama onun bu görünümünü yüzüne karşı nasıl da doğruca söylemiştim?

«Hâlâ mı?» diye sormuştu «sanırım evet. Çok hastalandım. Özellikle geçen yıl uzun bir süre ağır hastaydım. Şurası. Sol eliyle göğsünü gösterdi.

«Kalp. Hep aynı hikâye. — Şu son sıralar çok ama çok iyi hissediyorum kendimi. Tam sağlıklıyım diyebilirim. Ayrıca yirmi üç yaşımda — üzüntü verici olurdu...»

Neşesi gerçekten yerindeydi. Canlı canlı en son görüşmemizden bu yana olan yaşantısını anlatıyordu. Ailesinin yanına gelmesinden hemen sonra ressam olmak isteğini, zorla kabul ettirmiş ve dokuz ay önce de Akademiyi bitirmişti. — oraya öylesine bir raslantı sonucu uğramıştı. — Bu arada yolculuklar yapmış ve özellikle Paris'te uzun bir süre yaşamıştı. Aşağı yukarı beş aydan beri de Münih'teydi... «Şimdiyse uzun bir süre burada kalacağım — Kimbilir belki de sonsuza dek...»

«Öyle mi» diye sordum.

«Evet. Yani — neden olmasın? Kent hoşuma gidiyor! Bütün tonlarıyla değil mi? İnsanlar ve — hiç de küçümsenemez — hiç tanınmamış birisinin ressam olarak toplumsal konumu, biçilmiş kaftan! Hiç bir yerde daha iyisi olamaz...»

«İyi insanlar tanıyabildin mi?»

«Evet. — Az, ama çok iyi.Örneğin sana bir aileyi salık veririm. Bir Faşingte tanıdım onları... Faşing çok kışkırtıcı burada —!

Adları Stein hatta Baron Stein.»

«Soylulukları ne türden?»

«Parayla satın alınmışlarından. Baron önceden borsa adamıymış ve o sıralarda Viyana borsasında önemli roller oynamış. Bu arada Prenslerle ilişki falan filan... Fakat birden çöküvermiş ve söylendiğine göre bir milyon alarak işten çıkıp buraya gelmiş, dalaveresiz ama asil olarak yaşamaya başlamış.»

«Yahudi mi?»

«O mu, sanmam. Belki karısı. Her neyse, söyleyeceğim; oldukça asil ve nazik insanlar.

«Çocukları — var mı?»

«Hayır, — yani — ondokuz yaşında bir kızları var. Anne ve baba çok sevgiye değer insanlar.»

Bir an utanmış gibi göründü ve devam etti:

«Sana benimle oraya gitmen için ciddi bir teklifte bulunuyorum. Çok sevindirici olur benim için bu. Anlaştık mı?»

«Elbette. Minnettar kalırım sana. Salt şu ondokuz yaşındaki kızla tanışmak bile—»

Yan gözle baktı ve ardından ekledi:

«Güzel. Fakat pek geç de olmasın bu. Sana uygunsa yarın bir ya da bir buçukta gelir, alırım seni. Theresienstrasse'de 25 numarada oturuyorlar. Ne sevindirici olacak eski bir okul arkadaşımı onlara tanıştırmak. Tamam anlaştık.»

Gerçekten ertesi gün öğle saatlerinde Theresienstrasse'de şık bir binanın ilk katının zilini çaldık. Zilin yanında siyah matbaa harfleriyle yazılmış bir levhada «Freiherr von Stein» okunuyordu. Paola yolda heyecanlı hatta aşırı neşeliydi; ama kapının çalınmasıyla birlikte kendisinde pek rastlanmayan bir değişikliği algıladım. Gözlerini sinirli sinirli kırpıştırıyordu. Çok sakindi — garip, gerilimli bir sakinlik. Alnı gerilmişti. Kulak ve tüm adalelerini kasarak gerginleştiren bir hayvan izlenimi uyandırıyordu.

Uşak kartlarımızı alıp geri döndüğünde Baroninin hemen geleceğini bildirerek oldukça büyük ve koyu renkli möblelerle döşenmiş bir odanın kapısını açarak, bizden bir saniye oturmamızı istedi. İçeri girdiğimizde caddeye bakan balkonda oturan açık renkli, bahar tuvaletli genç bir bayan ayağa kalktı ve bir an soru dolu bakışlarla bize baktı. «Ondokuz yaşındaki kız» diye düşündüm. İster istemez Paolo'ya yan baktım. «Barones Ada» diye fısıldadı. Sık, yaşı için oldukça dolgun biçimi ve çok yumuşak hareketleriyle hiç de öyle «bir genç kız» izlenimi bırakmıyordu. Alnında ve şakaklarında ondüleli taranmış parlak siyah saçları, donuk beyaz teniyle etkili bir zıtlık oluşturuyordu. Etli ve ıslak dudakları, dolgun burnu, siyah badem gözleriyle hele kara yumuşak kaşları kuşkusuz bir parça yahudi kökenliliğinin kanıtıydı. Ama bu alışılmadık bir güzellikti.

«A... Konuk?» diye sordu. Bir iki adım bize doğru yaklaştı. Sesi yumuşak ve hafif boğuktu. Daha iyi görebilmek için bir elini alnına diğer elini duvara dayanmış piyanonun üstüne koydu. «Hem de çok değerli bir konuk—?» diye ekledi aynı tonda. Sanki arkadaşımı ilk kez görüyormuşçasına; bana ise soru dolu bir bakışla baktı.

Paolo kızın kendisine uzattığı ele çok yavaş bir hareketle eğilip, seçkin bir hazla tuttu.
«Barones» dedi ardından «izin verirseniz size bir arkadaşımı, kendisiyle alfabeyi birlikte öğrendiğim okul arkadaşımı tanıştırayım...»

Kız mücevhersiz ve kemiksiz elini bana uzattı.

«Memnun oldum» dedi, titrek bakışları bana yönelince durgunlaşmıştı. Annemle babam da sevinecektir... Umarım haberleri vardır.»

Biz sandalyelere otururken o da sedire oturdu.

Sohbet sırasında beyaz, yumuşak elleri karnının üstündeydi. Kollarının şişkinliği dirseğinin biraz ilerisine kadar geliyordu. Bileğinin yumuşaklığı dikkatimi çekti.

Birkaç dakika sonra yan odanın kapısı açılarak anne ve baba girdi içeri. Baron şık, tıknaz, kel ve kırçıl sivri sakallı bir beydi; kolunda manşet yerine geçen altın bir bilezik vardı. Bu şanı alabilmek için adından bir kaç heceyi kurban ettiği kesin anlaşılmıyordu. Buna karşın karısı ufak tefek, zevksiz gri giysisiyle çirkin bir yahudiydi. Kulaklarındaki iri küpeler parlıyordu. Beni buraya sürükleyen çocukluk arkadaşımın eli sıkıldıktan sonra, sevimli sevimli tanıştırıldım.

Benim «nereden» ve «nasıl» geldiğimle ilgili bir kaç soru-yanıttan sonra Paolo'nun da bir kadın tablosunun bulunduğu resif sergisinden konuşulmaya başlandı.

«Gerçekten ince bir çalışma» dedi Baron. «Yarım saat resmin önünde durdum. Kırmızı halı üstünde ten rengi çok önemli ve etkili. Evet, evet bay Hofmann» derken gözü kalmış gibi omuzuna vurdu. «Ama sakın gerektiğinden fazla çalışmayın genç arkadaşım. Tanrı aşkına yapmayın bunu. Acele dinlenmeye ihtiyacınız var. Sağlığınız ne alemde?—»

Paolo, Baronesle karşı karşıya, samimi, hafif sesle bir şeyler konuşurken, ben de ev sahibi ve sahibesine kendimle ilgili bilgiler verdim. Paolo da biraz önce sözünü ettiğim gerilimli sakinlik hâlâ devam ediyordu. Tıpkı avının üstüne atlamaya hazır bir panter gibiydi. Baron'un sorusuna güvenilir yanıtını verirken koyu gözleri, sarı, ince yüzündeki hastalıklı pırıltı bana müthiş dokunmuştu.

«O... Harika. Çok teşekkür ederim. Çok iyiyim!»

—Bir çeyrek saat geçtiğinde Baronin arkadaşıma iki gün sonra yani perşembe günkü «beş çayı»nı unutmamasını anımsattı. Bu arada benden de bu günü aklında tutmamı istedi...»

Paolo sokağa çıktığımızda bir sigara yaktı.
«E...» diye sordu «ne diyorsun?»

«Çok hoş insanlar» diye ivedi yanıtladım «ondokuz yaşındaki kız saygı uyandırdı bende!»

«Saygı mı uyandırdı?» diye gülüp başını öbür tarafa döndürdü.

«Evet, gülüyorsun» dedim «ara sıra bana öyle geldi ki

bakışlarında bulanık, gizli bir özlem vardı. Yanılıyor muyum yoksa?»

Bir an sustu. Ardından kafasını salladı yavaşça.
«Bileydim, senin nereden...»
«E... O kadar olsun! — Bana soru Barones Ada'nın hâlâ...»
Yeniden önüne baktı. Ardından yavaş ve güvenilir bir sesle:

«Sanırım gerçekten mutlu olacağım.»

Her ne kadar içimdeki bir kaygıyı bastıramasam da yürekle el sıkışıp ayrıldık.

Bir iki hafta geçmiş ve arada sırada Paolo ile birlikte bu soylu salona öğle sonrası çayına gitmiştik. Bu arada ufak ama hoş bir çevre oluşmuştu. Tiyatro oyuncusu, bir genç kadın bir doktor, bir subay — tüm ayrıntıları anımsamıyorum.

Paolo'nun tavırlarında yeni bir şey gözüme çarpmadı. Kaygı verici dış görünümüne karşı canlı ve neşeli ruhsal yapısı ve gene Baronesin yanında o benim ilk keresinde algıladığım müthiş sakinlik.

Bir gün — raslantı bu ya iki gündür Paoloyu görmüyordum — Baronla Ludwigstrasse'de karşılaştık. O atın üstündeydi, elini eğerin üstünden uzattı bana.
«Sizi gördüğüme memnun oldum! Yarın öğleden sonra umarım bize geleceksiniz?»

«İzin verirseniz, elbette bay Baron. Herhangi bir şekilde kuşku götürmeyeceği üzere arkadaşım bay Hofmann beni her perşembe alarak...»

«Hofmann? Bilmiyor musunuz — yolculuğa çıktı. Size

bundan bahsettiğini sanıyordum»

«Tek bir kelime bile»

«Tam bir **a' baton rompu...** Bunun adına sanatçı mizacı derler... O halde yarın öğleden sonra!—»

Hemen Paolo'nun evine koştum. — Evet. Yazık. Bay Hofmann yolculuğa çıkmıştı ve nereye gideceğine ilişkin herhangi bir adres bırakmamıştı.

Şurası açıktı ki Baron «sanatçı mizacından» daha çok şeyler biliyordu. Nitekim benim bu tahminimi daha sonra kızı da doğruladı.

Bu da Isartal'a yapılacak olan önceden planlanmış yürüyüşe benim de davet edilmemle oldu. Öğleden sonra yola çıkılmış, akşam üstü eve dönülüyordu. Baronesle ben topluluğu en arkadan takip eden çiftlik.

Baolo'nun ayrılışından, dahası yok oluşundan bu yana onda da herhangi bir değişiklik görmüyordum. O da sakinliği elden bırakmamış, arkadaşımı tek sözcükle bile olsun anmamıştı. Ailesi ise arkadaşımın bu ansız yok oluşuna üzüntülü bir tepki göstermişti.

Münih'in en sevvimli yörelerinden olan burada yan yana yürüyorduk; yaprakların arasından ay ışığı görünmeye başlamıştı bile. Bir süre susup, topluluğun yanımızdan akan derenin hışırtıları gibi tek düze konuşmalarını dinledik.

Birden çok emin ve sakin tonda Paolo'dan söz etmeye başladı.

«Onun çocukluktan bu yana arkadaşısınız değil mi?»

«Evet Barones.»

«Sırlarını da paylaşır mıydınız?»

«Bana söylememiş olsa bile onun tüm gizli yönlerini bilirim.»

«Size güvenebilir miyim?»

«Umarım kuşkunuz yoktur. Saygı değer küçük hanım.»

«Güzel, o halde» dedi. Başını kararlı bir biçimde kaldırarak Benimle evlenmek üzere elini bana uzattı. Ama ailem ona hayır dedi. Hasta olduğunu söylediler bana, çok hasta — ama ne olursa olsun: onu seviyorum. Sizinle böyle konuşabilirim değil mi? Ben...» Bir an şaşırdı, ardından gene aynı kararlılıkla ekledi:

«Şu anda kendisinin nerede olduğunu bilmiyorum: Her ne kadar kendisi de size bu söylediklerimi benim ağzımdan dinlemiş olsa da, size bu söylediklerimi onu görür görmez, ya da ona yazar yazmaz veya adresini bulur bulmaz, tekrarlamanıza izin veriyorum: Ona uzattığım bu eli başka hiç bir kimseye uzatmayacağım. Ah — Peki göreceğiz!»

Bu son ünlemde bütün karanlılığına rağmen yardım ister bir acı yatmaktaydı. Dayanamayıp elini ellerimin içine alıp sıktım. Hofmann'ın ailesine mektup yazarak o zamanki adresini rica ettim. Güney Tirol'da bir adres elde ederek oraya yazdım. Mektubum bu adresteki kişinin artık orada olmayıp, nereye gittiğinin bilinmediğini belirten bir damgayla geri geldi.

Hiç bir şekilde kutsanmak istememiş, herşeyden önce herhangi bir yerde tüm yalnızlığıyla ölmeye kaçmıştı. Evet, kesin ölmeye. Bütün bunlardan sonra onu bir daha görememek bana korkunç üzüntü vermişti.

Bu umutsuz, hasta insanın, bu kızı bağırmadan, ya-

nardağ ateşiyle ve en içten tutkularla sevmesi, tıpkı gençliğindeki o sarışın kıza buna benzer ilk tepkisini göstermesi gibi açık değil miydi? Hastanın bireyci içtepisi, kızla birlikte olma hırsım günden güne arttırmış ve onu ayakta tutmuştu; bu söndürülmemiş ateş son yaşam gücünü çabucak yok mu etmeliydi?

Onun yaşadığına ilişkin en ufak bir haber almadan beş yıl geçmişti, — aynı şekilde ölüm haberini de almamıştım!

Geçen yıl İtalya'da, Roma ve yöresindeydim. Sıcak ayları dağda geçirmiş, Eylül sonunda kente geri dönmüş, ve ılık bir akşam Café Aranjo'da oturmuş çay içiyordum. Gazetemi okumuş ve öylesine şu geniş, ışık dolu Café'de olan bitene bakıyordum. Müşterilerin biri geliyor, biri gidiyor bu arada garson da sağa sola koşturuyordu. Arada sırada gazete satıcısı oğlunun uzun bağırtısı açık kapılardan geçip ta salonda çınlıyordu.

Birden ne göreyim, masaların arasından ben yaşlarda bir adam çıkış kapısına doğru yürüyordu... Bu yürüyüş. Başını bana doğru döndürüp kaşlarını yukarı kaldırarak «Ah!?» canlı bir şaşkınlıkla bana doğru geldi.

«Sen, burada?» sorusu ikimizin de ağzından aynı anda çıkmıştı. Ekledi:

«Evet ikimiz de hayattayız!» Gözleri kayıyordu biraz.

—Bu son beş yılda hiç değişmemiş gibiydi. Sadece yüzü daha incelmiş, gözleri çukurlarına daha da derin oturmuştu. Arada bir derin nefes alıyordu.

«Uzun süreden beri mi Roma'dasın?» diye sordu.

«Kente yeni geldim. Bir kaç aydan beri İtalya'dayım.

Ya sen?»

«Bir hafta öncesine kadar deniz kenarındaydım. Bilirsin her zaman dağları tercih ederdim. Senden ayrılalı beri oldukça fazla yer tanıdım.» Yanıma oturup, soğuk meyva suyundan yudumlayarak bu yılları nasıl geçirdiğini anlatmaya başladı: Sürekli gezmişti. Bir yolculuğu diğeri kovalamıştı.

Yavaş yavaş Tirol dağlarını dolaşmış, İtalya'yı baştan başa katetmiş ve Sicilya'dan Afrika sahillerine geçip Cezayir, Tunus ve Mısır'a gitmişti.

«Sonunda belirli bir süre Almanya'daydım» dedi,

«Karlsruhe de; ailem beni çok özlemiş ve benden bir daha ayrılmak istememişti. Şimdi çeyrek yıldır gene İtalya'dayım. Biliyor musun Güneyde kendimi sanki evimde hissediyorum. Özellikle Roma hepsinin ötesinde, çok hoşuma gidiyor...»

Sağlığınla ilgili en ufak bir şey sormamıştım.

Sordum:
Bunlardan çıkardığım sonuç sağlığının bayağı yerine gelmesi değil mi?»

Bir saniye soru dolu bakışlarla bakıp karşılık verdi: «Böyle canlı ayakta dolaşmamı mı kastediyorsun? Söyleyeyim; artık bu doğal bir gereksinim. Ne istiyorsun? İçki, sigara, aşk yasak bana — Herhangi bir uyuşturucu gerekli bana. Anlıyor musun?»

Sustuğumu görünce ekledi:

«Beş yıldan beri — çok gerekli.»—

Öyle bir noktaya gelmiştik ki, şimdiye kadar hep kaçınır olmuştuk bundan. Sessizlik oldu. Çaresizlikten

ikimiz de konuşamıyorduk.— Oturduğu yerde geriye yaslanmış, tavandaki avizelere bakıyordu. Birden seslendi:

«Her şeyden önce bağışla beni, kendimden hiç bir haber iletmediğim için... Anlıyor musun?»

«Elbette.»

«Hâlâ Münih'te olan olaylar ilgilendiriyor mu seni?» diye sertçe sordu.

«Mümkün olabildiğince evet. Biliyor musun bütün bu süre birisi adına seni aradım. Genç bir bayan adına.»

Kısa bir süre gözleri parladı. Gene o kuru ve kesin tonda ekledi:

«Anlat bakalım yeni bir şey mi?»

«Yeni bir şey değil. Senin de kendisinden duymuş olduklarının bir kez daha vurgulanması...»

Ona, bu bağıra çağıra, jestlerle konuşan insanların arasında Baronesin o akşam bana söylediklerini tekrarladım.

Belli etmeden kulak verip yavaş yavaş alnını uğuşturdu. Ardından en ufak bir hareket yapmadan: «Teşekkür ederim» dedi.

Bu ses tonu beni deli edecekti.

«Ama bu sözler üzerine yıllar geçti» dedim «beş yıl.» O ve sen kim bilir neler yaşadınız... Binlerce yeni izlenimler, duygular, düşünceler, istekler...»

Ayağa kalkarken benim o yittiğini sandığım tutkulu ses tonuyla ekledi:

«Ben önem veriyorum bu sözcüklere!»

İşte bu anda yüzünde ve bütün tavırlarında Baronesle ilk karşılaştığımızdaki gözlemiş olduğum tutumu yeniden farkettim: **«Şiddetli ve gergin sakinlik.»** Tıpkı yırtıcı hayvanın avının üzerine atlamadan önceki tavrı.

Hemen konuyu değiştirdim. Gene yolculuklardan ve yollardan yaptığı çalışmalardan söz etmeğe başladık. Herhalde yaptığı çalışmalar pek fazla önemli değildi ki vurdumduymaz bir biçimde anlattı. Vakit geç olmuştu, kalktı.

«Uyumaya gideceğim ya da yok... yalnız kalmak istiyorum... Yarın öğleden önce beni Doria galerisinde bulabilirsin. Saraceni'yi kopya ediyorum: Çalgı çalan meleğe aşık oldum. Lütfen oraya gel. Burada olmana çok sevindim. İyi geceler.»

Ve dışarı çıktı, — yavaş, sakin, gevşek hareketlerle.

Bir ay boyunca onunla birlikte oraya buraya sürttük: Roma. Tüm sanatların sonsuz, zengin müzesi. Bu çağdaş kent, bağırtılı, ivedi, ateşli, anlam dolu yaşamı ve doğudan sıcak nefeslerle yüklü rüzgârlarıyla, bu kent!

Paolo'nun tavrı hep aynıydı. Çoğunlukla ciddiydi. Zaman zaman üzerine bir yorgunluk geliyor ama hemen kendini topluyor ve dinginlik verici bir konuşma hazırlamaya çabalıyordu.

Günün birinde onun öylesine söylediklerini ben ancak şimdi doğru anlamlarıyla kavrıyorum.

Günlerden pazardı. Harika bir yaz sonu sabahı. Via Appia'yı yürüyüş için seçmiştik. Antik cadde bizi selvi ağaçlarıyla dolu ufak bir tepeye götürdü. Dinlenmek

için burayı seçtik. Eski Roma kalıntılarının dahası büyük bir su kemeriyle, başı dumanlı Arnavutluk dağlarının harika görünümünün tadını çıkardık.

Paolo sıcak ve çimenli yere, yanıma yarı uzanmış, bir eli çenesinde yorgun ve örtülü gözlerle uzaklara doğru bakmaktaydı. Ardından gene o her zaman olduğu gibi bu vurdumduymazlıktan birden sıyrılarak bana doğru döndü:

«Ah bu havanın getirdiği duyumsallık, ah bu duyumsallık, işte **bütünü** oluşturan bu.»

Onu doğrulayan bir yanıtla karşılık verdim ve bir an gene sessizlik oldu. Olan bitenle ilintisiz yüzünde derin bir anlatım: «Söyle bakalım, hâlâ yaşamam senin hiç dikkatini çekmedi mi?» Afallamış, susmuştum. O bakışlarını gene düşünceli düşünceli uzaklara kaydırmıştı.

«Benim çekti — evet» diye ekledi «aslında her gün şaşıyorum buna. Sağlığımın ne durumda olduğunu biliyor musun? — Cezayir'deki Fransız doktor bana şöyle demişti: «Hâlâ nasıl yolculuk yaptığınızı şeytan bile kavrayamaz! Size vereceğim öğüt hemen evinize gidip yatağa yatmanızdır!» Ama o her zaman öyleydi ve akşamları birlikte domino oynardık.

Hâlâ yaşıyorum. Sanki her gün en son gün gibi geliyor bana. Akşamları karanlıkta yattığımda — bilindiği gibi sağ yanıma — kalbim boğazımda atıyor, başım dönüyor, soğuk soğuk terliyorum. Ve ansızın sanki ölüm, pençesini enseme atıyordu. Bir an kalbim duruyor, nefesim kesiliyor ve içimde her şey susuyordu. Ayağa kalkıp ışığı açıyorum ve derin nefes alıp, çevremdeki nesneleri bakışlarımla yutuyorum..

Ardından bir yudum su içip gene uzanıyorum; hep sağ yanıma. Sonra yavaş yavaş uyuyakalıyorum.

Derin ve uzun uyumama rağmen her zaman çok yorgunum. İnanır mısın istesem şuraya uzanıp ölebilirim!

Şu son yıllarda sanırım bin kez ölümle yüz yüze geldim. Ölmedim. — Buna engel olan bir şey var — Ayağa kalkıyorum, bir şeyler düşünüyorum ve bir tümceyi en az yirmi kez tekrarlarken gözlerim çevremdeki herşeyi, ışığı ve yaşamı içine çekiyorlar, anlıyor musun?»

Hiç bir yanıt beklemezcesine yarı uzanmış sessizce duruyordu. Ona nasıl bir karşılık verdiğimi anımsamıyorum; sözlerinin üzerimde bıraktığı etkiyi hiç bir zaman unutamıyacaktım.

Ve her gün — ah, evet her gün sanki bu olayı dün yaşamış gibiyim. Koyu, kapalı, korkunç sıcak bir sonbahar günüydü. Afrika'dan gelen nemli ve boğucu rüzgârlar sokakları süpürüyor ve akşam vakti ufukta şimşekler çakıyordu.

Ertesi gün Paolo'yu almaya gittiğimde komidinin ve dolapların kapakları açık ve boş, büyük bavulu ise odanın tam ortasında duruyordu. Vatikan Juno başının alçıdan kopyesiyle, doğuda yapılmış sulu boya resimler hâlâ yerli yerindeydiler. O açık pencerenin başında duruyor ve hiç kımıldamadan dışarı bakıyordu. Bir hayret nidasıyla şaşakaldım. Bana dönüp elindeki mektubu verip, sadece «Oku» dedi.

Göz göze geldik. İnce, solgun, hastalıklı yüzünde ve siyah, ateşli gözlerinde sadece ölüm kaygısının getirebileceği müthiş bir ciddiyet vardı. Gözlerim aldığım mektuba yöneldi:

Sayın Bay Hofmann

Sizin adresiniz için tanıştığım değerli ailenize nezaketinden dolayı teşekkür ediyor ve size yazdığım bu satırları içten karşılıyacağınızı umuyorum.

İzin verirseniz sayın Bay Hofmann size şunu belirteyim ki, şu son beş yıl içerisinde, içten, dostça duygularla hep sizi düşündüğümün güvencesini verebilirim. Eğer ani yolculuğunuz bana karşı kızgınlığınız ve bundan benim öylesine acı dolu günler yaşadığım biçiminde ifade edilirse, nedeni yanımda kızımın elini tutmanız karşısında dertlenip, ürküntüden öte derin şaşknlık içinde tepki gösterişimdir.

Önceden sizinle erkek erkeğe konuşmuş ve her ne kadar kaba olsa bile açık ve numuslu olarak var olan tehlikelerden söz etmiştik. Ayrıca her türlü ilişkide çok sevdiğim, çok saydığım — gerekli vurgulamayı yapamıyorum — bir adamın, kızımın elini tutmasına neden hayır demek zorunda kaldığımı da anlatmıştım. Sizinle bir tek evladının mutluluğunu sürekli göz önünde bulunduran bir «baba» olarak konuşmuştum. Şayet bu olayın yeniden gerçekleşmesi düşünülmeseydi, geçmişteki bu filizlenmiş istek her iki tarafça bilinçli ve anlayışlı bir biçimde engellenmiş olacaktı!... Gene aynı tutkuyla Sayın Bay Hofmann, bu gün size yöneliyorum: Arkadaşınız ve babanız olarak.—

Yolculuğunuzdan bu yana beş yıl akıp gitti ve ben şimdiye kadar kızıma olan ilginizin kızımı ne kadar derinden etkilediğini eğer yakın zamanda bir olay olmasaydı, gözlerimi hâlâ açamıyacaktım.

Niye susayım? Kızım, benim bir baba olarak harika

diye nitelendirdiğim adamı, size olan bağlılığından dolayı istemedi! Kızımın duygu ve isteklerinin üstünden yıllar geçti. Bu — açık ve alçak gönüllü — soruyu size yönelterek Sayın Bay Hofmann sizin için de aynı duygular hâlâ geçerliyse, işte burada açıkladığım gibi artık biz anne ve baba olarak evladımızın mutluluk yoluna engel olmak istemiyoruz.

Vereceğiniz cevaba (nasıl olursa olsun) şimdiden teşekkür ederek satırlarıma size olan saygımdan başka ekliyecek bir şey bulamıyorum.

Bendeniz Oskar Freiherr Von stein.

—Başımı kaldırıp baktım. Elleri ensesinde gene pencereye dönmüş dışarı bakıyordu.

Şunu sordum sadece:
«Yolcu musun?»

Bana bakmadan,
«En geç yarın sabaha kadar her şeyim hazır olmalı.»

O gün, gerekli şeylerin alınması ve bavul hazırlanmasında ona yardım ederek geçti. O akşam benim önerim üzerine kentin sokaklarında son yürüyüşümüzü yaptık. Havada dayanılmaz bir nem, gökyüzünde ise her saniye parlayan fosforlu ışıklar vardı. — Paolo yorgun ve sakin görünüyor, derin ve zor nefes alıyordu. Bir saate yakın ya havadan sudan şeyler konuştuk ya da susarak dolaştık. Şu ünlü deniz Tanrısı ve koşum atlarının heykelinin olduğu Fontana çeşmesine geldik.

Uzun bir süre, bu mavi ışıklarla oyun oynayan enfes heykeller bütününü bir kez daha büyülenmiş gözlerle izledik. Paolo seslendi: «Elbette, Bernini beni öğren-

cilerinde bile büyülüyor.

Düşmanlarını kavrıyamıyorum. — Yok, eğer yeni anlayış resim değil yontuysa o halde Bernini'nin tüm yapıtları yontudan çok resimdir. Bundan daha büyük bir dekaratör olabilir mi?»

«Bu çeşmenin yapılış nedenini bilmiyor musun?» diye sordum.

Her kim ki Roma'dan ayrılırken bu sudan içerse, geri dönermiş. Yanında mı sana verdiğim yolculuk bardağı? — «bardağı berrak suyla doldurdum «Roma'nı bir kez daha görmelisin.»

Bardağı uzattım. Aldı, dudaklarına doğru götürürken tam o anda güçlü bir şimşek çaktı. Bardak elinden düşerek Bassini'nin çeşmesinin yanında kırılıverdi.

Mendiliyle ıslanan giysilerini kuruladı.

«Sinirli ve beceriksizim» dedi «Hadi gidelim. Umarım bardak pahalı bir şey değildi.»

Ertesi gün hava açmıştı. İstasyona doğru giderken masmavi gökyüzü gülücükler dağıtıyordu. Vedalaşmamız kısa sürdü. Paolo'ya mutluluklar dilediğim de sessizce elimi sıktı.

Gözlerinde utku ve ciddiyetle trenin penceresinden bakıyordu. Uzun bir süre ardından bakakaldım.

Başka ne anlatabilirim ki? — Öldü: düğün akşamının sabahı — az kalsın düğün akşamında. Ve böyle de olmalıydı. Bu istem değil miydi onu yaşatan? Bu mutluluğa olan istem değil miydi ölümü şimdiye dek yenen? Kavga etmeden, başkaldırmadan mutluluğa ulaşmış olarak ölmeliydi; onu yaşatacak bir neden kalmamıştı artık.

Kendi kendime sordum, acaba ilişkide bulunduğu insana kötü mü davranmıştı... Exbaronesi gömü töreninde gördüm, tabudunun başında. Yüzünde tıpkı Paolo'nun yüzündeki anlatım vardı: utkunun ciddi gülümsemesi...

DÜŞKÜN

Gene dördümüz biz bizeydik.

Ufaklık Meysenberg'te idi bu kez ev sahipliği sırası. Atölyesinde nazlı nazlı akşam yemeği yeniyordu.

Tek bir biçimde dayanıp döşenen bu atölye az bulunur nitelikte bir yerdi: Garip sanatçı mizacı. Etrüsk ve Japon vazoları, ispanyol yelpazeleri ve hançerleri, Afrika şeytan minareleri, ufak antik heykeller, renkli rokoko biblolar, balmumundan yapılmış madonnalar, üzeri kazıntılı eski bakır plakalar ve Meysenbergin kendi fırçasından çıkmış çalışmalar. Bütün bunlar atölyede masalara, etajerlere, konsollara ve duvarlara yayılmışlardı. Yer kalın doğu halıları ve solgun nakışlı ipek kumaşlarla örtülüydü. Böylesine dayanıp döşenen atölyenin çiğliği aynı zamanda buranın ne olduğunu da ortaya koymaktaydı.

Dördümüz, yani kumral, dalgalı saçlı, hareketli, ufaklık Meysenberg, henüz pek genç olan, sarışın, ikide bir kalkıp gezen, duran ve kadın eşitliği üzerine şiddetli savunular yapan o nutuğumsu konuşmalarıyla ulusal ekonomist Laube, tıp. Dr. Selten ve ben. — Evet dördümüz atölyenin tam ortasındaki ağır mahagoni masasının çevresini dizilmiş, dahi ev sahibinin bizim için yarattığı o akşamki menü üzerine uzun

uzun konuşuyorduk. Dahası Meysenberg sözü şaraplara getirmişti. Doktor, oturduğu antik biçime göre yapılmış o büyük kilise sandalyesiyle kendisine özgü keskinliğinle alay edip, sürekli eğleniyordu. İçimizde ironik ve en yaşlı olanımız oydu. Kaldır at dermişcesine olan jestlerinde dünya umursamazlığı ve deneyimi vardı. Çoktan otuzuna gelmiş ve çoğunlukla «yaşamıştı.» «Hovarda» dedi Meysenberg «ama ne eğlendirici adam.»

Gerçekten doktorda, bu «hovardalık» bir parça görülmekteydi. Gözlerinde dağınık bir pırıltı vardı. Kısa kesilmiş siyah saçları başının tepesine doğru seyrelerek ufak bir kellik oluşturuyordu. Yüzündeki sivri sakal ve burnundan aşağı ağzına doğru alaycı bir iki çizgi, bazen insanda çok acı çekmiş izlenimini bırakıyordu.

Rokfor peyniri yenirken, gene o «derin konuşmalara» dalmıştık. Dr. Selten bu sohpeti, yukarda anlatılan rejiden, yani dikkatli sahnelenmiş yeryüzü yaşamının tamamıyla sorunsal-vicdansız tadını çıkarabilmeyi, sonra da omuz silkip «olmasa da olur» demeyi kendine tek felsefe edinmiş adamın küçümsemesi diye adlandırdı.

«Daha iyi öyle mi?» diye ekledi.

Laube'ye gelince, akıllıca dolambaçlar çizip doğru seyir yolunu bulmuş kendini yine yitirmiş ve çukur yün koltuğunda elleriyle havada kuşkulu kuşkulu jestler yapmaktaydı.

«Evet, işte bu! evet, işte bu! Dişinin toplumdaki yerinin (hiç bir zaman «kadın» demez, sanki daha bilimsel olmak için sürekli «dişi» derdi) kökü önyargılardadır, evet toplumun o aptal önyargılarında!»

«Şerefe» dedi Selten çok yumuşak ve acıyan bir tonda. Ardından bir bardak kırmızı şarabı bir dikişte yuvarladı.

Bu hareket «iyi yürekli genci» fena halde rahatsız etti.

«Seni! Seni!» diyerek yerinden fırladı «seni ihtiyar kinik. Seninle konuşmaya bile değmez. Ama sizler» meydan okurcasına Meysenberg'le bana dönerek «sizler bana hak vermelisiniz! Evet mi hayır mı?!»

Meysenberg yiyeceği portakalı soyuyordu.

«Aşağı yukarı, şüphesiz» dedi güvenilir bir biçimde. «Devam» diyerek konuşmacıyı yüreklendirdim. İşte burada rahatlayıp sözünü unutması gerekirken aksine gerginleşip barışı bir yana koydu. «Toplumun aptal önyargılarında ve dar kafalı haksızlıklarında diyorum. Ah Tanrım, gereksiz teferruatlar-komik olanda bu. Şimdilerde kız liseleri açıyorlar ve dişileri telgraf memureleri olarak veya benzeri işlerde çalıştırıyorlar. — Buna ne diyeceksin. Genel de böyle bu, genel de! Ne görüşler! Hele erotik olan, cinsel olan söz konusu olduğunda, ah ne sınırlı vahşet!

«Evet» dedi Doktor yumuşatırcasına, Peçetesini bir yana koyarak «şimdi eğlence başlıyor.»

Laube ona bakmaya tenezzül bile etmedi.

«Bakın» diye aceleyle ekledi. Büyük bir bonbon şekerini önce bize gösterip ardından abartılı bir hareketle ağzına atıverdi. «Bakın, bir erkek ve bir dişi birbirlerini seviyorlarsa ve erkek günün birinde dişiyi başından savıp atarsa, erkek gene eskisi gibi «namuslu erkek» olarak kalır. Hatta dişiye sert davranmıştır.

Allahın belası herif. Dişiyse yitirilmiştir, topluma ters kaçmıştır, horlanmıştır, düşmüştür. Evet d ü ş - k ü n - d ü r ! Nerede kaldı ahlak görüşleriniz?» Erkekte aynı şekilde düşkün değil midir? Evet, dişiden daha da namussuzca davranmamış mıdır?!... Hadi konuşun! Söyleyin bakalım bir şeyler!»

Meysenberg düşünceli düşünceli sigarasından çıkan dumana bakıyordu.

«Aslında haklısın» dedi yumuşakça.

Laube'nin suratında zafer okunuyordu.

«Haklıyım ha? haklıyım ha?» diye tekrarlayıp duruyordu» «bu tür bir yargıya varabilmek için nerede o ahlâk hukuğu?»

Dr. Selten'e baktım. Çok suskundu. Elleriyle ekmekçiklerle oynarken, yüzünde acı bir anlatım, yere bakıyordu.

«Hadi artık masadan kalkalım» dedi sakince. «Size bir öykü anlatmak istiyorum.»—

Yemek masasını kenara çektik. Arka tarafa, yün koltuklar ve halılarla döşenmiş «sohbet köşesine» çekildik. Tavandan sarkan lambalardan biri ,odayı mavimsi şafak ışığıyla dolduruyordu ve yukarda yavaşça devinen bir sigara dumanı tabakası oluşmuştu.

«Hadi başla» dedi Meysenberg. Bir yandan da dört bardak Fransız Benediği doldurdu.

«Evet, sizlere bu öyküyü çok anlatmak istiyorum. Çünkü lafın tam sırası» dedi Doktor, «tam bir küçük roman biçiminde. Biliyorsunuz bir zamanlar bu tür şeylerle de uğraşmıştım.»

Yüzünü tam göremiyordum. Ayak ayak üstüne atmış,

elleri ceketinin yan ceplerinde, sakin, geriye yaslanmış, lambaya bakıyordu.

«Öykünün kahramanı» diye kısa bir süre sonra başladı «liseyi kendi memleketi olan Kuzey Almanya'nın bir ufak bir kentinde bitirdi. On dokuz ya da yirmi yaşlarında P. kentine, Üniversitede öğrenim yapmak üzere güney Almanya'ya geldi.

Bu adam tam anlamıyla «iyi bir herifti.» Kimse kızamazdı ona. Neşeli oluşu, iyi yürekliliği, onu sınıf arkadaşları arasında en çok sevilen kişi haline getirmişti. Yumuşak yüz çizgileriyle, yakışıklı ve uzun boylu bir gençti. Gözleri kahve rengi, canlı, dudakları sevgi doluydu. Sakal ve bıyıkları henüz yeni çıkmaya başlamıştı. Açık renkli yuvarlak şapkasını siyah kıvırcık saçlarının üstünden geriye doğru itip, elleri ceplerinde, meraklı meraklı etrafına bakınarak sokaklarda boy gösterdiğinde, genç kızlar yanıp tutuşan bakışlarla onu süzerlerdi.

Ama bu konuda tüm varlığıyla suçsuzdu. O zamana dek ne kavga etmiş ne de eli bir kadın eline değmişti. Her ikisi içinde fırsat olmamıştı.—

P. kentine gelişinin daha on dördüncü günü dolmadan tabii ki aşık oldu. Alışıldığı üzere herhangi bir garson kıza değil, küçük hanım Weltner'e. Goethe Tiyatrosunun naiv meraklısı, genç tiyatro oyuncusuna. Gerçi, şairin yerinde benimlediği gibi «gençlik esrikliği/herkeste Helena dişiliği» olsa bile, bu kız gerçekten güzeldi. Çocuksu narin bir yapı, donuk sarı saçlar, uysal ve neşeli gri-mavi karışımı gözler, ince bir buruncuk, masum-hoş bir ağız, yumuşak, yuvarlak bir çene.

Önce kızın yüzüne sonra ellerine ardından da antik bir

rolde çıplak olarak gördüğü kollarına, günün birindeyse bütünüyle aşık oldu ona. Tanımadan ruhunu bile sevdi.

Bu sevgi ona çok pahalıya mal oldu. Hafta da en az iki akşam Goethe Tiyatrosunun salonundaydı. Her an annesie para yollaması için maceralı açıklamalarla dolu mektuplar yazması gerekiyordu. Ama olsun «onun yüzünden yalan söylüyordu.» Bu her şeyi bağışlatıcıydı. Sevdiğinin bilincine varır varmaz yaptığı ilk iş, şiir yazmak oldu. Bilinen alman «durgun liriği» türünde.

Bu nedenle sık sık kitaplarıyla baş başaydı. Komidinin üzerindeki masa saatinin tek düze tıkırtıları ve ara sıra dışarda yitip giden ayak seslerinden başka bir şey duyulmazdı.

Boğazına yumuşak ve akıcı bir acı gelip düğümlenir ve göz yaşı olarak gözlerinden fışkırmak isterse de, kahramanımız gerçekte ağlamaktan utandığından, ağlaması sözcükler ve sabırlı kağıtlar olurdu.

Çok çok uzaklarda katıksız güller ve menekşeler altında tatlı bir mutluluğun uykuya dalmışlığı, kendisine büyük bir iç huzursuzluğu ve kuşku kaynağı olmaktaydı... Ne yapılabilirdiki, zincire vurulmuştu... Elbette, bütün bunlar komik. Herkes güler. Seçilen sözcükler öylesine aptaldı ki, öylesine anlamsız ve biçare. Ama seviyordu onu! Seviyordu!

Doğal ki hemen bu itirafın ardından gene utanmıştı. Diz üstüne çöken zavallı bir aşktı bu. Öyle ki kızın ayağını sessizce öpebilir ve hele beyaz ellerini bir öpse ardından seve seve ölebilirdi. Dudaklarını öpmeyi filan aklına bile getirmeye cesaret edemiyordu.

Bir keresinde, bir gece uyanıvermiş, kızın yanında yattığını, teninin beyaz yastığa değdiğini, hoş ağzının biraz açıldığını, ellerini, ah o tanımlaması güç yumuşak-mavi damarlı ellerini düşlemiş ve ansızın fırlatıp kendini yatağa, yüzünü yastığa bastırıp uzun uzun ağlamıştı karanlıkta.

Böylece işin doruk noktasına ulaşılmıştı. Artık ne şiir yazabiliyor ne de yemek yiyebiliyordu. Tanıdıklarına yüz çevirmiş, evden dışarı çıkmıyordu. Gözlerinin altında derin ve siyah halkalar oluşmuştu. Çalışmaya ve okumaya da boş vermişti. Yaptığı tek şey çoktan satın almış olduğu resminin önünde gün boyu, yorucaya dek göz yaşları içinde onun aşkını düşlemekti.

Bir akşam kendisi gibi tıp öğrencisi olan Rölling'le herhangi bir birahanede biralarını yudumluyorlardı.

Rölling kahramanımızdan daha ön sınıftaydı ama kendisini ilk okuldan bu yana tanıdığından, güvendiği bir arkadaşıydı.

Rölling birden kararlı bir tavırla birasını masaya koydu.
«Söyle bakalım ufaklık, neyin var senin?»

«Benim mi?»

Dese de önce, ardından kız ve kendisiyle ilgili herşeyi anlattı. —

Rölling başını hoşnutsuz salladı.

«Kötü, ufaklık. Yapılacak pek bir şey yok. Ayrıca ilk sen değilsin böyle bir durumda olan. Kızın yanına hiç yaklaşılmaz gibi. Şimdiye dek annesiyle birlikte yaşıyordu. Gerçi annesi öldü ama, buna rağmen yapılacak hiç bir şey yok. Korkunç namuslu kız.»

«Ne yani başka türlü mü olacağını sanıyordun, ben...»

«Sandığım, hani seninde umduğun...»

«Ah! Rölling.»

«...Öyle mi özür dilerim. Şimdi mesele anlaşılıyor. Bu kadar duygusal olabileceğini hiç düşünmemiştim. — O halde bir buket çiçek yolla. Ardından namusluluğunu ve derin saygını belirten bir yazıyla «kendisine duyduğun hayranlığı «bir nezaket ziyaretiyle gidermek istediğini bildir.»

Kahramanımız sapsarı kesildi, tüm gövdesiyle titriyordu.

«Ama... Ama olamaz!»

«Neden olmasın? Kırk feniği verdin mi bütün postacılar senin.»

Daha da fazla titremeye başladı.

«Aman tanrım — keşke bunu gerçekleştirebilsem!»

«Şu anda nerede oturuyor?»

«Bilmiyorum.»

«Daha bunu bile bilmiyorsun?! Garson! Adres rehberi!»

Rölling adresi hemen buldu.

«Vay! O kadar uzun bir süre yüksek tabakada yaşadıktan sonra şimdi Heusstrasse 6 a da oturuyor, kat üç; görüyor musun, işte burada: İrma Weltner, Goethe Tiyatrosu üyelerinden... Bana bak, bu yöre iğrenç, ucuz bir yöredir işte. Erdem böyle değerlendirilir.»
«Lütfen, Rölling...!»

«Peki, peki. Gideceksin ona. Belki de elini bile öpebi-

lirsin, — «yumuşak adam.» Salondaki yerin için değil, bu kez buketi.—»

«Ah tanrım, şu pis parayla ilgilenen kim!»

«Kaçık olman güzeel!» diye ekledi Rölling.—

Ertesi gün öğleden önce Heusstrasse'ye dokunaklı, naiv bir mektupla birlikte harika bir buket çiçek yollandı. — Eğer bir yanıt alabilirse, — herhangi bir yanıt. Sevinçten havalara sıçrayacak, çığlıklar atacak, satırları öpecekti.—!

Sekiz gün sonra evin önündeki posta kutusu mektup için açılıp kapanmaktan kırıldı. Ev sahibesi bastı küfürü.

Gözünün altındaki halkalar daha da derinleşmiş ve gerçekten zavallı bir görünüm kazanmıştı. Aynaya baktığında kendinden korkup, haline ağlıyordu.

«Hey, ufaklık» dedi günün birinde Rölling kararlı «bu iş daha böyle gidemez. Günden güne daha da fazla çökmeye başladın. Doğrudan, yarın ona git.»

Hastalıklı gözleri birden büyüdü.

«Doğrudan... ona...»

«Evet.»

«Olamaz; buna izin vermedi ki.»

«Mektup yollama işi baştan aşağı aptallıktı. Kızın hiç tanımadığı birisiyle yazılı ilişkiye girerek işi «ileri» götürmeyeceğini baştan düşünmemiz gerekirdi. Yarın ona gitmelisin. Sana bir kez bile «merhaba» dese, başın döner mutluluktan. Tam bir canavar bile değilsin! Seni gider gitmez kolundan tutupta «defol» diyecek hali yok ya! — Yarın gidiyorsun.»

Kahramanımızın başı dönmeye başlamıştı.

«Yapamıyacağım» dedi yavaşça.

« O halde sana hiç bir biçimde yardım edilemez! «Rölling kızmıştı «kendi başının çaresine kendin bak!»

Dışarda Mayıs ayı rüzgârının kışla son döğüşünü andıran kavganın zor günleri gelmişti ortık.

Bir gün onu düşünde gördüğü derin uykusundan uyanıp, penceresini açtığında, baharla karşılaşıverdi ansızın.

Gökyüzü yumuşak bir gülücük gibi berrak ve maviydi. Havada hoş bir koku vardı.

Duyumsadı, kokladı, dinledi ve tadına vardı baharın. Evet dışarısı her şeyiyle bahardı. Titrek salıntısıyla gün ışığı evin üstünden ta yüreğine dek akıverdi. İşte bu ışık berraklaştırıcı ve güçlendiriciydi.

Kendi üzerine gelen bu alışılmadık dinginlikten ürperir gibi oldu. Ama kala kaldı bu dinginlik. Düşsel bir dinginlik. Sanki merdivenleri çıkan ve birden kapının önünde durup levhayı okuyan kendisi değilmiş gibi: Irma Weltner.—

Birden, bu yaptığının bir çılgınlık olduğu ve hemen kimse görmeden geri dönmesi gerektiği geldi aklına. Ama bu içinde bulunduğu yanılgılı durumun son ürpertili inilti olduğu ve bundan da önceden kurtulduğunu düşündü. Ardından yüreğine coşkulu, büyük bir güvence gelerek, şimdiye dek hiznozlularda olduğu gibi baskısında kaldığı sıkıcı zorunluğu bir yana koyarak, amacından emin ve sevinçli bir istemle davrandı.

Öyle ya Bahardı artık!—

Çan tüm katta çınladı. Bir hizmetçi kız gelip kapıyı açtı.

«Saygıdeğer küçük hanım evdeler mi acaba?» diye sordu canlı, heyecan dolu bir biçimde.

«Evet-evde-ama kiminle...»

«Buyrun.»

Kartını uzattı. Hizmetçi kızın hemen ardından yüreği hoplayarak içeri girdi. Hizmetçi kız kartı hanım efendisine uzattığında o çoktan şapkası elinde, odada, ayakta durmaktaydı.

Oda oldukça büyüktü. Basit, koyu renkli möblelerle döşenmişti. Hanımefendi pencere yanındaki yerinden, elindeki kitabı sehpaya bırakarak, doğruldu. Onu şimdiye dek hiç bir rolde gerçekte olduğu kadar çekici görmemişti. İnce çizgilerini koyu göğüs etklentisiyle kapayan gri giysi, sade bir şıklık içindeydi. Kıvırcık saçlarında ve alnında Mayıs güneşi titriyordu.

Kahramanımızın kanı kaynamış, hayranlıktan esrimişti. Hanımefendinin bir kartına bir kendisine yönelen şaşkın bakışlarını ileri doğru atılan iki adımla özlemini dile getiren, çekingen bir iki sözcük izledi:

«Ee... Hayır... Lütfen kızmayınız!»

«Bu ne biçim baskın?» diye sordu hanımefendi alaylıca.

«Kesin gelmeliydim. Her ne kadar siz izin vermediyseniz de kesin gelmeliydim hayranlığımı sunmaya saygı değer küçükhanım. Bunu bir kez de olsa söylemeliydim — «Küçük — hanım samimice koltuğu gösterdi. Otururken durgun devam etti. «Biliyor musunuz ben her zaman herşeyi söylerim. Ama herşeyi

her zaman... her şeyi kendi içimde taşıdığımdan rica ettim ki... neden bana cevap yazmadınız saygı değer küçük hanım?» diye birden açık yüreklilikle kesti.

«Eveet-nedenini size söyleyemem» karşılığını verdi gülerek» samimi ve doğrulayıcı sözlerinizle o güzelim çiçek buketine ne kadar sevindiğimi, ama... olamazdı, hemen ardından... nereden bilebilirdim...»

«Hayır, hayır.. Tabii bunun ne olduğunu düşünebiliyorum. Şimdi, ama şimdi bana kızgın değilsiniz ya, izniniz olmadan...»

«Hayır, hayır neden olayım ki!»

«Kısa bir süreden beri P. desiniz herhalde» diye ardından araya girebilecek duraksamadan sakınarak ekledi:

«Altı, yedi haftadan beri küçük hanım.»

«Bu kadar uzun mu? O içten mektubunuzu aldığımda en fazla bir buçuk haftadan beri burada olduğunuzu sanmıştım.»

«Rica ederim, saygı değer küçük hanım! Bu süre içinde aşağı yukarı her akşam izledim sizi! Oynadığınız bütün rollerde!»

«Evet, o halde niye daha önce gelmediniz?» diye sordu hayret içinde. «Daha önce mi gelmeliydim—?» karşılığını verdi oynayarak. Onun karşında koltukta oturmak, inandırıcı sohbet ortamı, tanımlanamayacak derecede mutlu ediyordu kahramanımızı. Şu durum o kadar anlaşılmazdı ki onun için, tatlı düşlerin kederli uyanışlarla sonuçlanmasından adeta korkar gibiydi. O kadar canlı ve rahat ki azkalsın ayak ayak üstüne bile atabilirdi. Ya da coşkuyla fırlayıp sevinç çığlık-

ları atarak kızın ayaklarına kapanabilirdi... Tüm bunların hepsi aptalca oyunlar. Seni o kadar çok seviyorum... o kadar çok!...

Küçük hanım kızardı. Ardından son sorusuna heyecanla gülmeye başladı. «Özür dilerim beni yanlış anlıyorsunuz. Her ne kadar beceriksizce yönelttiysem de sorumu, katılaşmayın kavrarken...»

«Şu andan itibaren daha yumuşak kavramaya çalışacağım, saygı değer küçük hanım...»

Kahramanımız kendini fena halde yitirmişti. Öyleki yukarda söylediği sözleri bir kez daha yineledi. Ah bu kadın! Ah bu kadın! ve onun yanında olmak! Her ne kadar tüm bilinciyle kendine gelip, kendini gerçekte olduğu gibi göstermek istese de, söylenen sözlere inançsız bakışları, kızın yüzüne ve gövde çizgilerine doğru kayıveriyordu... Donuk sarı saçları, hoş ağzı, yuvarlak çenesi, yumuşak çizgileri, parlak çocuğumsu sesi; Kız, kahramanımızın son söylediklerini umursamaksızın kartını sehpadan aldı ve ismini bir kez daha dikkatlice okudu — İşte bu eller, düşlerinde öptüğü tanımlaması olanaksız eller, bu gözler, kendisine bakan bu gözler ardından «ilgi duyan yakınlığı» arttıran bir tavır takındı! Ve kızla konuşması ikide bir duraksanan ve ardından devam edilen, kızın kökeni, uğraşıları ve Irma Weltner olarak oynadığı roller üzerine soru-yanıt söyleşisi gerginliğine dönüştü. Kızın «düşüncelerine sonsuz hayranlık ve övgü düzülmesine kız gülerek, bunun «düşünülemiyeceğini» karşılığını verdi.

Kızın şakrak gülüşünde, tıpkı şişman Papa'nın salondakilere Musayla ilintili fıkra anlatıp dinleyenlerden çıkan kahkahalara benzer bir tını vardı, fakat bu, o

naiv, içten yüzüne olan hayranlığını öylesine arttırmaktaydı ki, kaç kez içinden gelen, fırlayıp ayaklarına kapanarak o büyük, büyük aşkını itiraf etme isteğini bastırmak zorunda kalmıştı.—

Saatine baktığında tam bir saat geçmişti. Aceleyle ayağa kalktı. «Sizi ne kadar da uzun süre alıkoydum küçük hanım! Şunu da bilmeliydiniz ki birinin bu kadar süre yanınızda...»

Bilmeden akıllıca bir şey yapmış oldu böylece. Kıza olan hayranlığından sanatçılığını unutmuş, içten kurlar yapmaya başlamış, bu da içtepisel bir kişilik doğallığına bürünmüştü.

«Daha saat kaç ki? Neden hemen gitmek istiyorsunuz» diye sahnede oynadığından daha gerçekçi ve inandırıcı biçimde mahzun bir merakla sordu.

«Aman Tanrım, sizi zaten yeterince sıktım. Tam bir saat!»

«Ah, hayır! Zaman nasılda çabuk geçti» diye bu kez kuşkusuz ve içten bir merakla yanıtladı. «Tam bir saat!?» Öte yandan yeni rolümle ilgili çalışmada yapmam gerekli — bu akşam için — bu akşam Tiyatroda mısınız? — provada hiç bir şeyi beceremedim yönetmen az kalsın dövecekti beni!»

«Ne zaman öldürebilirim onu» diye sordu neşeli bir biçimde.

«Bu-gün, işi yarına bırakmadan» gülerek elini uzattı uğurlamak üzere.

Kabaran bir tutkuyla eğilerek, elini dudaklarına bastırdı. Uzun, doymaz bir öpücüktü bu. Dudaklarını ruhsal coşkunluktan kurtulup da bu güzelim elin ko-

kusundan bir türlü ayıramıyordu.

Kız elini hızla geri çekti. Kahramanımız, kızın yüzüne baktığında bir dağınıklık sezdi. Buna yürekten sevinmesi gerekirken kızın bu harekete kızmış olacağını düşünerek bir an utanıverdi yaptığından.

«Çok teşekkür ederim, küçük hanım Weltner» dedi aceleyle.» Şimdiye dek olduğundan daha da biçimsel

«Göstermiş olduğunuz büyük yakınlığa.—»

«Rica ederim; sizi tanıdığıma çok sevindim.»

«Doğru değil mi saygı değer küçük hanım» diye o eski güvenilir ses tonuyla rica etti. «Bir ricamı geri çevirmeyeceksiniz, şöyle ki... bir kez daha gelebilir miyim!?»

«Elbette!... yani, — neden olmasın!»

Biraz sıkılmıştı. Bu rica alışılmadık öpüşten sonra oldukça zamansızdı. «Sizinle tekrar sohbet edebilmek beni çok mutlu edecek» dedi. Sakin ve dost içtenliğiyle elini bir kez daha uzattı.

«Binlerce teşekkür!»

Yavaşça başını öne eğerek selamladı ve ardından dışarı çıktı. Birden bire onu gözden yitirince gene düştü sandı kendini. Fakat dudaklarında elinin sıcaklığını yeniden farkedince, olayın gerçek olduğunu, «pervasız» düşlerinin gerçekleştiğini kavradı. Onun ellerinin çok sık değdiği merdiven parmaklıklarını — baştan aşağı— öpe öpe, bir solukta, sarhoşlar gibi aşağıya indi.—

Aşağıda, caddeden biraz gerideki evin ön bahçesinde, sol tarafta leylaklar yeni açmışlardı. Tam leylakların

orada durdu. Başını çiçeklerin arasına daldırdı. Yüreği kıpır kıpır, uzunca bir süre taze ve nazik kokuyu içti.

—Ohh— onu ne kadar çok seviyordu!—

Kahramanımız restoranttan içeri girdiğinde Rölling ve bir kaç genç çoktan yemeklerini yemişlerdi. Yüzü kızarık, kaçamak bir selamla yanlarına ilişti. Masada kısa bir suskunluk oldu. Ardından herkes sırayla, sanki kahramanımız onlarla gizli gizli eğleniyormuş gibi, bıyık altından gülmeye başladı. Kimse bir şey bilmiyormuşcasına sigara içiyordu.

«Çocuklar!» diye ansızın bağırdı, masaya eğilerek, «Biliyor musunuz yeni bir şey oldu? Ben mutluyum artık.»

«Hıh» dedi Rölling ve anlamlı bir bakış fırlattı suratına. Neşeli bir devinimle elini masanın üstünden uzattı.

«Derin tebriklerimi sunarım ufaklık.»

«Neden ki?»

«N'oldu.»

«Evet, bilmiyorsunuz. Bu gün doğum günü. Onu kutluyor bu gün. Ona bir bakın; — yeniden doğmuş gibi değil mi?!»

«E...»

«Vay canına!»

«Tebrikler!»

«Hey bir şeyler ıs...»

«Elbette! G a r - s o n ! »

Bu arada onun doğum gününü kutlamasını bildiklerini itiraf etmek zorunda kaldılar.—

Yorgun ve özlemli sabırsızlıkla beklenen sekiz günün ardından «ziyaretini» yineledi. Kız izin vermişti ya.

Artık kızı sık sık görüp, konuşmaya başlamıştı. Kız böylece yeni ilişkilerin oluşmasına izin veriyordu.

Her ikisinde de arada bir belli olan çekingenlik, tutukluk ve belirsiz endişe olmasıydı, birbirlerini zorlamaksızın olan ilişkileri «dostça» diye bile adlandırılabilirdi. Bu tür anlarda «Konuşma» donuverir, sessiz bakışlar saniyelerde yiterdi. Tıpkı ilk el öpüşünde ilişkinin bu sert biçime dönüşmesi gibi.—

Temsil sonraları bir kaç kez kıza evine kadar eşlik edebilmişti. Bahar akşamları yanyana yürüyebilmek ,ah o ne mutluluktu. Kız ona bu zahmetinden dolayı kapının önünde yürekten teşekkür ettiğinde, o da kızın elini öperek, sevinç narası atarcasına teşekkürle yanıt verirdi.

Böyle akşamların birinde «ayrılıştan» bir iki adım sonra dönüp bir kez daha ardına bakmıştı. Kız hâlâ kapıda duruyor ve herhalde yerde birşeyler arıyordu. — Ona öyle gelmişti ki sırtını döner dönmez kız böyle davranmıştı.—

«Dün akşam sizi gördüm!» dedi Rölling bir keresinde.

«Ufaklık, derin saygımı ciddiye al. Onunla bu derece ileri kimse gidemedi. Esas kahraman sensin şimdi. Ama buna rağmen hâlâ koyunsun. Daha da ne kadar «ileri» gidilebilir ki. Ah ne de meşhur erdem örneğisin! Kız sana deli gibi aşık sen farkında değilsin!»

Bir an neler olduğunu anlamadan bakakaldı. Ardından kavrayıp «E... sus» dedi.

Ama titriyordu.

Bahar gitgide yaza dönüşüyordu. Mayıs sonuna doğru bir tek damla bile yağmur yağmayan sıcak günlerin sayısı artmaktaydı.

Uçuk ve buharlı mavi gökyüzü, susamış yeryüzüne doğru inerken, yola gelmez hain gün sıcağı akşama doğru yerini hissedilir derecede donuk hava akımına ve ağırlık verici bir neme bırakıyordu. İşte böyle bir akşam üstü «namuslu gencimiz» yalnız başına kentin girişindeki ağaçlıklı yollarda yürüyordu.

Evde acı çekmiyordu ama şimdi gene birden hastalanmış, gene o mutluluktan çoktan dindiğini sandığı özlem uyanıvermişti. Gene kız aklına gelmiş, iç çekmeye başlamıştı. — Neyi istiyordu!— Bütün bunlar Rölling denilen Mefistonun başının altından çıkmıştı. Şimdiyse olay, «ruhsuzlaşmış», «iyi kalpliliğe» dönüşmüştü.

Ardından yüce kurumu—
söyleyemem, nasıl — sonlandırmalı...

Ardından iniltiyle başını sallayıp karanlığa doğru ilerledi. Rölling'ten kaynaklanıyordu olan biten! — Ya da Rölling kendisinin sarardığını görünce, bu ilişkiyi kaba sözcükler ve tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştu. Oysa önceden herşey sis içinde yumuşak, belirsiz ve melankolikti!—

Bunaltıcı, yapışkan sıcakta yorgun adımlarla yürümeye devam etti.

Ve sürekli kokusunu duyumsadığı yasemin ağacını

bir türlü bulamıyordu. Nasıl olurda, bu mevsimde yasemin açardı! Şaşırtıcı olan, yürüyüşe çıktıktan bu yana o hoş, baş döndürücü kokunun yanından hiç ayrılmamasıydı.—

Dönemeçli yolun bir kenarında dağınık serpilmiş ağaçların bulunduğu yamaç, diğer kenarında ise bayır aşağı, yavaş yavaş akan nehre doğru, kurumuş bir çimenlik arazi uzanıyordu. Tam buradaki banka oturup ileriye doğru bakmaya başladı. Menekse — kül rengi ufukta düz, iki sıra kavak ağaçlarıyla yorgun yorgun bir köy arabası deviniyordu.

Oturduğu yerde donakaldı. Çevrede en ufak bir hareket olmadığından, kıpırdamaya bile çekiniyordu.

Ve evet, evet sürekli yoğun yasemin!

Ve tüm yeryüzünde bu derinden gelen ağırlık, bu ılık, boğuk dinginlik. Öylesine susamış ve açgöz.

Herhangi bir «doyumu», herhangi bir yerden gelecek olan «çözümü» duyumsuyordu doyumsallık kendinde ve doğada olan bu «susamışlığın» boğazını fırtına gibi gelip sıkacaktı...

Ve birden açık renkli antik giysileriyle İrma gözlerinin önüne geldi. İnce, beyaz, yumuşak ve serin olması gereken kolları. — Belirsiz bir kararlılıkla kalktı ve hızlı hızlı kente doğru dönmeye başladı.—

Bir ara bilinçsizce durdu. İçini büyük bir korku kapladı.

Hava zifir gibi kararmıştı. Çevresindeki her şey karanlık ve sessizdi. Bu saate, ilerde arasıra görünen bir insandan, kentin yakınında olduğunun farkına vardı. Gökyüzünde yıldızlar tüllerin ardına gizlenmiş, ay ise neredeyse dolunaylaşmıştı.

Biraz ilerde gaz fenerinin sakin ışığı.

Ve İrmanın evinin önündeydi.—

Hayır buraya gelmek istememişti! Ama bilinmeyen bir neden onu sürüklemişti buraya kadar.

Ve şimdi hiç kımıldamadan ayakta durup, aya bakıyordu. Gerçekten yerini tam bulmuştu.

—Herhangi bir yerden gelen ışıkla ayın parlaklığı daha da çoğalmıştı.—

Bu ışık, yukardan, onun oda penceresinin açık olduğu üçüncü kattan geliyordu. Tiyatroda değildi demek evdeydi ve hâlâ yatmamıştı.— Kahramanımız ağlamaya başladı. Duvara dayandı, ağladı, ağladı. Bu sürede işte o «çözümü» işte o «boğazlayış ve doyumsallığı» duyumsadı. Ardından gözleri öncesinden daha da canlılaşıp, kurudu.

Ama o iç sıkıntısını birden gene duyup, iç çekmeye başladı — iç...

—Gevşe — gevşe—.

Hayır gevşemiyeceksin, aksine kendi—!

Gerildi tüm adaleleri katılaşmıştı.

Ama ardından gene ılık, dingin bir burukluk tüm gücünü silip süpürdü.

Evet, evet yorgunca bir gevşeme.

Kapı kolunu hafifçe itti ve yavaş yavaş merdivenleri çıktı.

Hizmetçi kız garip bir merakla baktı — bu saatte — ama küçük hanım evdeydi!

Artık onun geldiğini ev sahibesine bildirmiyordu;

kahramanımız İrmanın oturma odasının kapısını kısa bir tıklatmadan sonra açtı. Yaptıklarının kesinlikle bilincinde değildi. Kapıya kendi değil ayakları gidiyordu. Bu durum, kendi zayıflığından gelen üzüntülü ve ciddi hareketlerini sanki zorunluymuş gibi gösteriyordu.

—Bilinçlice düşünülmüş istemiyle, dingin ama güçlü, içinden gelen duygularının çatışmasını duyumsuyordu. Gevşe — Gevşe; doğru olan da buydu. Zorunlu olan.—

Kapıyı tıklatmasını sanki konuşmaya hazır olduğunu kanıtlayan ufak bir öksürük izledi: İçerden kızın yorgun ve sorarcasına «buyrun»u duyuldu.

İçeri girdiğinde İrma, arka duvardaki köşe minderinin önünde yarı karanlıkta masa başında oturmaktaydı. Pencerenin yanındaki sehpanın üstünde abajur yanıyordu. Hizmetçi kızın geldiği inancıyla olsa gerek yorgun ve yanağını yastığa yaslamış, konumunu hiç bozmayıp, ona bakmamıştı.

«İyi akşamlar küçük hanım Weltner» dedi yavaşça.

Sesi duyar duymaz başını kaldırarak derin bir ürküntü içinde bir an bakakaldı. Solgundu. Gözleri kızarmış, ona yönelmiş bakış ve ses tonunda adlandırılması güç bir yorgunluk, ağız ve dudaklarında «acının» anlatımı seziliyordu sorduğunda:

«Bu kadar geç mi?»

Kendini hiç umutmadığından olsa gerek şimdiye dek bu türden bir acıma duygusu duymamıştı. Yaşamının sevgi ve coşku dolu mutluluğunun bu güzelim, güzelim yüzde, bu sevgi dolu gözlerle böylesine bir görünümün olması ona içten bir acı verdi.—

Öyle ya şimdiye dek olan merhameti salt kendine dönüktü — Derin ve sonsuz bir merhamet duydu ona karşı.

Ve kala kaldı ayakta olduğu yerde. Her ne kadar duyguları avaz avaz bağırıyorsa da yavaş ve ürpertili bir biçimde sordu;

«Neden ağladınız küçük hanım İrma?»

Irma kucağına doğru avucunun içinde tutup, sıktığı beyaz mendiline dilsizce baktı.

Kız yaklaşıp, yanına oturdu. Soğuk, ıslak, donuk ve küçük ellerini sevgiyle öperken, yüreğinden gelen sıcak göz yaşlarını sarsılan bir ses izledi;
«Ağladınız öyle — mi...?»

Kız başını daha da göğsüne doğru eğerek ağır, korkulu ve sessiz bir acıyla saçlarının kokusunu ortaya salıverdi. Uzun kirpiklerinden aşağı iki damla göz yaşı yavaş yavaş yuvarlanıverdi.

Kızın ellerini ürpertiyle göğsüne bastırarak, boğuk bir sesle acısını dile getirdi:
«Ağlamana bakamıyorum. Dayanamıyorum buna...!»
Ve kız başını kaldırdı. Göz göze gelip, derin derin birbirlerine baktılar. Bu bakışın ardında, birbirlerine olan sevgileri yatmaktaydı. Ardından umutsuz-ruhsal kaygıyı, sevinçli - çözümleyicisi sevgi çığlığı izledi. İki gövde bir kramp gerginliği içinde birbirlerine sarılırken, sarsılan dudaklar ilk uzun öpüş için birleştiler. Yeryüzü sanki batıyordu. Açık pencereden şehvetli leylak kokuları giriyordu.

Birbirlerini ne çok sevdiklerini itiraf ederek ayağa

kalktılar. Bu öpücüklerle her ikisininde o tanrısal sevi kaygıları nedeniyle kendilerinin güçsüz ve küçük duyumsamaları da sallanmaya başlamıştı.

Kahramanımız gece uyandı.

Ay ışığı kızın saçlarıyla oynamaktaydı. Eli kahramanımızın göğsündeydi.

Tanrıya bakıp, kızın uyuyan gözlerini öptü. Kendisini şimdiye dek hiç bu kadar «iyi» duyumsamamıştı.

Bütün gece dışarda fırtınalı, yağmurlu bir hava hüküm sürmüştü. Doğa humma nöbetinden kurtulmuş gibiydi. Yeryüzü serinletici bir havayı soluyordu. Sabahın erken saatlerinde mızraklı suvariler kentten geçmekteydiler. Herkes kapısının önüne çıkmış, sevinçle, taze havayı yaşıyordu.

Bu taze bahar sabahında evine doğru yürürken, gövdesi o tür eklemlerinde düşsel — mutlu bir yorgunluk olmasına rağmen, masmavi gökyüzüne sevinç naraları atabilirdi. — Ah güzelim-tatlım-güzelim—! Eve geldiğinde çalışma masasının üstündeki İrma'nın resminin önünde kendisiyle hesaplaştı. Kendisine bu kadar acı çektiren «mutluluğun» ne kadar sefil olduğunu düşündü. Yaptıkları güzel ve iyiydi.

Ruhunda dine kabul edilişindeki çanlarla yapılan merasimi bir kez daha anımsadı. Dışarda kuş cıvıltılı bahar ve güleç gökyüzü dün geceki sevgili Tanrının yüzüne ciddi ve suskun şükranlarını sunuşuydu bu. Ellerini tekrar katlayıp içinden gelen o yumuşak sabah duasını, Tanrının adını ana ana bahara doğru fısıldadı.—

Rölling — hayır, bunu bilmemeliydi. Çok iyi bir gençti ama o kendine özgü konuşma tarzıyla meseleyi ge-

ne öyle komik yorumlayacaktı. Fakat bunu, eğer memleketine gidebilirse, — evet, ışıklar sustuğunda annesine anlatacaktı — bütün — bütün mutluluğunu...

Dalıp gitti.

Doğalki sekiz gün sonra Rölling olayı biliyordu bile. «Ufaklık» dedi «sen beni aptal mı sanıyorsun? Her şeyi biliyorum. Bana olayı biraz daha ayrıntılarıyla anlatabilirdin.»

«Neden söz ettiğini bilmiyorum. Ayrıca neden söz ettiğini bilsem bile anlatmazdım.» karşılığını verdi ciddi bir biçimde. Bu tümceyi söylerken işaret parmağını sözlerinin doğruluğunu ve karmaşıklığını kanıtlarcasına oynatmıştı.

«Hele şuna bakın. Tam anlamıyla nüktedanlaşmaya başladın ufaklık! Bulunmaz hint kumaşı. Allah artırsın mutluluğunu aslanım!»

«İşte bu, «benim» Rölling!» dedi ciddi bir tavırla. Ardından arkadaşının elini içtenlikle sıktı. Rölling'e bu tavır gene fazla duygusalca göründü. «Hey» diye ekledi «İrmacık bundan böyle bakire rolünü oynayamıyacak. Kurdelalı şapkası kimbilir ne yakışacak şimdi.

—Ayrıca «ev dostunuz» olabilir miyim?»

«Rölling hiç çekilmiyorsun!»

—Belki Rölling sohbet edecekti. Belki de kahramanımızın bu olayı, bu güne dek olan alışkanlıklarından ve tanıdıklarından dolayı uzun süre gizli kalamayacak kadar yabancılaşmıştı. Kentte «Goethe Tiyatrosunda Weltner'in» çok genç bir insanla olan ilişkisi üzerine konuşuluyordu. Ve Weltner'in «kişiliğinin» öyle sanıldığı kadar erdemli olup olmadığı da söz konusu olmuştu.—

Evet, kahramanımız herşeyiyle yabancılaşmıştı yeryüzü batmıştı sanki. Pembe bulutlar ve rokoko aşk tanrıçaları keman sesleriyle haftalar boyu mutlu, mutlu, akıp gitti. Kızın ayaklarına kapandığında ya da ağzından onun nefesini istediğinde tüm yaşamı boyu yoktu bu sanki — bitip gitmişti. Onun için şimdi tek bir olay — o kitaplardaki eskimiş sözcük, «Aşk» vardı.— «Ayaklara kapanma «tavrı bu iki genç insan için tipikti. Fakat kısa bir süre sonra erkekten yirmi yaş büyük olan kadının toplumsal ağırlığı kendini göstermeye başladı. İç tepisel olarak kadına sözcükler ve hareketlerle hoş görünmeye çalışan hep oydu. Aşk sahnelerinin dışında da hep oydu kızın basit çevresine giremiyen ve «sıkılmazlıktan» vazgeçen. Toplumsal olarak ufak ve zayıf olan kendisi olduğundan, bir çocuk gibi kendini kucağa bırakıp af diliyordu. Kız onun saçlarını — bir ana şevkatıyla — okşuyordu. O da, kızın ayaklarına yatıp bakıyordu. Kızın neşesine göre davranıyor, ne zaman istenilirse geliyor ne zaman istenmiyorsa gidiyordu. Kızında neşesi oluyor ya da olmuyordu.

«Ufaklık» dedi Rölling «gördüğüm kadarıyla kılıbık oldun çıktın. Hatta bir evlilik için oldukça yumuşaksın!»

«Rölling sen bir eşeksin ve bunu tanımıyorum. Onu seviyorum, ben... ah, nasıl anlatayım...!

«Ancak masallarda olabilecek kadar iyi bir herifsin» dedi Rölling.

««Hadi canım, saçma!»

Hadi canım saçma! Şu aptal konuşmayı («kılıbık» ve «oldukça yumuşak» yapsa yapsa Rölling yapardı. Gerçekten bu tür bir ilişkiden kesin haberi yoktu. — Ney-

di bu adam? Neydi bu adam o halde? İlişki çok basit ve doğruydu. Kızın ellerini ellerine aldığında hep şunları yineliyordu: Ah beni sevmen, beni bırakcık sevmen — sana nasıl teşekkür ediyorum bunun için! Bir keresinde sokaklarda yumuşak bir akşam üstü yürüyüşünde şöyle bir şiir düzmüştü;

Akşam ışığı yeryüzünde sönüp biterken,
Yitirir gün kendini sessiz.
Birleştir ellerini dinsel
Tanrıya bak.

Mutluluğumuzun dinginliği değil mi
Acı dolu gözleri.
Demez mi sessiz bakışları
Her şey ölümlü?

İlkbahar gözden uzaklaştığında
Issız bir kış çıkagelir.
İki elin ikisini birbirine
Karıştırmaz mısın o zaman?

Hayır, değdirme tenini, o güzelim tenini
Ürkek ürkek benimkine.
Bak bahar hâlâ yapraklı,
Hâlâ ışığı bol güneşin!

Hayır, ağlama! Acı çok uzakta uyumakta,—
Gel, gel yüreğime benim!
Bak sevgi, çığlıklarını hâlâ sunmakta
Şükranla gökyüzüne!

Fakat bu şiir bir son olasılığını henüz gözönünde bulundurmadığından ona pek fazla bir şey demiyordu.

Zaten bu da çılgınca bir düşünce olurdu. Yüreğinden gelen dizeler en son dizelerdi. Gelecekteki mutluluğun acı tek düzeliği, neşeli bir kışkırtıyla özgür ritmlerde yorumlanmıştı. Diğer geri kalan dizelerse gözlerinde bir iki damla yaş oluşturan öylesine melodik bir tınıydı ona göre.—

—Ardından eve, ailesine gene o hiç kimsenin anlamadığı mektupları yazmaya devam etti. Aslında anlattığı bir şey de yoktu; nokta ve virgüller heyecanla serpiştirilip, anlamsız bir çok ünlem işareti kullanılmıştı. Ama ne olursa olsun mutluluğunu paylaşması gerekiyordu. Fakat bu paylaşımda da meseleyi olduğu gibi tüm açıklığıyla anlatamayacağından, yazıları pek çok anlama gelebilecek ünlem işaretleriyle dolduruyordu. Dahası «ölçüsüz mutluyum»dan başka hiç bir anlama gelmeyen bu imkansız hiyeroglifler karşısında aydın babasının çözüp, okuma çabalarını da düşündükçe kıs kıs gülmekten kendini alamıyordu.—

Temmuz ortasına dek bu sevgi dolu, aptal, hoş ilişki ve mutluluk sürüp gitti. Hatta eğlendirici ve keyifli bir sabah olmasıydı, bu hikâye can sıkıntısı vermeye bile başlayabilirdi. Olay olarak harika bir sabahtı. Oldukça erkendi, dokuz gibi filan. Gün ışığı insan tenini mutlu mutlu okşuyordu. Havada öylesine güzel bir koku vardı ki bu ona kızla birlikte olduğu ilk gecenin sabahını anımsatıyordu.

Keyfi çok yerindeydi, canlı canlı yürüyor, elindeki bastonu bembeyaz kaldırımlara vuruyordu. Kesin Irma'ya gitmek istiyordu. İrma onu beklemiyordu. Güzel olanda buydu. Aslında Üniversiteye gitmesi gerekiyordu. Ama böyle bir günde — Anfide oturup ders dinlemek. Bir bu eksikti. Yağmur yağsaydı — belki. Ama böyle bir havada, gökyüzünün yumuşak gülü-

cüklerle dolu olduğu bir günde... ona!... ona! Bu karar, neşesini daha da arttırdı, Heussrasseye yöneldiğinde «Cavelleria rusticana»dan güçlü ritmlerle «içki aryasını» ıslıkla çalmaya başladı.

İrmanın evinin önüne geldiğinde bir süre leylakları kokladı' Bir demet leylakla kendi kendine ve günden güne artan bir arkadaşlık bile kurmuştu. Ne zaman gelse bu demetin önünde durur, ufak, sessiz tatlı bir söyleşiye girer, kendisini bekleyen o hoş, sıcak duyumsallıktan söz ederdi. İnsanlarla paylaşmaya kuşku duyduğu büyük bir mutluluğun ya da acının ölçüsüzlüğünü doğaya sunmayı da gözlemlerdi böylece. Sakin doğa da sanki bunu anlardı. — Bu demeti çoktan birlikte duyumsadığı, güvendiği, «meseleye ilişkin» olarak yorumluyordu. Ayrıca artık onu kendi romanına eklenti bir sahne değil, kendisinin sürekli ve lirik «kendini yitirişinin» bir parçası olarak görüyordu,—

Yeterince koklayıp, anlatıp, coşkulandıktan sonra yukarı çıktı. Bastonunu koridordaki yerine koyup, kapıyı bile çalmadan, elleri cebinde, neşeli, oturma odasına girdi. Şapkasını o çok sevdiği biçimde geriye atmıştı.

«Günaydın İrma!» «şaşırdın değil mi» diyecekken, kendi şaşırdı. Kapıdan girer girmez kız birden bire ayağa kalkarak, kendisinin de bilmediği bir şeyi aceleyle almaya yeltenirmiş gibi davrandı. Ağzındaki peçeteyle, gelene garip, iri gözlerle bakmaya başladı. Masada kahve ve pasta olup, beyaz, kısa sakallı çok sık giyinmiş değerli bir bey, bir şeyler çiğniyordu. O da gelene merakla baktı. Hemen şapkasını eline alıp mahçup çevirmeye başladı.

«Affedersin» dedi «konuğunun olduğunu bilmiyordum.»

«Sin»i duyduğunda yaşlı bey çiğnemeyi bırakıp kıza doğru bakmaya başladı. İyi gencimiz geçekten korkup sararıverdi. Kalakaldı öylece olduğu yerde. Yaşlı bey daha da kötü görünmeye başlamıştı. Tıpkı bir ölü gibi! Saçları taranmıştı. Kim olabilirdi? Hızla düşündü...

Bir akrabası mıydı? Ama kendisine bundan hiç bahsetmemişti! Her neyse herhalde uygunsuz bir zamanda gelmişti. Ne yazık! Ne kadar da sevinçliydi! Şimdi ise geldiği gibi gidebilirdi! Ne iğrençti — kimsenin bir şey söylememesi! Nasıl davranacaktı şimdi Irma'ya?

«Bu da ne demek» dedi yaşlı bey birdenbire. Ufak, çukur, parlak ve kırçıl gözleriyle bakınaraktan sorusuna yanıt bekler gibiydi. Herhalde kafasının içi allak bullaktı. Astığı suratı zaten yeterince aptaldı. Alt dudağı gevşek ve salakça aşağı doğru sarkmıştı.

Kahramanımızın aklına kendini tanıştırmak geldi. Ölçülü bir biçimde «İsmim... Sadece — sadece bir nezaket ziyaretiydi amacım.»

«Bana ne bundan» diye haykırdı yaşlı bey, «Ne istiyorsunuz?»

«Bağışlayın ben...»

«Saçma! Geldiğiniz gibi gidin. Bu evde gereksizsiniz. Değil mi nonoşum?» İrma'ya sevecen bakışlarla baktı. Kahramanımız her ne kadar gerçek bir kahraman olmasa bile yaşlı beyin ses tonu aşağılayıcıydı. — Üstüne üstlük zaten buraya gelmekle bütün neşesi de kaçmıştı.—

«İzninizle beyim» dedi sakin ve kararlı, «gerçekten benimle bu biçimde konuşma hakkını kimden aldığınızı bilmiyorum. Özellikle bu evde bulunmak en az sizin kadar benim de hakkımdır.»

İşte bu kadarı yaşlı bey için fazlaydı.Böyle bir şeye hiç alışık değildi.

Alt dudağı titremeye başladı ve üç kez elindeki reçeteyi dizine vurarak kalktı. Kanaatkâr bir tonda: «Sizi aptal adam sizi! Sizi aptal adam sizi!»

Kahramanımızın sabrı taşmıştı. Son verdiği karşılıkla hiddetini denetleyemeyip bu yaşlı beyin İrman'ın bir akrabası olma olasılığını gözden ırak tutmuş ve kızla olan ilişkisinin bilinciyle baş kaldırmıştı. Karşıdakinin kim olduğu onu hiç ilgilendirmemişti. Kabaca aşşağılanmış, ama buna karşı «ev hukuğunu» iyi kullanıp kapıya doğru dönerek, yaşlı ve değerli beyden evi hemen terk etmesi gerektiğini istercesine bir jest yapmıştı.

Yaşlı bey bir an suskunlaştı. Ardından bakışları bilinçsizce odada dolaştı. Budalaca, çocukcasına mırıldanmaya başlamıştı:

«Hayır, şuna... bak... ama... şuna... bak... Tanrım, —Sen... ne diyorsun buna?!» Bu arada sırtı dönük ve hiç bir şey söylemeyen İrma'ya yardım istercesine bakmıştı.

Şanssız ihtiyar, İrma'dan da destek göremeyince bu tehdit edici, ikinci kez yapılan «evi terk» isteği jesti karşısında, oyunu yitirdiğini farkına vardı.

«Şimdi gideceğim» karşılığını verdi. Aristokratımsı bir vazgeçişle «hemen şimdi gideceğim. Ama daha konuşacaklarımız bitmedi. Sizi haylaz sizi!»

«Elbette konuşacaklarımız bitmedi» diye haykırdı kahramanımız.

«Elbette yoksa başka bir şeymi düşünüyordunuz — Bayım, aşağılamalarınızla boşuna yoruldunuz. Şimdilik —dışarı!»

Titreyerek ve iniltiyle fırladı oturduğu sandalyeden! Zayıf bacaklarına bol gelen pantolon bile titriyordu. Kendini zor tuttu. Az kalsın oturduğu sandalyeye gerisin geri düşecekti. Bu da onun duygusallığına iyice uyuyordu.

«Ah ben zavallı ihtiyar» diye sızlandı «ah ben zavallı ihtiyar! zavallı... Bu haylaz çığlık!... Ah — vah!» ama birden gene o aristokratımsı hiddetle — «tabii... konuşacağız. Yapacağız yapacağız bunu! yapacağız bunu!»

«Bunu yapacağız» garantisiyle koridora doğru alay etti kahramanımız yaşlı, vahşi rakibiyle. Yaşlı bey elleri titreyerekten silindir şapkasıyla kalın yağmurluğunu alarak kuşkulu adımlarla merdivene yöneldi. «Yapacağız elbette—» diye **iyi gencimiz** tekrarladı. Yaşlı beyin son görünümü onda yavaş yavaş bir merhamet duygusu uyandırmaya başlamıştı. «Her zaman emrinize amadeyim» diye ekledi saygılıca, «Ama sizin böyle bir davranışınızdan sonra benim tavrıma şaşmamalısınız» dedi ve öne doğru eğilerek yaşlı beyi aşağıda sesi duyulan fayton arabasına doğru yazgısıyla başbaşa bıraktı.— Şimdi gene aklına takılmıştı. Kimdi bu yaşlı bey. Gerçekten bir akraba mıydı?! Amcası, dedesi veya böyle birisi miydi? Aman Allahım belki de gereğinden fazla adamın üstüne yüklenmişti. Belki de yaşlı adamın doğası böyleydi! — Ama bir şey olsaydı İrma bir şeyler ima ederdi! Bütün bu olan

bitenle hiç ilgilenmemişti.— Kimdi bu adam! Rahatsız olmuştu bu tür düşüncelerden. Tekrar içeri girip girmeme kararsızlığı içindeydi. İrma'ya karşı kaba davranmış olabilirdi.

Odaya tekrar girdiğinde, İrma yana dönmüş bir durumda köşe minderinde oturuyor ve dişleri arasında mendilinin bir köşesini ısırıyordu. Ona dönüp bakmamıştı.

Bir an çaresizce durdu; ardından dua eder gibi ellerini katlayarak yardımsızlıktan ağlarcasına:

«Tanrım! Söyle bana. Kimdi bu adam!

Hareketsizlik. Sessizlik.

Önce bir sıcaklık sonrada soğukluk hisseti tüm bedeninde. Belirsiz bir huzursuzluk yerleşti içine. Ama bütün bu olan bitenin komik olduğu düşüncesiyle, kızın yanına oturarak babacan bir tavırla elini tuttu.

«Gel İrmacığım, uslu ol. Bana kızamazsın değil mi? O başladı — yaşlı bey. — Kimdi bu adam?»

Buz gibi bir sessizlik.

Ayağa kalkıp İrma'dan bir kaç adım uzaklaştı.

Yatak odasının kapısı yarı açık duruyordu. Birden içeri girdi. Yatağın başucundaki tuvalet masasının üzerinde gözüne birşeyler ilişti. Biraz daha yaklaştı mavi kağıtları eline aldı. Kâğıt paralar!

Söyleyecek başka bir şey bulduğundan sevindi. Geri döndü ve paraları İrma'nın önündeki masaya koydu. «Kilitle bunları bir yere. Tuvalet masasının üstündeydiler.»

Ansızın balmumu gibi sarardı. Gözleri irileşti, dudakları titremeye başladı.

Kağıt paraları masaya koyarken gözgöze geldiler. Ve kahramanımız İrma'nın gözlerini **«gördü»**.

İğrenç, uzun, kemikli bir elin parmakları boğazına sarıldılar.

Ve şimdi asıl üzüntü veren, oyuncağı yerde paramparça olmuş bir çocuğun duygusallığıyla bu parmakları boğazından ayırmış, mırıldanıyordu:

«Ah olamaz!... Ah olamaz!»

Ardından kendisini — onda, onu — kendisinde kurtarma kaygı ve korkusuyla, yalvararak kuşkuyla ellerini kavradı;

«Lütfen...! Lütfen... — hayır! Bilemezsin ben... ben...! Hayır de!» Gene İrma'dan uzaklaşıp yüksek sesle inliyerek pencere önünde çöküp başını duvara vurmaya başladı.

İrma sert bir hareketle oturduğu yerde daha da büzülerek:

«Ben ne de olsa Tiyatrodayım. Senin ne hikâyeler çevirdiğini bilmiyorum. Bunu herkes yapıyor. Kutsal olana karnım tok. Bunun beni nereye götürdüğünü gördüm ve bunun da olamıyacağına karar verdim. Bizlerde olamaz bu. Bunu **zengin** insanlara bırakalım. Nasıl yaşayacağımıza bakmalıyız. İşte bak kenefler ve herşey orada...» Sonunda dayanamayıp, «Herkes biliyordu benim zaten...»

İrma'nın üstüne atlayarak onu çılgınca, barbarca, esir alırcasına öpücüklere boğdu. Kesik kesik duyulan, «Ah... Oh...» sesleri tüm kuşkulu aşkını, ürkek ve karşı koyan duyumsamalara dönüştürdü.— Bu öpücüklerden belki de gerçek aşkın kinde, şehvetinse öc

duygularında olduğunu öğrendi; daha sonraları da, bir bu duygulardan bir ötekilerine gidip geldi. Bunun nedenini kendisi de bilmiyordu.— Dışarda yumuşak ve gülücüklerle dolu gökyüzü. Evin önünde o leylak demetiyle karşılaştı birden.

Donmuş gibi, hareketsiz, kolları aşağı sarkık kalakaldı öylece. Ansızın leylağın tatlı, sevecen, salt ve yumuşak «aşk soluğunu» duyumsadı.

Sert ve kızgın bir tavırla yumruğunu gülen gökyüzüne salladı. Yalancı cani kokuların kaynağı olan leylak demetinin tam ortasına daldırdı elini ve kopardı. Çiçekler öldüler.

Ardından evinde, masa başında sessiz ve yorgun oturdu.

Dışarda gün ışığı ve tatlı bir yaz günü hükümranlığı vardı. İrma'nın remi önündeydi. Geçmişte olduğu gibi öylesine hoş ve salt...

Nereden geldiği bilinmeyen piyano ve violonsel sesi, yumuşak çeşnileriyle, eski, çoktan unutulmuş bir acıyı, sakin rimtlerde anımsatıyordu...

İlkbahar gözden uzaklaştığında
Issız bir kış çıkagelir.
İki elin ikisini birbirine
Karıştırmaz mısın o zaman?

Yapabileceğim en uzlaştırıcı sonuç; aptal haylazımız işte o an dayanamayıp ağlamıştı.»—

Bir an sohbet köşemizde suskunluk oldu. Bütün arkadaşlar Doktorun anlattığı bu melankolik öyküden en az benim kadar etkilenmişlerdi ve bundan bir türlü kurtulamıyorlardı.

«Bitti mi?» diye sordu Meysenberg sonunda.

«Tanrıya şükürler olsun ki evet» dedi Selten. Ardından ilerde köşedeki etajerde bir vazoda duran leylaklara doğru gitmek üzere ayağa kalktı. Bana göründüğü kadarıyla bu hareketi biraz sertçe yapmıştı.

Şimdi kavramıştım bu öykünün bende neden bu kadar derin bir izlenim bıraktığını: Leylak kokusunun anlamlı etkinliğiydi bu. Bu koku kuşkusuz Doktorun yaşanılmış bir gerçeğin paylaşımı dürtüsüydü ve bende bıraktığı, telkini izlenimde bundandı.

«Dokunaklı» dedi Meysemberg ve bir iç çekişle yeni bir sigara yaktı «çok dokunaklı bir öykü. Ve çok basit!»

«Evet» diye doğruladım «işte bu basitlik gerçekliğini doğruluyor.»

Doktor yüzünü leylaklara yaklaştırırken kısa bir kahkaha attı. Genç sarışın idealist henüz bir şey söylememişti. Sallanan sandalyede oturuyor ve hâlâ bonbon şekeri yiyordu.

«Laube korkunç etkilenmiş görünüyor» diye dikkati çekti Meysenberg. «Elbette öykü dokunaklı» karşılığını verdi Laube. Aceleyle sallanarak ayağa kalktı. «Ama Selten benim söylediklerimi açmaza sokacaktı. Bunu başardığının farkına varamadım. Dişinin ahlaki doğrulanması nerede bu öyküde...»

«Ah bırak artık şu bayat sözcükleri» diye kesti Doktor kabaca. Sesinde anlaşılmaz bir heyecan vardı. «Beni anlayamadıysan üzgünüm. Bu gün aşk yüzünden düşkün olan kadın yarın para yüzünden düşkünleşecektir. Bunu anlatmak istedim sana. Başka bir şey değil. Anlattığımda herhalde senin o ahlaki doğrulamayı içeriyor.»

«Evet söyle bakalım» diye sordu Meysenberg ansızın «eğer bu gerçekse — nereden biliyorsun bu öyküyü bu kadar ayrıntılarına dek ve ayrıca neden bu kadar sinirlisin?»

Doktor bir an sustu. Ardından kısa kramp gibi bir hareketle vazoda duran leylak demetine daldırdı elini. Biraz önceyse bu kokuyu derin ve yavaş yavaş koklamıştı.

«Tanrım» dedi «bu **iyi herif** bendim çünkü» — «Yoksa bana göre hava hoştu!»—

Gerçekten — üzgün bir vahşilikle leylakları kavraması... tıpkı eskiden olduğu gibiydi — gerçekten bu «iyi heriften» geriye farkına varılacak hiç bir şey kalmamıştı.

— SON —

İÇİNDEKİLER

"Thomas Mann'ın anlattığı dünya bizim dünyamızdır; biçimlenmesinde bizimde bir payımız olan,buna karşılık bizim biçimlenmemizi belirleyen bir dünyadır bu. Thomas Mann içinde yaşadığımız gerçekliğin karmaşıklığını ne kadar derinlemesine ele alırsa, bizde insanlığın karmaşık evrimi içindeki yerimizi o kadar iyi anlarız.

György LUKACS

125.TL